

Hrvatska riječ

Informativno-politički tjednik, izlazio od 1945. do 1956., obnovljen 2003.

ISSN 1451-4257

SUBOTICA, 31. LISTOPADA 2003. * CIJENA 20 DINARA * BROJ 40

Intervju:
Zlatko Tomčić

Blagdan Svih Svetih

Dan sjećanja

“DDOR NOVI SAD” AD

Glavna filijala “SUBOTICA”
NAŠIM GRAĐANIMA NUDI:

OBAVEZNO OSIGURANJE VOZILA

- 25% NIŽA CENA
- 30% BONUS
- 10% POPUST NA GOTOVINSKO PLAĆANJE

PLAĆANJE OSIGURANJA I TROŠKOVI REGISTRACIJE

- 10 RATA OBUSTAVOM OD ZARADA
  - 12 RATA OD PENZIJE
  - 4 RATE ČEKOVIMA GRAĐANA
za putnička vozila
  - JP “SUBOTICA-TRANS”
Segedinski put br. 84, telefon: 41-948
  - “INTERŠPED - DDOR NOVI SAD”
Pala Papa br. 17, telefon: 622-115 / 622-107
  - DP “INTEGRAL MEHANIZACIJA I TRANSPORT”
Čantavirski put bb, telefon: 566-038
- 1.000,00 DIN UMANJENJE**
za teretna vozila

USLUGA REGISTRACIJE BESPLATNO

• DDOR NOVI SAD • AD

OBAVEZNO OSIGURANJE MOTORNIM VOZILIMA

- PROLJETNI POPUST 20%
- MOGUĆNOST PLAĆANJA U 4 I VIŠE RATA
- PRI JEDNOKRATNOJ UPLATI DODATNI POPUST 10%
- GARANTIRANA ISPLATA ŠTETE

Identitet

Potraga za izgubljenim vrijednostima..8-9

Intervju

Zlatko Tomčić.....12-15

Vraćanje oduzete imovine

Sve ovisi od Republike.....16-17

Manjinski elektronski mediji

Budućnost neizvjesna.....18-19

Plavna

Davno prošla lijepa vremena.....24-25

Srijemska Mitrovica

Sjećanje na progon mučenika.....36-37

Tamburaši

HKPD «Tomislav» Golubinci.....43

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNOJ STRANI:

Nada Sudarević

IMPRESSUM

OSNIVAČ:

Skupština Autonomne Pokrajine Vojvodine

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova »Hrvatska riječ«,
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Mr. Mato Groznica (predsjednik), Dušica Dulić,
Kalman Kuntić, Marija P. Matarić, Dražen Prčić,
Stipan Stipičić, Zvonko Sarić, Zvonko Tadijan,
Tomislav ŽigmanovDIREKTOR I V. D. GLAVNOG I
ODGOVORNOG UREDNIKA:

Zvonimir Perušić

REDAKCIJA:

Ivan Andrašić, Dušica Dulić, Jasminka Dulić, Ivan
Ivković Ivandekić, Vesela Laloš, Dražen Prčić,
Zvonko Sarić, Mirko Sebić, Robert G. Tilly

TEHNIČKI UREDNIK:

Boris Cupać

TEHNIČKI ADMINISTRATOR:

Thomas Šujić

ADMINISTRACIJA:

Zorica Tikvicki,
Zdenka Sudarević

LEKTORICA: Katarina Vasiljčuk

TELEFON: ++381 24/55-33-55
++381 24/55-15-78

ŽIRO RAČUN: 355-1023208-69

E-MAIL: hrvatska.rijec@suonline.net

WEB: www.hrvatskarijec.co.yu

TISAK: »Dnevnik« Holding sa p.o. Novi Sad,
»Dnevnik« ŠtamparijaList je registriran kod Sekretarijata za informiranje
Skupštine AP Vojvodine pod rednim brojem 73.List je oslobođen poreza na promet na osnovu
mišljenja Pokrajinskog sekretarijata za obrazovanje
i kulturu; broj 106-413-00221/2003-01 od
20.3.2003. godine

Izravno u Sabor

Zastupnik vojvođanskih Hrvata u Hrvatskome saboru? Primamljivo, logično, poželjno. Možda čak i realno. No, od ideje do realizacije dug je put, valja ga pripremiti.

Hrvata rodom ili podrijetlom iz Vojvodine u Hrvatskome saboru bilo je i ranije, ima ih i sada. Ali, oni su prvenstveno zastupnici svojih stranaka, registriranih u Republici Hrvatskoj, i sprovoditelji stranačkih programa, a za sunarodnike u Vojvodini vezuju ih sjećanja, prijateljstva, rodbina. Izravnih predstavnika ovdašnjih Hrvata u državnom zakonodavnom tijelu Republike Hrvatske, međutim, nema, a moglo bi ih biti.

Mogućnost kandidiranja vojvođanskog Hrvata u izbornoj jedinici za dijasporu na listi svoje stranke prvi je inicirao Zlatko Tomčić, predsjednik Hrvatske seljačke stranke, ujedno i predsjednik Hrvatskoga sabora u protekle četiri godine. Prema Tomčićevom prijedlogu, HSS bi na svojoj listi visoko kotirao nekog od uglednih Hrvata iz Vojvodine, toliko visoko da sigurno ulazi u Sabor, a za uzvrat bi Hrvat, koji žive u Srbiji i Crnoj Gori, a posjeduju i državljanstvo Republike Hrvatske, svoj glas na idućim izborima darovali toj listi. Zlatko Tomčić, i sam Srijemac, računa na ugled Hrvatske seljačke stranke u Vojvodini, te na emotivnu vezu s tom strankom naročito u Srijemu, budući da je upravo HSS tijekom povijesti bio najutjecajnija i najorganiziranija hrvatska stranka u Vojvodini.

Sa sličnom inicijativom pojavio se i HDZ-ov visoki dužnosnik Petar Čobanković, koji je zajednički nastup na izborima, na listi za dijasporu, suzio na DSHV.

Ideja je pitka za ovdašnje uho, ali sadrži nekoliko prepreka koje treba premostiti. Prije svega, nema se puno vremena, jer izbori su zakazani za 26. studenog, dakle, za sprovedbu se ima manje od mjesec dana. Drugo, računa se kako bi za ostvarenje ideje trebalo osigurati petnaestak tisuća glasova stanovnika SCG s državljanstvom Hrvatske, a pitanje je koliko je to realno. Treće, morao bi se postići dogovor o imenu toga kandidata za Hrvatski sabor, a koji bi bio prihvatljiv za različite opcije ovdašnjeg manjinskog establišmenta. I četvrto, spriječiti da vojvođanski Hrvati nastupe na odvojenim listama, kako se glasovi ne bi rasuli.

Formalne i neformalne konzultacije unutar hrvatske manjinske zajednice u tijeku su.

Za sada nije sigurno hoće li se projekt 'Hrvat iz Vojvodine u Hrvatskome saboru' početi ostvarivati, ali, da to treba biti jedan od ciljeva ovdašnjih političkih predstavnika, u to nema sumnje. Prilika, da se o potrebama i zahtjevima dijaspore govori u parlamentu matične države preko izravnog zastupnika te dijaspore, puno je više i značajnije od lobiranja.

Ukoliko se pokušaj i ne ostvari na ovim izborima, ideja može pričekati sljedeće. U svakom slučaju, treba je prihvatiti i razrađivati, može biti korisno.

Z. P.

TJEDNIK

ČETVRTAK, 23. 10.

Opatija:
Sastanak glavnih urednika i
direktora medija iz
Srbije i Hrvatske

NEDJELJA, 26. 10.

Kori Udovički:
Političke krize ne mogu na
duže staze naškoditi kursnoj
politici

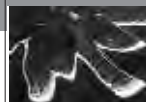

PETAK, 24. 10.

Beograd:
Prosvjed policajaca pod
sloganom
»Svi smo mi Sreten Lukić«

PONEDJELJAK, 27. 10.

Hvar: Zasjedanje Hrvatske
biskupske konferencije pod
predsjedanjem
kardinala Josipa Bozanića

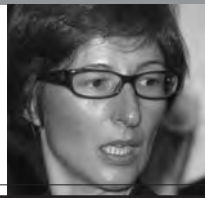
UTORAK, 28. 10.

Nataša Mičić: Neophodni
izvanredni parlamentarni izbori,
jer ne postoji konsenzus u Srbiji

SUBOTA, 25. 10.

Florence Hartmann:
Neizručenje generala
povlači obraćanje Vijeću
sigurnosti UN

SRIJEDA, 29. 10.

András Ágoston: dvojno
državljanstvo je sredstvo kojim se
može postići ujedinjenje mađarske
nacije bez promjene granica

BIJEG OD NACI-SELJAKA

Iz nekih drugih, podjednako nejasnih ili bar za ovaj povod isuviše kompliciranih razloga, suvremena je hrvatska proza mnogo lakše izašla iz začaranog kruga jalovog sukoba ispraznih »post-mutanata« i štetnih »naci-seljaka«, ležerno povukavši vodu za cijelom tom pričom; zahvaljujući ovom revolucionarnom iskoraku u naših susjeda, prvi se puta za živoga hadžije desilo da hrvatska prozna scena u bar poludesetljetnom kontinuitetu bude življa, zanimljivija, produktivnija i naprosto bolja od srpske. Izgleda da su stvarno došla posljednja vremena?! Zasluge Miljenka Jergovića, čovjeka koji je u agramerski literarno-medijski kontekst banuo iz Sarajeva i napravio dar-mar, za ovakav su razvoj stvari nemjerljive, jer je sve ono devedesetih nekako i krenulo od njegovog »Sarajevskog Marllbora«. **Teofil Pančić**, »Vreme«, 23. listopada 2003.

TALENTI IZ BOSNA-EKSPRESA

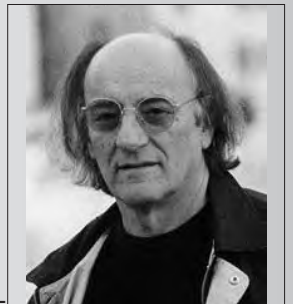
Nije istina da smo mi Bosanci koji živimo ovdje u Zagrebu egzotični, pa da samo zbog toga postizemo uspjeh, ja ne vjerujem u te priče. E sad, kako objasniti glazbeni uspjeh Bosanaca u Hrvatskoj? Bosanci su, jednostavno, talentiraniji od ostalih naroda na području bivše Jugoslavije. Mislim da ne postoje kulturološke barijere i da je samo kvaliteta presudna. Možda određene vrste barijera postoje kod generacija koje se ne sjećaju Tita, ali oni stariji su navikli na druženja, kontakte, zajedničke koncerte. Dakle, kvaliteta je presudna, ali postoji i druga strana priče. U Zagrebu je trend da mladi purgeri masovno slušaju srpske narodnjake i to one najgore, četničke. A, ta ista publika ide i na koncerte Thompsona. Teško je to za objasniti, čudne se stvari događaju. **Edo Maajka**, glazbenik, »Slobodna Bosna«, 23. listopada 2003.

PRVO PA TENK

Kod nas postoji nekakva polukletva koja kaže: »Oprostit ćemo, a nećemo zaboravit«. A ja mislim da, ako se nešto stvarno oprost, onda se treba i zaboravit. Ali, ono što se ne smije zaboravit, to je da oni koji su najviše promovirali govor mržnje, poput ljudi s estrade, najviše profitiraju od ponovnih uspostavljanja kontakata (između Srbije i Hrvatske). Ti novi biznismeni, nosioci trangefrange kapitalizma, koji se pojavljuju svuda u ovom regionu, dobili su šire tržište. Dakle, oni koji su sudjelovali, netko direktno, netko indirektno, u širenju govora mržnje i uopće u stvaranju atmosfere gdje je takav govor normalan, sada se pogađaju oko toga kako podijeliti lovu koju donosi ponovno uspostavljanja veza. Gest Marovića i Mesića oko međusobnog ispričavanja je, naravno, za svaku vrst pohvale, ali moram reći da je prva stvar oko koje su se dogovorili bila da zajedno prave tenk, odnosno, da najprije počnu obnavljati veze u oblasti vojne industrije. **Biljana Srbljanović**, književnica, »Danas«, 25. listopada 2003.

TKO KOGA HOĆE I NEĆE

Ne treba se uopće braniti, jer to nije moj posao. Ja bih funkcionirao i da me nitko neće. I da znate, uvijek ima onih koji vas neće. Neće ni svog pisca, a kamoli »tuđeg«. Ja sam u Hrvatskoj zastupljen u tri ili četiri antologije pripovijedaka. U nekima me nema. Ali, meni je sasvim svejedno što me neki neće, jer ja sam s onim koji me hoće. I s onima koje ja hoću! Ljetos sam dao jedan veliki intervju zagrebačkom »Vjesniku« pod naslovom: »Biti ničiji nije neki veliki nedostatak«. Kad smo kod toga, htio bih reći da su u tom smislu uzimanja i prisvajanja Srbi daleko iznad Hrvata. Oni se tu drže kao velika kultura. Možemo mi pričati da je to »imperijalna logika«, ali sve su velike kulture pomalo imperijalne, htjeli mi to ili ne. Znači, kad su ono za Tuđmanove ere Hrvati izbacivali Krležu iz svoje kulture, jedan je glasovisti kanadski slavista, krležolog i Krležin prevodilac, zgrožen takvim postupcima, lijepo i točno rekao: »Hrvati ne zaslužuju Krležu!« **Mirko Kovač**, književnik, »Monitor«, Podgorica, 24. listopada 2003.

UTJERIVANJE DOKAZA

Htjeli su me mrtvog da dokažu da su Hrvati genocidni. General **Vlada Trifunović**, nekadašnji zapovjednik Varaždinskog korpusa JNA, u Zagrebu ratni zločinac, u Beogradu izdajica, »Nacional«, 21. listopada 2003.

Dujizmi

- ✓ *Lopovima svane kada padne mrak;*
- ✓ *Naša mala šansa budi veliku nadu;*
- ✓ *Isključivo smo za dijalog;*
- ✓ *Ako se založim neka se ne puši.*

Dujo Runje

Glasila - novine u bačkih Hrvata

Očuvati jezik, vjeru i kulturu

Piše:
Naco Zelić

*U Bunje-
vačko-
šokačkoj
bibliografiji,
koju je
tadašnja Ju-
goslavenska
akademija
znanosti i
umjetnosti
objelodanila
1969. godine,
Ivan
Kujundžić
(Subotica,
1912. –
1969.) je
zabilježio 43
novine i lista,
kronološki ih
svrstao i dao
građu o
njima*

Uvodu u razgovor o »Hrvatskoj riječi«, jedinom tjedniku na hrvatskom jeziku u Vojvodini, pa i šire u Srbiji i Crnoj Gori, koji se na našu radost pojavio u Subotici 31. siječnja 2003. godine, smatram potrebnim reći nekoliko riječi o novinama i listovima u bačkih Hrvata koji su izlazili počevši od »Bunjevačkih i šokačkih novina« 1870. godine, pa do pojave ovoga lista.

U Bunjevačko-šokačkoj bibliografiji, koju je tadašnja Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti objelodanila 1969. godine, Ivan Kujundžić (Subotica, 1912. – 1969.) je zabilježio 43 novine i lista, kronološki ih svrstao i dao građu o njima. Iz te bibliografije saznajemo kada su i gdje koje novine i glasila izlazili, tko je bio vlasnik, glavni urednik i drugo, kakvog su usmjerenja (poučni, prosvjetni, zabavni, politički, gospodarski i slično), koja su politička stajališta zastupali, o njihovim nacionalnim i kulturnim nastojanjima i o drugim značajkama, kao što su, na primjer – jesu li su izlazili kao dnevni, tjedni, dvotjedni, ili kao povremeni, pa saznajemo i to da je većina bila kratkog vijeka.

BUNJEVAČKO ŠOKAČKE NOVINE: Već spomenute »Bunjevačke i šokačke novine«, koje su izlazile od 1870. do 1872. godine kao prvo preporodno glasilo u bačkih Hrvata, kojih je vlasnik i glavni urednik bio biskup Ivan Antunović (Kunbaja, 1815. – Kalača, 1888.), kao i »Bunjevačka i šokačka vila«, koja je počela izlaziti već 1871. godine kao prilog Bunjevačkih i šokačkih novina, a od 1873. izlazila je kao poseban list (zadnji broj 18. izdan je 18. rujna 1876.), bili su odgovor bunjevačkog pučanstva u Bačkoj na mađarsku nacionalnu politiku nakon revolucije 1848. godine i na neskrivenu, upornu i vješto vođenu mađarizaciju kojoj su bili izloženi,

ali su bili i poziv Bunjevcima i Šokcima na očuvanje njihovog nacionalnog identiteta i putokaz za postizanje tog cilja.

Biskup Ivan Antunović i ostali preporoditelji i suradnici u preporodnom nastojanju pristupili su izdavanju »Bunjevačkih i šokačkih novina«, a kasnije i »Bunjevačke i šokačke vile«, sa spoznajom i uvjerenjem da na taj način mogu neposredno djelovati na razvijanje samosvijesti Bunjevaca i Šokaca o njihovu podrijetlu, i na očuvanje jezika, vjere i kulture. To se potvrdilo i tada, a i kasnije, ali to su znali i oni koji su provodili mađarizaciju, kao i oni koji su nakon 1918., a osobito nakon 1945. provodili srbi-zaciju, pa su Hrvati u Bačkoj dugo i predugo bili bez glasila na hrvatskom jeziku.

Godine 1872. pojavljuje se u Subotici list »Misečna kronika«, a 1873. »Subotički glasnik«. Vlasnik i urednik ovih listova bio je Kalor Milodanović (Subotica, 1847. – Beograd, 1883.).

NEVEN: A, nakon što su se ugasi- le »Novine« i »Vila«, na njihovu tragu pojavio se »Neven«, koji je 15. siječnja 1884. godine pokrenuo Mijo Mandić (Kačmar, 1857. – Subotica, 1945.) kao »zabavni i poučni misečnik«. »Neven« je od 1912. do 1914. godine izlazio tjedno kao »bunjevačko-šokački list za gospodarstvo, pouku, zabavu i društveni život, a od 1918. do 1921. kao dnevni list, a izlazio je i

kao mjesečnik. Prestao je izlaziti 1940. godine. »Neven« je više puta mijenjao i usmjerenje i naslov, te urednike. Od 1892. izlazio je pod više naslova, i to kao: Zabavno – poučni misečnik za Bunjevce i Šokce, kao Bunjevačko-šokački list za gospodarstvo, pouku, zabavu i društveni život, kao Bunjevačko-šokački list za politiku, gospodarstvo, zabavu i pouku, kao Bunjevačko-šokački list za gospodarstvo, zabavu i pouku, dakle nije više bio glasilo i za »politiku«, pa se nadalje javlja kao »glas slobode i narodnog jedinstva«, kao »glasilo Bunjevačko-šokačke stranke«, kao glasilo »Hrvatske seljačke stranke za Srijem i Vojvodinu« i kao »časopis za politička, socijalna i privredna pitanja Vojvodine«.

Među listovima koji su izlazili do 1941. godine, uz glasilo »Neven«, najznačajnije i najdugovječnije su bile »Subotičke novine« koje su izlazile u Subotici od 1920. godine, a koje su od godišta IV. 1923. do godišta X. 1929. izlazile pod nazivom »Hrvatske novine«. I »Subotičke novine« su slično »Nevenu« izlazile i kao tjednik, i kao dvotjednik i kao mjesečnik.

(Nastavak u sljedećem broju)

**Autor je predsjednik
Udruga za potporu bačkim
Hrvatima u Zagrebu
Ovaj tekst autor je pročitao na
promociji »Hrvatske riječi« u
Zagrebu 21. listopada 2003.**

Nove optužnice protiv četvorice bivših i sadašnjih dužnosnika MUP i vojske u Srbiji

Haag optužio Lukića, Lazarevića, Pavkovića i Đorđevića

U Haaskom tribunalu 20. listopada optečena je optužnica protiv aktualnog načelnika Službe javne sigurnosti MUP-a Srbije *Sretena Lukića*, njegovog prethodnika na toj funkciji policijskog generala *Vlastimira Đorđevića*, bivšeg načelnika Generalšaba VJ *Nebojše Pavkovića* i bivšeg komandanta Treće armije VJ *Vladimira Lazarevića*.

Zajedničku optužnicu protiv četvorice generala, koja ih tereti za zločine koje su srpske snage počinile tijekom rata na Kosovu, *Carla del Ponte* potpisala je 22. rujna. Četvorica se terete za zločine protiv čovječnosti i kršenje zakona i običaja ratovanja, odnosno za ubojstva, deportacije, nasilno premještanje stanovništva i progon

na rasnoj, vjerskoj i političkoj osnovi. U optužnici, koja je po događajima koje pokriva gotovo identična kosovskoj optužnici protiv *Slobodana Miloševića*, *Milana Milutinovića*, *Nikole Šainovića* i *Dragoljuba Ojdanića*, navodi se da su Pavković, Lazarević, Lukić i Đorđević najmanje od listopada 1998. godine bili sudionici tzv. »zajedničkog zločinačkog poduhvata«. Prema navodima optužnice, zločini za koje se terete četvorica počinjeni su u periodu od 1. siječnja do 20. lipnja 1999. godine.

U izjavi za B92 visoki predstavnik Tužiteljstva rekao je da tim Tužiteljstva očekuje što skorije izručenje optuženih. Što se Tužiteljstva tiče, rekao je, nema go-

vora o tome da četvorici bude suđeno pred domaćim pravosuđem.

Inače, za *Vlastimira Đorđevića*, koga su neki spominjali kao jednog od ključnih svjedoka na suđenju *Miloševiću*, tvrdi se da je »nedostupan« vlastima u Srbiji. *Lazarević* je umirovljen nedavno odlukom VSO, a ministar obrane SCG *Boris Tadić* ranije je izjavljivao da ima indicija da je *Lazarević* pod istragom Haaga. *Nebojša Pavković*, koji se u više navrata susretao sa predstavnicima Tužiteljstva koje je sa njim vodilo razgovore o mogućem svjedočenju protiv *Miloševića*, optužen je u Beogradu za sudjelovanje u pokušaju ubojstva *Vuka Draškovića*. ■

Sreten Lukić

Vladimir Lazarević

Nebojša Pavković

Vlastimir Đorđević

U Hrvatskoj 10 posto apsolutno siromašnih

U Hrvatskoj oko 440.000 ljudi ili deset posto stanovništva živi u apsolutnom siromaštvu, navodi se u preliminarnoj verziji Nacionalnog izvješća RH, o provedbi ciljeva Milenijske deklaracije, predstavljenog u Zagrebu.

Ciljevi zacrtani Milenijskom deklaracijom, koju su u rujnu 2000. prihvatile sve države članice UN-a, obuhvaćaju iskorjenjivanje ekstremnog siromaštva i gladi, osiguranje osnovnog obrazovanja, promicanje jednakosti spolova, smanjivanje smrtnosti djece, poboljšanje zdravlja majki, borbu protiv side i drugih zaraznih bolesti, održiv razvoj i razvoj globalne suradnje, a kao rok njihove realizacije određena je 2015. godina.

Ukupni gospodarski napredak u Hrvatskoj posljednjih deset godina bio je zantan, mjereno stopama gospodarskog rasta

(prosječna godišnja stopa rasta 4,3 posto u razdoblju 1994. -2002.), no koristi od takva rasta nisu podjednako raspodijeljene na sve članove društva, navodi se u iz-

ješću. Prema nacionalnim mjerilima, odnosno pragu od oko 14.000 HRK na godinu po odrasloj osobi, u Hrvatskoj u apsolutnom siromaštvu živi 10 posto stanovništva ili oko 440.000 ljudi. U skladu s Milenijskom deklaracijom, taj bi broj do 2015. godine trebao biti prepolovljen.

U kategoriju ekstremno siromašnih ljudi, koji prema kriteriju Crvenog križa raspolažu s oko 400 HRK na mjesec po odrasloj osobi, pripada oko 55.000 ljudi. Međutim, prema međunarodnim mjerilima, koje je Svjetska banka odredila za tranzicijske zemlje (4,3 američka dolara na dan prema paritetu kupovne moći) stopa siromaštva je razmjerno niska i iznosi 4,8 posto. Prema tom pokazatelju, Hrvatska je, uz Sloveniju i Češku, tranzicijska zemlja s najnižom stopom siromaštva, navodi se u izvješću. ■

Del Ponte potvrdila proširenje optužnice protiv Gotovine

Haag optužuje Gotovinu i za navodne zločine u RS

Optužnica Međunarodnog kaznenog suda (ICTY) protiv hrvatskog generala *Ante Gotovine* vjerojatno će biti proširena i na navodne zločine počinjene na području tadašnje Republike Srpske, objavio je Večernji list u svom izdanju 27. listopada.

Pozivajući se na izvore u koalicijskoj vladi RH, zagrebački dnevnik ističe kako će haško tužiteljstvo u najavljeni proširenje optužnice protiv Gotovine najvjerojatnije uvrstiti određene dokaze o navodnim ratnim zločinima protiv srpskog civilnog stanovništva, ranjenika i zarobljenika Vojske RS koja su se navodno dogodili u Šipovu, Mrkonjić-Gradu, Drvaru, Bosanskom Grahovu i Jajcu.

Večernji list podsjeća kako je ured vlade RS za odnose s Haškim sudom u rujnu prošle godine dostavio dokumentaciju prema kojoj se niži i viši zapovjednici HV, HVO i Armije BiH sumnjiče za zločine i kršenje ratnih konvencija, napominjući kako je glavna tužiteljica ICTY-a *Carla del Ponte* i posljednji posjet Banjoj Luci isko-

ristila za upotpunjavanje dokumentacije.

U dokumentaciji koju je predala RS navodi se da je u sklopu priprema i planiranja Oluje ubijeno 150 civilnih zarobljenika i više od 270 zarobljenih pripadnika Vojske RS.

Tužiteljstvo međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju trenutačno vodi istrage protiv 48 osoba za koje se sumnja da su počinile ratne zločine, a sve te istrage bit će okončane kako je i planirano do kraja 2004. godine, izjavila je *Carla del Ponte*.

Tužiteljica *Del Ponte* ponovila je kako je jako nezadovoljna suradnjom vlasti Republike Srpske jer one do sada nisu uhitile nijednoga osumnjičenika ili optuženika, a također odbijaju dati i dokumentaciju koja je potrebna za provedbu istraga. Glavna tužiteljica ICTY-ja također je kazala kako se ozbiljno radi na pripremi procesa u kojemu bi se suđenja za neke ratne zločine prepustila domaćim sudovima na području bivše Jugoslavije.

Ante Gotovina

Del Ponte je također potvrdila kako je njezin Ured vodio istragu protiv bivšeg predsjednika Predsjedništva BiH *Alije Izetbegovića* te da je istraga prekinuta kao i u slučaju *Franje Tuđmana* nakon što je *Izetbegović* umro.

Ponovljeni izbori za vijeća nacionalnih manjina 14. prosinca

Vlada Republike Hrvatske je na zatvorenoj sjednici za nedjelju, 14. prosinca raspisala ponovljene izbore za predstavnike i članove vijeća nacionalnih manjina u jedinicama lokalne i područne samouprave, dopunske izbore za članove predstavničkih tijela lokalne i regionalne samouprave iz reda nacionalnih manjina, te ponovljene izbore za pet općinskih vijeća. Vlada je time uvažila prijedloge iz Ustavnog suda, Državnog izbornog povjerenstva i GONG-a da se te tri vrste izbora na razini jedinica područne i lokalne samouprave ne održe istodobno s parlamentarnim izborima 23. studenoga.

Istodobno održavanje svih tih izbora bilo bi tehnički komplicirano jer bi za svake trebalo odrediti posebne biračke odbore, pa bi se moglo dogoditi da na nekome biračkom mjestu budu četiri biračka odbora, a mnogo brojni birački listići mogli bi zbuniti birače. Vlada je najavljivala istodobno održavanje izbora radi manjih troškova.

Susret čelnika hrvatskog i srpskog avioprijevoznika

O suradnji Croatia Airlinesa i JAT-a

Čelni ljudi hrvatskog zračnog prijevoznika Croatia Airlinesa (CA) i srbijanskog JAT Airwaysa razgovarali su u Beogradu 24. listopada o eventualnoj suradnji. Glavni direktor Croatia Airlinesa *Ivan Mišetić* sastao se u Beogradu s glavnim direktorom JAT Airwaysa *Predragom Vujovićem* i dužnosnicima srbijanskog Ministarstva saobraćaja i telekomunikacija. *Mišetić* se odazvao na taj sastanak kako bi potvrdio pripravnosti CA za razgovor o eventualnoj suradnji hrvatskog i srbijanskog zračnog prijevoznika.

O osobnom, nacionalnom i vjerskom identitetu

U potrazi za izgubljenim vrijednostima

Moderno doba sveopće globalizacije karakterizira i sveopća kriza identiteta, kako na individualnoj, tako i na nacionalnoj i vjerskoj razini. Izgradnja sva tri identiteta podrazumijeva povratak zapostavljenim temeljnim vrijednostima čovjekove egzistencije

Piše: Zvonko Sarić

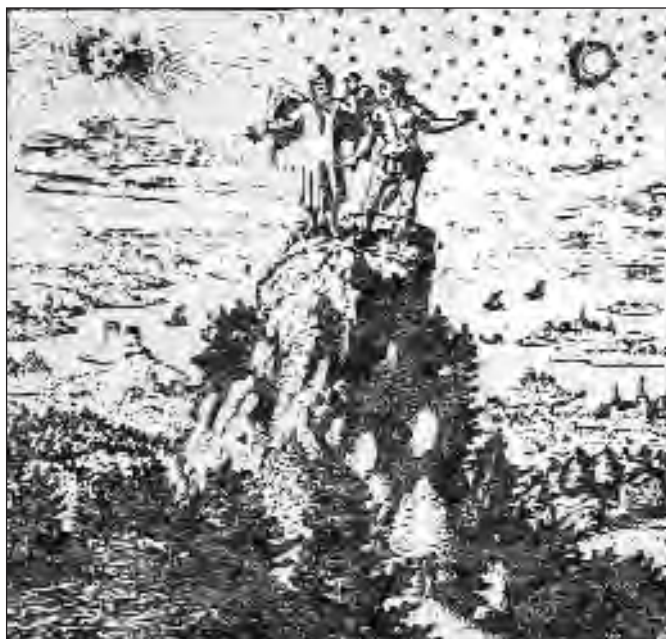
Postoje razdoblja povijesti kada su vrijednosti bile podložne temeljnim promjenama. Za civilizaciju je potrebno posjedovanje nekoliko dubljih vrijednosti, ako uopće želi funkcionirati. Postoje epohe kada kolabiraju mnogi postojeći sustavi vrijednosti. Iako je aktualni postmoderni svijet globalna civilizacija, epoha postmoderniteta više je izvor razgrađivanja i sumnje, nego izvor povezivanja i značenja. Zbog aktualne devalvacije sustava vrijednosti javlja se problem identiteta, jer je ostvarivanje čovjekovog identiteta zasnovano na dubljim vrijednostima koje trebaju potvrditi kako nas ovdje na planeti ne drži samo gravitacija, nego i nešto više od toga.

Kraj XX. stoljeća već je uveliko bio obilježen konfuzijom identiteta kako u Europi i Americi, tako i na Balkanu. Kriza identiteta, a što podrazumijeva nejasnost osobnog, nacionalnog i vjerskog identiteta, dovela je do uspostavljanja kvazi-identiteta kojima se manipuliralo tijekom ovog posljednjeg rata, a procesi samoorientacije i danas su aktualni za zajednicu Hrvata u Vojvodini, jer se tim procesima uspostavlja kulturna konfiguracija manjinske nacionalnosti.

IZBOR VRIJEDNOSTI: Josip

Temunović, član Hrvatskog akademskog društva, smatra kako je proces sazrijevanja i odgoja vrlo važna podloga uspostavljanja identiteta osobe, dok pod zrelošću podrazumijeva sposobnost čovjeka za razlikovanje uzroka i posljedice, te sposobnost uočavanja ne samo činjenica, nego i procesa. »Čovjek je socijalno biće i u procesu uspostave osobnog identiteta velik utjecaj na njega ima obitelj, rodbinske veze, bliže društveno okruženje, te škola i crkva. U adolescenciji dolazi do prihvatanja vrijednosti. Tada počinje izbor, ali već uspostavljenih, postojećih vrijednosti, jer uspostavljen iden-

titet sa sadržajem i opsegom saobrazan je vrijednostima koje već postoje. Autentičan čovjekov bitak mora biti zasnovan na vrijednosnim cjelinama koje postoje, čovjek ne može sebe graditi u vakuumu. Kada zrela ličnost izabere i postavi sebi ljestvicu vrednota, to još nije svršetak formiranja osobnog identiteta, jer je u pitanju proces koji podrazumijeva stalno traženje novih znanja i misaoni razvoj osobe«, kaže Temunović, napominjući kako osoba s identitetom nastupa kao kreator vlastite situacije koja ima pravo dovoditi u pitanje i uvriježene vrijednosti, što znači kritički promišljati, a što opet zahtijeva osobu ko-

ja ima stav i stabilnost. Na osobni identitet prema riječima Josipa Temunovića također utječu knjige koje se čitaju, filmovi ili filozofska učenja koja se slijede. Iako je osobni identitet vrlo fluidan, on mora sadržati uporišnu, stabilnu točku kako bi čovjek znao odrediti cilj i primijeniti adekvatna sredstva za postizanje cilja.

»Iz osobnog identiteta određuju se i oni drugi. Po pitanju nacionalnog identiteta vrlo je bitna korelacija. Zajednica mora graditi pojedinca, a osoba mora graditi zajednicu. Također je važno da zajednica in-

spirira. Uvijek je aktualno pitanje kakva je veza pojedinca s nacionalnom kulturom. Češći je slučaj pasivne upućenosti i participiranja pojedinca u kulturi, dok je rijetkost slučaj pojedinca koji je nositelj i stvaralac te kulture. Samo nacionalno zrela ličnost može vrednovati i vrijednosti drugih kultura«, kaže Temunović.

SUODGOVORNOST: Snažna ličnost, koja ima oblikovano središte unutar sebe i koja crpi svoju koherentnost iz uspostavljenih vrednota, vlastito »ja« predstavlja u svom radu, a svoj karakter otkriva svojim djelovanjem. Na vitalnu snagu mode-

la ličnosti, koji je naznačen u kršćanskoj tradiciji, nanovo ukazuju brojni pojedinci koji su imali kompleksna iskustva intenzivnim bavljenjem racionalnim mišljenjem, što nije značilo i udaljavanje izvan njihovih čvrstih kršćanskih granica. Religiozni filozof Maksim Tarejev smatrao je kako će u XXI. stoljeću čovjek biti stavljen odlučujuće pred jedino iskušenje: bit će to religiozno iskušenje, a slično se izrazio i filozof Martin Heidegger.

»Religiozni identitet počinje od obitelji koja prenosi vrijednosti na djecu. Važna je roditeljska pouka, ali i praksa crkvenog molitvenog, liturgijskog života. Dokument 'O slobodnoj volji' objavljen nakon Drugog vaticanskog sabora 1965. godine, naglašava potrebu aktivnosti vjernika. Taj dokument daje jasne odrednice kako je čovjek kao biće Bogu najdraže, a najveća vrijednost čovjekova je sloboda. Pitanje je upotrebe te slobode, jer se čovjek može i krivo odgojiti. Dokument je naglasio potrebu aktivnosti vjernika u društvu. Tendencija katolicizma je korespondiranje s aktualnim vremenom i stremljenje suodgovornosti vjernika u društvenom aktivitetu. Katoli-

cizam u zajednici vojvođanskih Hrvata doživio je pedeset godina zatajivanja, što je ostavilo velik utjecaj. Sada zatajivanja više nema, ali ostao je tip statičnog ruralnog prakticiranja katoličke prakse. I dalje je aktualna podjela na sveto i profano, jer se svećenici još uvijek shvaćaju kao jedna vrsta staleža, što nije dobro. Identitet katolicizma kod vojvođanskih Hrvata je ugrožen. On mora imati svoj naboj i svi smo jednako pozvani učiniti najviše što možemo društvenim aktivitetom«, kaže Temunović. Prema njegovom viđenju, postoji trenutni zamor u zajednici vojvođanskih Hrvata, jer su mnoga stremljenja krenula iz entuzijazma, ali kako su se uspjele uspostaviti institucije naše manjinske zajednice, vrlo je važno shvatiti proces uspostavljanja identiteta zajednice nakon mnogih objektivnih poteškoća. Budući da se s početka i ne mogu očekivati grandiozni rezultati, bitno je shvatiti važnost toga procesa koji podrazumijeva i postupnost, pri čemu tome treba uzeti u obzir i važnost ekonomske podloge bez koje se ne može živjeti i raditi, dok za ostvarivanje političkih prava mora doprinositi politička stranka.

NACIONALNA INTEGRACIJA: Književnik *Vojislav Sekelj* kaže kako osobni identitet uvijek podrazumijeva jedno »mi« koje sadrži dvojnost, što

se može označiti kao »ja i ti«, jer čovjek ne može biti samo za sebe. »Osobni identitet se gradi na vrijednostima, a to podrazumijeva i spoznaju višestrukosti kulture, dok se nacionalni identitet, nažalost, u ovim našim okvirima shvaća na liniji romantizma osamnaestog stoljeća, što u ovome podneblju uključuje ideju krvi i tla. S kategorijama identiteta se manipuliralo od pamtivijeka, a tome smo bili svjedoci tijekom ovog posljednjeg rata, a manipuliralo se tim kategorijama i u sitne, provincijalne svrhe, o čemu je još davne 1969. godine pisao *Radomir Konstatinović* u svojoj knjizi *Filozofija palanke*«, kaže Sekelj.

O putu do svjesnog i voljnog prihvaćanja sebe kao pripadnika određenog naroda, povjesničar *Kalman Kuntić* kaže kako je nacionalna pripadnost kulturna kategorija koja se stiče odgojem u okviru obitelji i

koju čovjek socijalnim sazrijevanjem razvija ili ne. »Strana mi je teorija po kojoj je nacionalna pripadnost samo biološka kategorija po kojoj treba praviti specifikacije nacionalne krvne slike. Što se tiče Hrvata u Vojvodini, proces nacionalne integracije je tekao sporo i najčešće u valovima koji su imali svoje plime i oseke, izazvane velikim povijesnim pokretima. S obzirom da Hrvati s ovih prostora nisu živjeli u matičnoj državi, logičan je proces nacionalne dezorijentacije i asimilacije, kojega kulturno-politička elita ovdašnjih Hrvata želi usporiti, ako ga već ne može zaustaviti. Nakon popisa pučanstva 2002. godine potvrđena je identifikacija jednoga dijela hrvatskog korpusa na druge načine, bilo afir-

miranjem bunjevačkog subetniciteta kao posebne nacionalne kategorije, bilo izjašnjavanjem na neke druge načine, ali to ne treba dramatisirati. Hrvati na ovim prostorima trebaju se okrenuti vlastitoj zajednici, odnosno onima koji se tako izjašnjavaju«, kaže Kuntić o nacionalnom identitetu, napominjući kako je bitno razmišljati i o kulturi u najširem smislu, što uz brigu o kulturnim događanjima i institucijama, podrazumijeva i brigu o temeljima očuvanja nacionalnog identiteta u koje pored vjerske pripadnosti i nacionalnog izjašnjavanja spada i skrb o povijesti, informiranju i uopće obrazovanju, a što sve zajedno omogućuje integraciju nacionalne posebnosti.

VRIJEME PRED NAMA: *Mr. Andrija Kopilović* kaže kako je osobni identitet da-

tost koju je čovjek dobio od Stvoritelja i prema toj datosti čovjek je odgovoran i to na razini savjesti, dok problem može nastati ako se u procesu odgoja svijest o toj datosti identiteta propusti i tada u osobi nastaje praznina.

»Čim postoji praznina, u nju se nastanjuju krive ili kvazi-vrijednosti. Tipičan primjer takvog ispražnjenja svijesti je komunistička praksa i to s ciljem lakše manipulacije nad ljudima. Dakle, čovjek koji nije svjestan nije ni savjestan, a ako nije savjestan nije cjelovit. Društvo, obitelj, škola i crkva trebaju zajedno djelovati, jer sve te četiri datosti sudjeluju u odgojnom procesu osobe. Ako su one u ras-

koraku nastaje pobrkanoost vrednota i tada se čovjek priklanja onome što je lakše, ugodnije i neodgovornije i tad nastaju razne devijacije. Takve osobe onda može upotrijebiti bilo koji tip diktature za daljnju manipulaciju«, kaže mr. Kopilović, ističući kako se u zajednici vojvođanskih Hrvata jako mnogo govori o pravima, ali se zaboravlja kako je svako pravo ujedno i obveza. »Moramo konstatirati kako je mnogo toga propušteno, jer imamo i neodgovorne ljude na funkcijama, a evidentna je i pojava apatičnosti i nezainteresiranosti pojedinaca. U našoj manjinskoj zajednici moramo se zalagati za vred-

note osobe. Društvo je u biti zbroj cjelovitih osoba, okupljenih oko zajedničkog prepoznatljivog znaka, što njih i čini tim što jesu u smislu identiteta. Kriza vjerskog identiteta u našoj zajednici nastala je uslijed pedeset godina krive interpretacije vjerskih vrednota, a kako je vjera bila prenaplašteno smještena u domeni isključivo osobnog, u dimenziji društvenog života vjera se nije mogla živjeti. Nacionalni identitet ovdašnjih Hrvata nekoliko je puta nasilnički urušavan i to onda kada je postojala opasnost od idejnog povezivanja s matičnom zemljom. Zatomičavanje identiteta manjinske zajednice Hrvata u Vojvodini rađeno je svjesno od onih na vlasti. Pred nama je vrijeme u kojem moramo graditi i surađivati u našoj zajednici kako bi se vratile vrednote identiteta«, kaže mr. Andrija Kopilović. ■

Stranačko politiziranje među Hrvatima u iseljeništvu

Mnogi su se razočarali

Novi ravnatelj Hrvatske matice iseljenika Nikola Jelinčić kaže da je u Matici bio i u vrijeme prošle države, ali politiziranje koje je osjetio kada je stvarana hrvatska država bilo je nepotrebno. Svojetanje i želja da se preslika politički život Hrvatske u njihovim sredinama nije bilo dobro i loše je primljeno u tim zemljama

Nedavno je došlo do promjena u Hrvatskoj matici iseljenika, nakon što je Boris Maruna otišao u diplomaciju, a za ravnatelja je postavljen Nikola Jelinčić. Budući da se kod nas sve politizira tako se i ova promjena, koja se slučajno poklapa uoči izbora u Hrvatskoj, i na taj način iščitavala. Novi ravnatelj Nikola Jelinčić u razgovoru za »Nedjeljni Vjesnik« govori o aktualnim zadacima Matice iseljenika, inicijativi da se u Zagrebu otvori Muzej hrvatske dijaspori i problemima s kojima se oko četiri milijuna Hrvata u svijetu susreću.

► **Je li slučajno da se o hrvatskim iseljenicima najviše piše i govori u Hrvatskoj kada se približavaju izbori?** Ako pod tim mislite i na promjene u čelništvu Hrvatske matice iseljenika onda to slučajno koincidira s datumom izbora, budući da dosadašnji ravnatelj Maruna ide na dužnost hrvatskog veleposlanika u Čile, a ja sam do nedavno bio zamjenik ravnatelja i tako je došlo do prijedloga da ja preuzmem to mjesto. Potrebe koje ima iseljeništvu nemaju nikakve veze sa ovim našim političkim kalendarom, jer su one stalne. Iseljeništvu u prvom redu želi sačuvati svoj kulturni identitet, prenijeti iskustva na mlađe generacije koje su rođene vani. U tome im Matice pruža logistiku i pomoć, da im se omogući ono što žele, a to je između ostalog da znaju tko su, što su, odakle su.

► **Koliko zapravo Hrvata živi u svijetu, o kojoj je brojci riječ?**

Po nekim procjenama se računa da je hrvatski korpus u svijetu brojčan otprilike kao današnje stanovništvo Hrvatske, negdje oko četiri milijuna. Dakle, nas je nešto malo više ovdje. To su Hrvati u zemljama oko nas, autohtone manjine, to su Hrvati i njihovi potomci u Europi, Australiji, Americi, Kanadi. Teško je u ovom trenutku naći u Hrvatskoj tko nema negdje nekoga vani.

► **U pripremi je i značajni projekt otvaranja muzeja hrvatske dijaspori.**

Bit će to kombinacija suvremenog muzeja, dakle virtualnog i klasičnog. U njemu će i mladi naraštaji u Hrvatskoj, ali i ljudi koji dolaze iz svijeta moći dobiti odgovore na mnoga pitanja. Već se radi na idejnom projektu, znamo lokaciju. Bit će to u sklopu zgrade Matice iseljenika, kraj dvorane »Lisinski« u Zagrebu. Imamo i zemljište oko zgrade pa postoji mogućnost da se muzej i proširi.

► **Mnogi Hrvati ostvaruju blistave uspjehe u svijetu, a mi u zemlji malo o tome znamo.**

Prošli tjedan u Barceloni nagradu za najbolji roman na španjolskom jezičnom području dobio je Antonio Skarmeta, Čileanac čiji su roditelji otišli s otoka Brača. Nagrada iznosi 601.000 eura, što je druga po iznosu nagrada poslije Nobelove. On je čileanski pisac koji piše o hrvatskoj zajednici u Čileu i širi slavu svoje pradamovine. Nije jedini. U posljednjih sto godina oko sto pedeset Hrvata se afirmiralo kao književnici u Čileu. Ramon Diaz Eterović je najčitaniji od mlađih književnika u Čileu.

Kada je riječ o Hrvatima koji žive tu u susjedstvu, u BiH, Srbiji, Crnoj Gori, Građišćanskoj Hrvati, za razne projekte je u posljednje vrijeme iz-

dvojeno 12 milijuna kuna od strane raznih vladinih tijela. Solidan je to iznos na zadovoljstvo Hrvata. Neke stvari se kreću, ali još to nije dovoljno.

Ali, tu se postavlja i pitanje – da su njihovi roditelji ostali u Hrvatskoj bi li njihova djeca proslavila i sebe i nas. Zadaća je Matice da ta književna djela, uz pomoć drugih institucija, prevodimo i učinimo dostupnim hrvatskoj javnosti. Upravo će ovih dana izaći iz tiska Eterovićev roman, a i pregovaramo da nagrađeni roman iz Barcelone objavimo u Hrvatskoj.

► **Bilo bi naravno idealno kada bi se iseljenici povezivali samo s ovim o čemu Vi govorite. Ali, politika je ipak dovoljno agresivna da svugdje želi umiješati svoje prste. Ima li i pozitivnih primjera?**

Kada je riječ o Hrvatima koji žive tu u susjedstvu, u BiH, Srbiji, Crnoj Gori, Građišćanskoj Hrvati, za razne projekte je u posljednje vrijeme izdvojeno 12 milijuna kuna od strane raznih vladinih tijela. Solidan je to iznos na zadovoljstvo Hrvata. Neke stvari se kreću, ali još to nije dovoljno.

► **U pripremi je i prvi svjetski tamburaško folklorni festival hrvatske dijaspori.**

Možda je čudno što se stalno govori o tamburici kada je riječ o dijaspori, ali tamburici treba skinuti kapu. Tamburica je održala identitet Hrvatske na svim kontinentima. Tamburica se svira i u Argentini i u Americi. Samo u kanadskom Hamiltonu ima tisuću tamburaša. Poruka je – to je moja krv, to su moji korijeni. Ljudi pjevaju i ponekad i ne znaju što pjevaju, ali znaju da je to – hrvatsko! Okupit ćemo po prvi puta sve najbolje grupe iz cijeloga svijeta 2007. godine.

► **Kako susjedne zemlje nastale nakon raspada Jugoslavije tretiraju Hrvate?**

Bitno se popravlja situacija, konkretno u Srbiji i Crnoj Gori. Imali smo uspješne dane Hrvata iz Boke u Zagrebu. U Sloveniji ima oko 40.000 Hrvata koji su dobro organizirani i oni mogu biti neki most u ovim turbulentnim vremenima. Bolje su organizirani i Hrvati u Makedoniji, svi oni traže ono što su nekad tražili oni koji su odlazili u udaljenije zemlje.

► **I ono najbolnije pitanje – novac. Ima li za sve te akcije, inicijative i projekte koje provodi Hrvatska matrica iseljenika dovoljno financijskih sredstava?**

Novca nema, mi smo djelomično na proračunskim sredstvima i nešto sami zaradimo iz svojih aktivnosti i to je oko 30 posto. Nema te zemlje gdje Hrvata nema i svi traže neku vrstu pomoći, da im budemo most prema bivšoj domovini. Nije uvijek lako udovoljiti svim tim zahtjevima i zbog toga što novca nema dovoljno. Treba ga puno više nego do sada. I baš zato se iseljenika ne treba sjetiti samo kada su izbori. Oni to osjete i boje se da će poslije opet zavladata muk. Mi zato želimo da oni konstantno osjete brigu, da budemo spona i sprega s njima bez obzira tko je pozicija, a tko opozicija. Ali ne kroz političke indoktrinacije, već da im pomognemo da ne zaborave svoje korijene i da budu ponosni na zemlju odakle su došli ili gdje su rođeni.

Jurica Körbler, preuzeto iz zagrebačkog »Vjesnika«

Hotel »Panonija«

Biti većinski ili ne biti

Vojvođansko biračko tijelo nije tako kompaktno kao što na prvi pogled može izgledati i ono ima svoje skrivene apstinentske potencijale, i svoje čudljive tjedne. Zato polako ali sigurno treba pripremati teren za manevar zvan ostati na vlasti

Piše: Mirko Sebić

Sudeći po onome što se događalo u Skupštini Vojvodine posljednjih nekoliko dana, izborni marketing je već počeo. Naravno, nitko ne tvrdi da su odluka o reuspostavljanju VANU ili Prijedlog zakona o denacionalizaciji u istom rangu s Prijedlogom zakona o himni i obilježju Vojvodine, niti hoće tvrditi da neka od ovih rješenja nisu potrebna ili suštinski važna za Vojvodinu, ali hoće tvrditi da svi oni zajedno nose veoma jasnu enervantnu poruku političkim protivnicima.

Dakle, ti politički protivnici, kao recimo vojvođanski SPS-ovac *Bajatović*, moraju se nervirati i najavljivati »stvaranje širokog fronta« u Vojvodini koji će, naravno, organizirati sam SPS, i koji će tako organiziran dovesti do prijevremenih izbora za vojvođanski parlament.

SNAGA OPORBE-NIH ZAHTEJEVA: E, to bih baš volio vidjeti. Vidjeti kako netko, tko je praktično do jučer Vojvodinu obezvrijeđivao, a njene institucije ponižavao, kako takav netko sada pravi koaliciju kako bi osvojio mjesto u istim tim institucijama. Kako to gospodin *Bajatović* misli izazvati prijevremene izbore u Pokrajini nije baš najjasnije, kao što nije jasno ni gdje su nestali oni potpisi što su ih sakupljali čestiti »Miletićevci« za građansku inicijativu o prijevremenim izborima u Vojvodini.

Ali, kao što rekossmo na početku, o izborima razmišlja i vladajuća koalicija, ali reklo bi se ne o prijevremenim, već o redovitim što dopijevaju na jesen sljedeće godine. Prema izjavama nekih visokih skupštinskih funkcionara poput *Aleksandra Kravića*, aktualnog potpredsjednika Skupštine Vojvodine, do kraja zasjedanja

vojvođanskog parlamenta moglo bi se dogoditi da se formira komisija za izradu prijedloga za izmjenama Odluke o izborima. Inače, Odluka o pokrajinskim izborima i uvjetima pod kojim će se odvijati isključivo je u nadležnosti ovog parlamenta. Ako 104 preostala DOS-ova zastupnika u vojvođanskoj Skupštini nemaju problem s prijevremenim izborima, mogli bi ga imati s određivanjem uvjeta za sljedeće pokrajinske izbore.

Odviše dobro je poznato kako je izborni sustav, po kojem su izabrani zastupnici iz sadašnjeg saziva, nastao kao bahata želja za lakim osvajanjem mandata stranke koja je na krilima populističkog zanosa imala potporu velikog broja vojvođanskih Srba. Poznato je i kako je taj većinski dvokružni sustav s tri kandidata u drugom krugu od strane tadašnje oporbe nazivan nakarad-

ku« *Aleksandar Kravić* je rekao kako se u »vojvođanskom parlamentu trenutno najviše razmatra mogućnost jednokružnog većinskog sustava. Međutim, ima onih koji ukazuju da bi zbog specifične vojvođanske političko-kulturne strukture trebalo izabrati proporcionalni izborni sustav s niskim cenzusom, ili čak s mehanizmima pozitivnog diskriminiranja za nacionalne manjine. Većinski jednokružni sustav odgovarao bi krupnim igračima na vojvođanskoj političkoj sceni, ali bi ga mogli izdržati i SVM. Manje stranke, trenutno marginalizirani dijelovi DOS-a, a naročito sadašnja oporba, preferirat će uvijek proporcionalni sustav, i to po mogućnosti s cenzusom od jedan posto.

Ne treba biti babilonski prorok pa proniknuti u to koje će stranke odrediti pravila vojvođanskih parlamentarnih izbora. To

su svakako one koje gospodare DOS-ovskom većinom u vojvođanskom parlamentu: DS, LSV i SVM.

Ali, odluka o uvjetima izborne utrke bit će prilično rječita. Odnosno, ona će pokazati bolje nego sve javne sondeže kako stoji rejting vlasti u Pokrajini. Zato ne treba sumnjati

kako se s ovom odlukom neće žuriti i kako će ona pokraj političke dimenzije sadržati i matematičku. Vojvođansko biračko tijelo nije tako kompaktno kao što na prvi pogled može izgledati i ono ima svoje skrivene apstinentske potencijale, i svoje čudljive tjedne. Zato polako ali sigurno treba pripremati teren za manevar zvan — ostati na vlasti.

nim i »nokaut sistemom«, prilagođenim tadašnjoj stranci na vlasti, a tadašnja oporba je obećala da će ga mijenjati. I mijenjat će ga, ali prije je pitanje kako nego kada. Pomalo iznenađuje, ali ne mora čuditi što se već u startu mogu ocrtati suprotstavljene ideje o ovom pitanju.

TKO ĆE ODREĐIVATI PRAVILA: U nedavnoj izjavi novosadskom »Dnevni

Zlatko Tomčić, predsjednik Hrvatskog sabora

Raščistiti prošlost zaradi bolje budućnosti

Bolje unutarnje uređenje i međunarodni položaj RH* Otkloniti vlastite nedostatke pa onda u EU* Zadovoljni procesom povratka izbjeglih Srba* Odnosi sa SCG sve bolji, no otvorena pitanja i dalje postoje * Treba priznati protjerivanje Hrvata iz Srijema * Hrvatska mora više skrbiti o Hrvatima u SCG

Razgovor vodila: Dušica Dulić

Fotografije: Zvonimir Sudarević

Hrvatski sabor je predstavničko tijelo i nositelj zakonodavne vlasti u Republici Hrvatskoj. U proteklom mandatu njime je predsjedavao Zlatko Tomčić, predsjednik Hrvatske seljačke stranke. Rođen je 1945. u Zagrebu, osnovnu školu i gimnaziju je završio u Srijemskoj Mitrovici, a Građevinski fakultet u Beogradu. Bio je 1993.-1994. ministar graditeljstva i zaštite okoliša u Vladi Republike Hrvatske, a od prosinca 1994. predsjednik je HSS-a. Za predsjednika Zastupničkog doma i Hrvatskog sabora izabran je 2. veljače 2000. godine. Oženjen je i ima tri kćeri.

HR: Hrvatska je pri kraju četverogodišnjeg izbornog ciklusa. Što je sada u Hrvatskoj drugačije od onoga što ste zatekli dolaskom na vlast 2000. godine?

Drugačije je puno stvari. Za ovih 3 godine 8 mjeseci i oko 15 dana, koliko je trajao mandat ovoga Sabora kojega smo 19. listopada raspustili, prije svega izvršene su ozbiljne ustavne promjene, putem kojih je transformiran takozvani polupredsjednički sustav u parlamentarni sustav. To je na institucionalnom planu, na shvaćanju demokracije zapravo najveći iskorak. Nije nikakva tajna da je Hrvatska desetak godina, za vrijeme *Franje Tuđmana*, funkcionirala isključivo na temelju jednog polupredsjedničkog sustava gdje su ovlasti predsjednika bile izuzetno velike, gdje je Vlada bila zapravo pod kontrolom predsjednika države, a Hrvatski sabor bio, usudio bih se reći, zapravo kulisa parlamentarizma. Kroz te ustavne promjene Hrvatski sabor je došao u središnje mjesto političkih zbivanja, bar što se tiče ustavnih rješenja, no u praksi to još nije tako. Jednostavno, osim mog nezadovoljstva što parlamentarizam u Hrvatskoj nije zaživio, moramo biti objektivni i tražiti opravdanja za tako veliki iskorak da bi se on implemetirao u praksi. Jednostavno mora proteći neko vrijeme. U praktičnoj sferi bitno je

u ove protekle četiri godine promijenjena međunarodna pozicija RH. Hrvatska, koja je bila zemlja koja je radi svoje unutarnje i vanjske politike, radi opterećenja iz Domovinskog rata, shvaćanja samodostatnosti u Europi i svijetu, zapravo bila u svojevrsnoj izolaciji, bila je vrlo često odbacivana od međunarodne zajednice. Danas je Hrvatska ravnopravni partner, njoj su dostupne sve međunarodne institucije, financijske ustanove i možemo reći da je vrlo ozbiljno reponirana pozicija RH u međunarodnoj zajednici. Na domaćem planu mislim da se dogodio najveći dio stvari koji se odnosi na makroekonomsku politiku. Hrvatska je danas makroekonomski stabilna zemlja, s vrlo ozbiljnim rastom bruto društvenog proizvoda. Prošle godine taj je rast iznosio 5,2 posto. U ovoj godini će vjerojatno biti na istoj razini s povećanjem društvenog proizvoda po glavi stanovnika na nekih 5.500 dolara s čitavim nizom reformi koje smo uveli u gospodarstvu, socijalnom i mirovinskom sustavu. Sve to skupa je i koštalo. Hrvatska je u zadnje četiri godine bitno povećala svoju vanjsku zaduženost i to je možda, ako se to može nazvati grijeh, najveći grijeh ove vlasti. Znači, postoji ona narodna izreka – koliko domaća toliko muzike. U nedostatku domaće akumulacije Hrvatska se, želeći razvijati velike državne projekte, prije svega infrastrukturne, jednostavno morala zaduživati. No, to zaduženje Hrvatske, unatoč napadima iz oporbe, nije još uvijek premašilo kritičnu granicu. Mi smo zaduženi kao središnja država, još uvijek na razini od 52 posto bruto društvenog proizvoda u odnosu na dozvoljenih 60 posto prema kriterijima Europske unije. Ono što nismo uspjeli napraviti za ove četiri godine je da nismo uspjeli dići optimizam naših građana, razinu nade da se stvari ipak mijenjaju na bolje. Po mojoj tezi sve počinje i završava na gospodarstvu. Ako imate uspješno gospodarstvo, onda uspješno rješavate socijalna i de-

mografska pitanja, a ako je gospodarstvo slabo, ne možete ništa uspješno rješavati.

HR: Kakve su šanse za formalni ulazak Hrvatske u Europsku uniju 2007. godine skupa s Rumunjskom i Bugarskom?

Što se tiče ispunjenja kriterija koji su postavljeni pred Hrvatsku, šanse su vrlo izgledne. Hrvatska je ispunila gotovo sve političke uvjete, ozbiljno ispunjavamo i kriterije gospodarske razvijenosti. Hrvatska vrlo ozbiljno ispunjava i određene reformske obveze u određenim segmentima, a u potpunosti smo za ovo vrijeme ispunili uvjete harmonizacije vlastitog zakonodavstva s zakonodavstvom Europske unije. Posve sam siguran da u formalnim uvjetima Hrvatska ispunjava sve uvjete. No, pred Hrvatskom stoji jedan ozbiljan problem, a to je, dakako, posljedica onoga što se devedesetih godina događalo na ovim prostorima, dakle, posljedice rata i suradnja Hrvatske s Haaškim sudom. Tu postoji jedan vrlo ozbiljan uvjet koji se vrlo često ne deklarira kao ozbiljan, a mi znamo da to jest. To je razrješenje pitanja slučaja generala Ante Gotovine. Gotovo sam siguran da ako Hrvatska ne uspije sama, ili uz pomoć europske politike, taj slučaj razriješiti, Hrvatska neće u trećem ili četvrtom mjesecu sljedeće godine dobiti kandidaturu za EU. To je ono što može usporiti dinamiku ulaska Hrvatske u Europsku uniju. Treba se nadati i vjerovati da će to biti na adekvatan način razriješeno. Tada zapravo predstoji jedan novi hod po trnju i žeravici kroz otprilike dvije godine u pregovorima s Europskom komisijom koji nisu laki ni jednoj zemlji, pa ni za ovih deset koje će u svibnju sljedeće godine ući u EU. Treći problem bi mogao biti pitanje dinamike primjene kriterija o rav-

nopravnom ulasku stranih vlasnika u Hrvatsku. Za nas je posebno osjetljivo pitanje vlasništva nad poljoprivrednim zemljištem. Vjerujem da ćemo mi do 2007. godine zapravo taj problem razriješiti tako što ćemo transformirati vlasništvo nad državnim zemljištem u potpuno privatno, seljačko vlasništvo. Dakle, ako će se ti pregovori završiti negdje do sredine 2006. godine, onda Hrvatska ima dobre šanse uz uvjet dobre volje u Europskoj uniji da 2007. skupa s Rumunjskom i Bugarskom bude primljena u EU. Mi imamo svojih nedostataka koje moramo otkloniti radi sebe a ne radi Europske unije. Moramo biti spremni, a EU neće moći tada ignorirati želju Hrvatske da postane članica EU.

HR: Govori se da je povratak izbjeglica u Hrvatsku u ovom trenu jedna od glavnih prepreka za priključenje Hrvatske Europskoj uniji. Kako stoji stvar s tim povratom?

Mislim da samo zlonamjerni mogu govoriti da taj proces ne ide dovoljno dinamično. Do sada se u Hrvatsku vratilo ni više ni manje nego 315.102 osobe, od toga 105.805 Srba. Kad se govori međunarodnoj zajednici o povratku i političkom uvjetu za ulazak Hrvatske u EU, onda se ne misli ni na povratak Hrvata iz Hrvatske u Hrvatsku, ne govori se ni o povratku Hrvata iz Bosne u Hrvatsku, ni o povratku bosanskih Hrvata, njih oko 20.000, koji se još uvijek žele vratiti u Republiku Srpsku, govori se zapravo o povratku Srba. Hrvatska je napravila bitni iskorak, a za sada ima još 13.000 osoba kojima je odobren povratak koji je usporen iz njihovih osobnih razloga. Hrvatska je uspjela donijeti sve potrebne zakone. Mi zapravo garantiramo svim povratnicima njihovo vlasništvo, garantiramo njima određenu socijalnu sigurnost,

pa čak i onima koji su izgubili statute stanaških prava. Oni neće dobiti stanove niti pravo na otkup tih stanova, već će Hrvatska putem raznih modela i njima omogućiti određeno stambeno zbrinjavanje. Proces povratka nije bilateralna stvar i nije unilateralna stvar. Ona je multilateralna i ne može se taj proces promatrati samo za jednu državu i u jednoj državi.

Nikome ne želim da proba što znači smještaj prognanika i rješavanje prognaničkog statusa. Do sada je Hrvatska potrošila na smještaj izbjeglica, na njihovu socijalnu skrb i na raznorazne troškove stambene obnove ni manje ni više nego točno 25,2 milijarde kuna. To je jedan ogroman financijski trošak koji Hrvatska gotovo isključivo financira iz vlastitog proračuna. Dakle, troškovi posljedica rata pali su isključivo na nejaku leđa proračuna RH. No, bez obzira na to mi smo silno ponosni na ovo što smo do sada učinili.

HR: Smatrate li da nacionalne manjine, prije svega hrvatska u Srbiji i srpska u Hrvatskoj, mogu odigrati značajnu ulogu u razvoju dobrosusjedskih odnosa dviju zemalja?

Pa, dakako da mogu. To je jednostavno pravilo, prije svega europsko. Europa nije jednostavan kontinent, ona je prošarana dislociranjem određenih nacionalnih zajednica u druge države, prekrajanjem granica, ratovima i raznim drugim uzrocima. Budimo realni, ni Hrvatska, ni Srbija neće ući sutra u EU, a do tada nacionalne manjine u jednoj i drugoj zemlji trebale bi odigrati pozitivnu ulogu, kao stvaranje mostova između dviju država. No, opet treba u svemu tome imati značajnu dozu realnosti. Kod nacionalnih manjina postoje određene frustracije. Ne mogu sasvim sigurno vođanski Hrvati zaboraviti činjenicu da je

Hrvati iz Srijema protjerani prije deset godina. Mislim da je pošteno i etično da se kaže da su Srbi iz Hrvatske otišli na poziv srpskih vlasti i paravlasti, ali da je isto tako bilo i pojedinačnih slučajeva torture nad Srbima u Hrvatskoj. To treba pošteno reći. I jednima i drugima mora biti samo jedan cilj, stvaranje stabilnog jugoistoka Europe, kako nas ne bi ta Europa i taj svijet svrstavali stalno na neko područje Balkana koji je sinonim za nestabilnost i ratove.

HR: Je li taj manjinski potencijal, po Vašem mišljenju, dovoljno iskorišten s obje strane?

Mislim da nije, u tome isto treba biti objektivan. Znači, jedno je ono što bi htjela politika, ali kada je u pitanju potencijal manjina onda se ipak radi, dozvolite da tako kažem, o koži

pojedinaца. Postoje još uvijek određeni strahovi, frustracije, postoje i dobre namjere, ali za liječenje ozbiljnih bolesti potrebno je ozbiljno vrijeme i ozbiljni medikamenti. Ja vjerujem da imamo dobre medikamente i da je pred nama dosta vremena na raspolaganju, a vjerujem da ćemo te manjinske potencijale dobro iskoristiti.

HR: Vi, također, potječete s ovih područja, iz Vojvodine, točnije iz Srijema. Kako Vi vidite položaj hrvatske nacionalne manjine u Srbiji?

Da ste mi to pitanje postavili prije sedam, osam godina rekao bih da je tragično stanje. Danas kad me pitate rekao bih da je sada stanje optimizma, a vjerujem da ću za tri godine moći konstatirati da se konačno stvari rapidno popravljaju. I danas se može ipak konstatirati da na nekoj formalnoj razini, a u nekim područjima i na stvarnoj razini stanje nacionalne manjine Hrvata u SCG se bitno popravljalo. Hrvati nikad nisu imali status nacionalne manjine, a sada su dobili. Hrvati nikad nisu imali pravo na školovanje na materinjem jeziku, sada ga imaju. Hrvati nisu imali pravo na medije na vlastitom jeziku, sada ga imaju. No, to je, ja bih rekao, dobar ulazak u ravnopravnost manjinskog naroda s većinskim narodom. Ali, nemojmo se zavaravati. Ne živi se od prava na vlastiti jezik i vlastite medije. To je preduvjet da se održi nacionalna svijest da čovjek gaji svoje nacionalne osjećaje pripadnosti određenom narodu, ali život ima i onu malu grublju stranu. Za

za vrijeme Domovinskog rata, posebno kad je u pitanju moj Srijem, čitav niz mjesta, na praktički najvulgarniji način raseljeno. Mi možemo danas razgovarati je li to radio *Vojislav Šešelj* ili netko drugi, ali se dogodilo da je iz Srijema protjerano 25.000 ili čak 30.000 Hrvata za vrijeme zadnjeg rata. To je čitav niz mjesta koja su promijenila svoju demografsku sliku. To su frustracije koje se trebaju znati uvažavati, isto kao što postoje i vjerojatno opravdane frustracije jednog dijela Srba u Hrvatskoj, ali se ušudjem reći, ne radi subjektivnosti nego radi objektivnosti, da opravdanosti za te frustracije ovdje ipak ima manje. Moram reći, Srbi iz Hrvatske nisu iseljeni nalogom hrvatske vlasti, nisu iseljeni utjecajem hrvatske vojske, već su iz Hrvatske otišli na poziv *Slobodana Miloševića*, na jedan iznimno organiziran način praktički dan uoči ključnih oslobađajućih akcija. To čak poneki i u međunarodnoj zajednici ne razumiju, pa se pojedine osobe iz Hrvatske vrlo često pred Kaznenim sudom u Haagu optužuju za genocid i za protjerivanje srpskog stanovništva. Mislim da tu lopticu treba spustiti na zemlju i da se treba upustiti u ozbiljnu analizu. Ja znam da se neke situacije ne mogu popraviti, znam da se najveći dio Hrvata više nikada neće vratiti u Srijem, ali mislim da je pošteno da se kaže da su

Odnosi Hrvatske i Srbije u usponu

HR: Kako ocjenjujete trenutačne odnose Hrvatske i Srbije?

Ja bih rekao da su oni u jednom ozbiljnom usponu i sanaciji doskora gotovo nepostojanja nekakvih odnosa. Iz faze normalizacije odnosa mislim da smo prešli u jednu višu fazu koju možemo nazvati suradnja. O tome na koncu vrlo ozbiljno svjedoči i čitav niz susreta na najvišim državnim razinama. No, ne smije se zaboraviti da postoji i čitav niz otvorenih pitanja. Od onih koji su političkog karaktera poput utvrđivanja međudržavnih granica, do razrješenja vlasničkih odnosa. Ja bih tome dodao, bez obzira što to nije popularno reći, i pitanje ratne štete. Ne mislim da će se ta pitanja riješiti lako. Neka se mogu riješiti lako, kao pitanje granica koje može biti bezbolno riješeno. Nema nikakvog razloga da Hrvatska ne može na lijevoj obali Dunava u Vojvodini koristiti svojih nekih 11.000 hektara zemlje, kao što nema ni zapreke da Srbija koristi svojih tisuću hektara s ove strane. Ne vidim nikakvu potrebu da postoji fiksna ideja da matica rijeke treba biti granica između Hrvatske i Srbije i Crne Gore. Mi i vi ćemo jednoga dana ući

u EU a tada su zapravo granice u smislu nekakve fiksne crte potpuno beznačajne. Sada ostaje pitanje razgraničenja na Dunavu. Ideja ima različitih, od zamjena teritorija do nekih nadoknada. Mislim da suvremena Europa ne preferira takva rješenja, ne treba više inzistirati na granicama na nekim prirodnim barijerama kao što su grebeni planina ili matice rijeke. Jednostavno, pripada svakome ono što mu pripada, a način korištenja može biti predmet dogovora između dvije države. Osobno zamjeram vlastima SCG da još uvijek nisu s Dunava uklonili vojsku. Granicu nigdje u Europi više ne čuva vojska, pa tako nema potrebe da je čuva ni na Dunavu. Vojska ima u svakoj državi svoju funkciju, a policija je sasvim sigurno ta koja može obaviti i funkciju čuvanja granica. Mi smo potpuno svjesni činjenice da Hrvatska može imati uvjete za stabilan razvoj samo uz jedan uvjet – da sve države jugoistoka Europe budu stabilne i prosperitetne. Hrvatska želi stabilan jugoistok Europe ne radi drugih, nego, pomalo sebično, i radi nas.

takav život potreban je posao i financijska sredstva. Mislim da i jedna i druga zemlja u tom smislu trebaju napraviti jedan dobar iskorak.

HR: Imate li, kao predsjednik Hrvatskog sabora, kontakte sa službenim predstavnicima hrvatske nacionalne manjine iz SCG?

Imam, ali ja bih rekao još uvijek na jednoj nedovoljnoj razini. U ovaj moj ured dolaze svi, možda radi toga što sam ja osoba koja nikoga nije odbila. Ali, predsjednik zakonodavnog tijela nema neke velike operativne mogućnosti. Moji kontakti s vojvođanskim Hrvatima su, nažalost, samo s onim osobama koje su se iz Vojvodine doselile u Hrvatsku. To je Udruga prognanika Srijema, Bačke i Banata u Zagrebu koja je iznimno velika. No, ne postoji ona komunikacija koja bi bila poželjna. Vrlo iskreno ću reći, imam jednu ideju da je na ovim predstojećim parlamentarnim izborima konačno došlo vrijeme, da jedan vojvođanski Hrvat zauzme svoju poziciju u Hrvatskom saboru na Markovu trgu u Zagrebu. Mene ne interesira ovdje probitak ni moje stranke, niti mene osobno, nego me ta ideja opsjeda jer smatram da na osnovu propisa koje imamo postoji realna mogućnost da makar jedan Hrvat iz Vojvodine i nekoliko Hrvata iz BiH sjede u Hrvatskom saboru. Na taj način otvorena pitanja koja imamo u manjinskom smislu evidentno će biti puno uspješnije rješava-

na. U tom smislu komuniciram s velikim brojem pojedinaca, svećenika, s političkim strankama, Hrvatskim nacionalnim vijećem. Dakle, ne biram sugovornika da bih uvjerio Hrvate u Vojvodini da se pokušaju okupiti oko te ideje. Preduvjet je zajednička inicijativa a ne razjedinjenost na nekoliko lista. Ako to uspijemo postići, onda sam siguran da ćemo intenzivnijom dinamikom uspjeti rješavati odnose između Hrvata iz Vojvodine i matične zemlje.

HR: Skoro ste četiri godine predsjednik Hrvatskoga sabora. Kako biste opisali rad i atmosferu među zastupnicima u Saboru?

Raspuštanjem Sabora mislim da su se stekli uvjeti da otvoreno progovorimo o nekim nedostacima hrvatskog parlamentarizma. Naime, ustavnim promjenama Hrvat-

ski sabor je morao postati središnje političko mjesto u državi. Moram reći da se nismo dovoljno potrudili da taj ustavom deklarirani princip parlamentarne demokracije zaživimo. To je stvar koju treba intenzivnije rješavati i u toj činjenici leže svi nedostaci koje je Hrvatski sabor u protekle četiri godine iznio pred hrvatsku javnost. Nije bilo dovoljno odgovornosti, nije bilo dovoljno kreativnosti, mehanizme načina rada Sabora smo iskomplicirali, te smo tako smanjili efekte koje smo mogli dati. No, ne treba to pregrubo shvaćati. Sva ova kritika na račun tijela kojega sam vodio gotovo četiri godine ni u kom slučaju ne znači da Hrvatski sabor nije odradio jedan veliki posao. Nikad se nije dogodilo da Sabor u nepune četiri godine donese preko 600 zakona, na dnevnom redu Hrvatskog sabora bilo je 1.400 predmeta, održali smo 37 sjednica. Svaka je u plenarnom zasjedanju trajala prosječno 9 dana. To je jedan ogromni i iscrpljujući posao, koji traži iznimni angažman. Postigli smo puno toga, ali da smo imali na adekvatniji način postavljene odnose unutar Sabora, Sabora prema Vladi i prema predsjedniku države, siguran sam da bi napravili još veći posao.

HR: Imate li možda, na kraju, neku poruku za Hrvate u Srbiji i Crnoj Gori?

Vjerujem da nam je zajednička sudbina u zajedničkoj Europi, i da činjenica dolaska slobodne, ujedinjene i Europe bez granica otvara nove perspektive i manjinskih naroda u drugim zemljama, pa tako i Hrvata u SCG. Moja jedina poruka je, da do tog vremena pokušate ono što ste stoljećima radi li, zadržati svoj snažni kulturni i jezični identitet.

Štetna bipolarizacija među Hrvatima u Vojvodini

HR: Što je Vaše mišljenje, kakav je odnos Republike Hrvatske, kao matične zemlje, prema Hrvatima u SCG? U nekim javnim nastupima i objavljenim tekstovima, jedan dio ovdašnjih intelektualaca smatra da su Hrvati u SCG na margini prioriteta Republike Hrvatske kada su u pitanju odnosi sa Srbijom.

Mislim da taj stav koji je kod vas izgrađen nije ni malo neopravdan. Nije nikakva tajna, a ja o tome godinama govorim i nitko me ne može razuvjeriti da to nije tako. Godinama je zapravo politika RH prema nacionalnim manjinama u inozemstvu, izvan granica matične domovine bila privatizirana na najgrublji način. Zapravo poticale su se određene grupacije Hrvata u određenim zemljama od kojih je politika mogla imati određene koristi na izborima. Neću govoriti o imenima jer nije moje da govorim o tome, ali znamo na koji je način bila vođena politika prema Hrvatima u Vojvodini. To su bile privatne veze, privatno financiranje, privatno protežiranje samo određenih grupa. To nije na stanje hrvatstva u Vojvodini pozitivno utjecalo. Osobno sam svjedočio o posljedicama takve politike prema Hrvatima u Vojvodini na elektorskoj skupštini pri formiranju Hrvatskog nacionalnog vijeća. Moje iznenađenje nije bilo ugodno, kad sam vidio da i među Hrvatima u Vojvodini

postoji ta bipolarizacija o kojoj se često govori i koja se često prakticira i u samoj Hrvatskoj. Postoji ono pravilo, da ako ste manjina morate biti na okupu da bi ta manjina bila jaka u svom maksimumu, da bi dobila dodatnu snagu, mora je netko podržavati, a nema je tko podržati nego matična domovina. RH i hrvatska politika imaju obvezu prema ustavu voditi računa o Hrvatima u trećim zemljama. Ja se osobno zalažem za poseban tretman autohtonih Hrvata u trećim zemljama, a to su Hrvati u Vojvodini, Crnoj Gori, Bosni i Hercegovini. Pitanje Hrvata u trećim zemljama, osobito prekomorskim zemljama, je prije svega pitanje dijaspori i iseljništva. Kada govorimo o Hrvatima u Vojvodini i BiH, onda ne možemo govoriti o iseljeništvu jer to je manjinski narod koji je oduvijek živio na tim prostorima u zajednici s drugim narodima. Mislim da dosadašnja politika RH nije dovoljno uvažavala tu činjenicu. Nadam se da ćemo to uspjati popraviti u predstojećem razdoblju.

Skupština AP Vojvodine uputila Prijedlog zakona o vraćanju imovine i obeštećenju republičkom parlamentu

Sve ovisi od Republike

*Još uvijek se veliki postotak obradivog zemljišta u Vojvodini nalazi u državnom vlasništvu *
Ima načina da se nepravda ispravi a da ne bude nanijeta nova*

Piše: Jasminka Dulić

Skupština Vojvodine usvojila je tekst Prijedloga zakona o vraćanju imovine i obeštećenju i uputila ga republičkom parlamentu. Međutim, bivši vlasnici zemlje, nekretnina i druge imovine oduzete po volji tadašnjih komunističkih vlasti, a »u ime naroda«, ne mogu se nadati vraćanju imovine i koliko-toliko obeštećenju sve dok se Zakon ne usvoji u Republičkoj skupštini, a pitanje je da li će ovaj Prijedlog, koji nije niti prvi niti jedini, uopće biti stavljen na dnevni red u sadašnjem sazivu republičkog parlamenta.

U ZAČARANOM KRUGU: Ingerencije Skupštine AP Vojvodine se usvajanjem Prijedloga zakona i upućivanjem republičkom parlamentu završavaju, kako je kazao Aleksandar Kravić, dopredsjednik Pokrajinske skupštine za naš list: »Domet ovog usvojenog Prijedloga zakona u Vojvođanskoj

Fotografije: Ivan Ivković Ivandekić

skupštini i upućenog Republičkoj skupštini je takav da je on praktično mogao biti i Prijedlog samo jednog republičkog poslanika. Naime, status Vojvodine u zakonodavnom smislu je takav da je ona tek ovlaštena predlagati i ništa više od toga. Od predsjednice Skupštine i zastupničkih grupa ovisi kad će se razmatrati u parlamentu, međutim, bojim se da nemamo dobru političku klimu za usvajanje ovog zakona zbog političkih borbi koje se trenutno vode. Skeptičan sam da li ovaj Prijedlog uopće doći na dnevni red u sadašnjem sazivu. Smatram stoga da ovaj saziv Skupštine treba donijeti Ustav i još nekoliko osnovnih Zakona, uraditi ono što se obećavalo na izborima 2000-te i nakon toga ići na parlamentarne izbore. U parlamentu je promijenjen odnos snaga – postoji sada, za razliku od vremena kad se konstituirao parlament, samo tanka većina, što ide na štetu donošenja ozbiljnih zakona. U ovom kontekstu više ne možemo mnogo uraditi, ovo je začarani krug, i parlament se oko pola godine nalazi u nekoj vrsti blokade rada«, rekao je Kravić.

skupštini i upućenog Republičkoj skupštini je takav da je on praktično mogao biti i Prijedlog samo jednog republičkog poslanika. Naime, status Vojvodine u zakonodavnom smislu je takav da je ona tek ovlaštena predlagati i ništa više od toga. Od predsjednice Skupštine i zastupničkih grupa ovisi kad će se razmatrati u parlamentu, međutim, bojim se da nemamo dobru političku klimu za usvajanje ovog zakona zbog političkih borbi koje se trenutno vode. Skeptičan sam da li ovaj Prijedlog uopće doći na dnevni red u sadašnjem sazivu. Smatram stoga da ovaj saziv Skupštine treba donijeti Ustav i još nekoliko osnovnih Zakona, uraditi ono što se obećavalo na izborima 2000-te i nakon toga ići na parlamentarne izbore. U parlamentu je promijenjen odnos snaga – postoji sada, za razliku od vremena kad se konstituirao parlament, samo tanka većina, što ide na štetu donošenja ozbiljnih zakona. U ovom kontekstu više ne možemo mnogo uraditi, ovo je začarani krug, i parlament se oko pola godine nalazi u nekoj vrsti blokade rada«, rekao je Kravić.

NATURALNO VRAĆANJE: U čemu je osobitost i suština vojvođanskog Prijedloga, budući postoje i drugi Prijedlozi: »Suština zakona je u tome da se polazi od toga da se sve vrati u naravi, što je moguće. Zakon je pisan u dobrom kontaktu sa zainteresiranim udruženjima, deset najvećih udruženja je konzultirano i njihove sugestije su ugrađene u Prijedlog zakona. Zakon je kompilacija rješenja u Češkoj i Mađarskoj, zemljama koje su ovaj problem riješile. Treba reći da nikada to nije potpuno obeštećenje, jer je nemoguće potpuno nadoknaditi štetu koja je nanijeta, već se radi o djelomičnom obeštećenju. Vojvođanski prijedlog ide u prilog onima kojima je oduzeta imovina, i u pravno-tehničkom i u ljudskom smislu je urađen pošteno. Ima puno emocija kad se radi o oduzetoj imovini i ja sam se trudio da čujem i stranu oštećenih. Vojvođanska

Stipan Stipić, zastupnik u pokrajinskoj skupštini

Ne poštuje se politička volja Vojvodine

Moje prvo ohrabrenje je bilo jednoglasno izglasavanje Platforme za vraćanje Vojvodini izvornih nadležnosti nad sudskom, zakonodavnom i izvršnom vlašću 2001. godine, koja je za vrijeme režima Miloševića oduzeta. Sve članice DOS-a za Vojvodinu su glasale za tu platformu. Moje najveće razočaranje je bilo glasanje za Omnibus zakon koji je iz Republičke skupštine vraćen takav da je u njemu ostalo malo, odnosno, skoro nikakva ovlaštenja Vojvodine. Skupština Vojvodine je zatim izglasala 2002. godine moratorij na rasprodaju državne imovine na teritoriju Vojvodine, međutim, ni od toga nije bilo ništa. Zakon o privatizaciji, donijet u Republičkoj skupštini je potpuno zanemario legitimnu odluku Skupštine AP Vojvodine. Tim zakonom nije uvažen moratorij i privatizacija teče nasuprot interesu građana Vojvodine za pravednim rješenjima da se oteto vrati vlasnicima. S druge strane, obeštećenje, na koje se poziva Republička vlada, moglo je biti izvršeno od novaca dobivenih i takvom nakaradnom privatizacijom kakva je sprovedena, da se poštivala naša odluka o moratoriju prema kojoj bi sto posto novca dobivenog od takve privatizacije činio fond za obeštećenje nekadašnjih vlasnika, ukoliko fizička imovina više ne postoji.

U iščekivanju ustava Vojvodine, osobno se nadam da ćemo imati i ovlaštenja za donošenje zakona, i s puno optimizma gledam na Prijedlog Izvršnog vijeća da AP Vojvodina bude predlagatelj Zakona o vraćanju imovine i obeštećenju koji je Pokrajinska skupština i potvrdila 23. listopada 2003. Poslanici Lige su imali tri amandmana na ovaj prijedlog. Predlagali smo da u ovu odluku uđe po istom principu i vraćanje i obeštećenje imovine crkvama, međutim taj amandman nije uvršten u Zakon. ■

skupština je ovim usvajanjem Prijedloga 'dušu spasila', smatra Kravić.

Ruža Dulić, predstavница Udruženja građana za vraćanje oduzete imovine za Suboticu s okolinom, sudjelovala je u pripremi Zakona i davanju primjedbi, koje su i usvojene. i Ona smatra kako je ovo jedan ozbiljan prijedlog, od svih dosada prezentiranih zakonskih prijedloga najprihvatljiviji za oštećene: »Prema ovom zakonu ide se na naturalno vraćanje, a po zakonu što se priprema od strane ministarstva **Božidara Đelića** ide se isključivo na papire. Mi ne možemo reći ide se na isplatu, jer ide se na papire koji će glasiti na 10, 15 ili ne znam koliko godina i prema tome takav dugi period je strahovito nesigurna stvar. No, nitko neće prihvatiti da mu daju bezvrijedne papire. Prema tome, ako se takav prijedlog usvoji ostaje ići u Strasburg, nema druge«, kaže Ruža Dulić, koja je, iako veoma zadovoljna Prijedlogom zakona, skeptična glede njegovog usvajanja.

Bićsi Antal, republički zastupnik, smatra kako je jedan takav Zakon trebalo već davno staviti na dnevni red u Republičkoj skupštini i usvojiti ga, jer su takva obećanja dana 2000. godine od strane DOS-a. »Sada sudbina ovog zakona ovisi o tome da li će biti prijevremeni izbori ili ne, odnosno od toga hoće li se izglasati povjerenje Vladi tijekom sljedećih tjedana ili ne. Ukoliko se izglasa povjerenje onda ima šanse da ovaj ili neki drugi prijedlog bude stavljen na Dnevni red i eventualno usvoji.«

PITANJE RAZVOJA: Kad se govori o Vojvodini, dvije su osobitosti koje je razlikuju od središnje Srbije. Prva se odnosi na multietničku strukturu, a druga na vlasničku strukturu obradivog zemljišta. Prema podacima Prostornog plana Republike Srbije iz 1996. godine, u Vojvodini je još uvijek veliki dio obradivog zemljišta u državnom vlasništvu, skoro 40 posto, za razliku od središnje Srbije gdje se radi o zanemarivom procentu od oko pet posto. Konkretno, udio obiteljskih gazdinstava u središnjoj Srbiji je 95,2 posto, na Kosovu 89,6 posto, a u Vojvodini samo 63,4 posto, prema podacima iz 1992. godine.

Da pitanje vraćanja zemljišta nije samo pitanje ispravljanje nanijete nepravde, već i budućeg ekonomskog razvoja, govori se u istom Prostornom planu gdje se razmatra strategija dugoročnog razvoja agrarne proizvodnje. Autori iznose da u Srbiji vlasnički odnosi predstavljaju činilac, koji se u sadašnje vrijeme ne smije zanemariti pri određivanju strategije dugoročnog razvoja agrarne proizvodnje, a i sela u cjelini. »Favoriziran i štice preko svake razumne

mjere društveni sektor poljoprivrede se tijekom poslijeratnog razvoja orijentirao na stvaranje krupnih gazdinstava tipa kombinata. U sadašnjoj situaciji krupna poljoprivredna poduzeća se odlikuju nejasnom vlasničkom strukturom i zasnivanjem proizvodnje pretežno na zemljištu koje je 1992. godine zakonskim aktom prenjeto u državnu svojinu. S druge strane se nalaze sitna gazdinstva obiteljskog tipa, čiji je razvoj bio suviše dugo sputavan najraznovrsnijim restriktivnim mjerama. Jasno navedena intencija agrarne politike na njihovo potpuno iščezavanje u perspektivi, radikalno je revidirana tek početkom prošle decenije, u sklopu sistemskih opredjeljenja za stvaranjem efikasne tržišne privrede«, kaže se u Prostornom planu. Dakle, mišljenje stručnjaka je kako je privatno vlasništvo nad zemljom jedan od čimbenika

koji određuje uspješnost, proizvodnje, međutim, dok je u središnjoj Srbiji može se reći to pitanje uglavnom riješeno, u Vojvodini to nije slučaj.

POTREBNA JE DOBRA VOLJA:

I dok se kao protuargument vraćanju oduzete imovine često govori o tome kako se ne želi ispravljanjem nepravde nanijeti nova nepravda, Ruža Dulić smatra da je, kad se radi o poduzećima koja su imala klicu u poduzećima privatnih vlasnika, bilo načina to riješiti, izvršiti obračun i vlasniku ponuditi isplatu ili mogućnost da postane suvlasnik, i da poduzeće ide dalje. »Kad se pak radi o obradivoj zemlji, onda nema većih problema, jer se neće narušavati ničije privatno vlasništvo i neće se raditi nova nepravda. Sve se može riješiti ako ima dobre volje, i velika poljoprivredna dobra se mogu riješiti da se ne raspadnu, jer za to ima mogućnosti, a ne kao sada da se obrađuje tuđe. I da se za to nikom ne odgovara, a još se i upropaštava, jer takva je sudbina ovih pedeset godina. Uništene su obitelji, uništeni su životi, uništena je budućnost velikom broju ljudi... Prema tome, opravdanje da 'nećemo nepravdu ispravljati drugom nepravdom' nije opravdanje. Ima načina i može se naći način da ne bude nanijeta nova nepravda, a da se stara ispravi.«

Što sadrži vojvodanski Prijedlog

Ovim zakonom uređuju se uvjeti, način i postupak vraćanja imovine, odnosno davanja obeštećenja za imovinu koja je na teritoriji Republike Srbije oduzeta od fizičkih i pravnih lica na osnovu propisa i akata o nacionalizaciji, sekvestraciji, konfiskaciji, agrarnoj reformi i drugim propisima koji su donijeti u periodu od 1944. godine do danas, kojima je ukinuto pravo svojine ranijih vlasnika, a oduzeta imovina pretvorena u državnu, društvenu, zadružnu ili privatnu svojinu. Pod imovinom se u smislu ovog zakona podrazumijeva pravo svojine na pokretne i nepokretne stvari, kao i prava koja imaju, ili su u trenutku oduzimanja imala imovinsku vrijednost.

Korisnicima vraćanja imovine i obeštećenje smatraju se domaća i strana fizička i pravna lica koja su u trenutku oduzimanja imovine bila njeni vlasnici, kao i njihovi pravni sljedbenici. Korisnicima vraćanja imovine i obeštećenja će se smatrati i ona lica kojima je imovina oduzeta samo na osnovu nacionalne ili vjerske pripadnosti, bez utvrđivanja lične odgovornosti u redovitom pravnom postupku i bez prava na obranu. Korisnici mogu biti, naročito u pogledu zadužbina, fondova i objekata kulture i objekata namijenjenih

obrazovanju, udruge, lokalne ili zemaljske samouprave i drugi pravni subjekti manjinskih zajednica, ili njihovi pravni sljedbenici.

Prijedlogom Zakona je predviđeno da Crkve i druge vjerske zajednice i njihove ustanove, koje u vrijeme stupanja na snagu ovog zakona djeluju u Republici Srbiji, ostvaruju pravo na vraćanje prema posebnom zakonu,

Obveznik vraćanja je Republika Srbija bez obzira na to da li je imovina pretvorena u općenarodnu, državnu, društvenu, zadružnu ili privatnu svojinu ili dana na korištenje nekom drugom subjektu. Obveznik može biti i sadašnji korisnik i vlasnik nepokretnosti, ako je pravo svojine stekao od države ili pravnog lica koje je bilo u državnoj, društvenoj ili zadružnoj svojini, bez plaćanja odgovarajuće tržišne naknade.

Poljoprivredno zemljište se po pravilu vraća u naturi.

Školske zgrade i zgrade kulturnih institucija manjinskih nacionalnih zajednica vraćaju se u cjelini mjesnoj, lokalnoj ili zemaljskoj samoupravi, odnosno udruzi sljedbenici te zajednice.

Elektronski mediji na manjinskim jezicima u Vojvodini

Status nezadovoljavajući, budućnost neizvjesna

Iako u sferi radijskog i televizijskog žurnalizma na manjinskim jezicima Vojvodina ima već priznatu tradiciju i relativno visoko postavljene standarde još tijekom osamdesetih prošloga stoljeća, manjinski elektronski mediji su u lošijoj situaciji nego što bi se realno moglo očekivati, a prije svega u pogledu kadrovske osposobljenosti

Piše: Vesela Laloš

Stanje u sferi »elektronskog« informiranja u Vojvodini u segmentu manjinskih medija u velikoj mjeri vezano je za sudbinu tih istih medija na srpskom jeziku. U većini slučajeva TV programi ili radijske stanice na jezicima manjina formirani su istodobno s osnivanjem tih medija na srpskom jeziku, kao dio tada aktualne politike koja je manjinska pitanja rješavala »po ključu«. Tako su u okviru Radija i Televizije Novi Sad osnovane i redakcije na mađarskom, rumunjskom, rusinskom i slovačkom jeziku, koje i danas postoje i prave programe na tim jezicima. Problem, međutim, već od samog osnivanja – i to u gotovo svim manjinskim zajednicama – bio je i ostao nedostatak kadrova, te programe rade uglavnom mnogo manje ekipe, nego što iziskuju potrebe i nego što je to slučaj s većinskim medijem. Nakon raspada SFRJ, tijekom devedesetih, i posebno nakon bombardiranja ovog problematiku se pristupa restriktivno, te se smanjuju i broj uposlenih i broj programskih sati.

Razvijanje privatne medijske sfere otvorilo je prostor i za posebne manjinske

elektronske medije, što je u određenoj mjeri poboljšalo medijsku sliku. Danas ukupno 22 lokalne radio-stanice u Pokrajini emitiraju program na najmanje dva jezika, ali je to, po ocjeni analitičara, ipak nedovoljno da bi se zadovoljile potrebe za kvalitetnim informiranjem na jezicima manjinskih naroda na tlu Vojvodine.

MADARSKI MEDIJI: U okviru Radio-televizije Novi Sad, koja je prvi osnivač svih manjinskih elektronskih medija, radijski i televizijski program na mađarskom jeziku ima najrazvijeniju strukturu, uz najprofesionalnije kadrove. Međutim, ni tu situacija nije na razini potrebnog, te čitav cjelodnevni program u kontinuitetu reali-

zira ekipa od tridesetak novinara i urednika. Osim tog centralnog medija na RTV NS, na teritoriju Vojvodine emitira se i dosta radijskih programa s lokalnih radio-stanica u više gradova Pokrajine, ali za sada ne postoji niti jedna televizijska stanica.

RUMUNJSKI MEDIJI: U posebno lošoj poziciji u okviru RTS Novi Sad nalazi se uredništvo programa na rumunjskom jeziku. Radijska shema je skraćena, i podijeljena u četiri segmenta, dok su kadrovi konstantan problem. Tome se može dodati i slaba čujnost programa, problem s regionalnom radio-stanicom s teritorije Rumunjske, koja ima neprimjereno jak signal koji potire ionako slab signal ovdašnjih emitera. Krajnji rezultat je niska razina opće kvalitete programa na ovom jeziku. Općinski radio u Vršcu je uz to, nakon privatizacije, ukinuo program na rumunjskom jeziku, a zbog nedostatka kadrova to isto se događa i s Radio Alibunarom. Za sada na teritoriju Vojvodine, ne računajući spomenute dvije, postoji ukupno sedam općinskih i privatnih radijskih stanica koje emitiraju programe na rumunjskom. Što se televizije tiče, osim TV Novi Sad, ne postoji nijedna TV stanica koja proizvodi program na rumunjskom.

Zbog specifičnosti situacije u kojoj se nalazi hrvatska zajednica u Vojvodini, i tek nedavnog stjecanja službenog statusa manjinske nacije, mediji na hrvatskom su najmlađi i s najmanjim »stažem«. Prve radijske programe počela je emitirati Radio Subotica u prosincu 1998. godine, a dvije

vodstvo TV Novi Sad je čak dva puta emisiju zabranjivalo – jednom zbog stavova jednog od sugovornika, a drugi put zbog priloga o Slankamenu, u kojem je prikazano okupljanje osoba s četničkim značenjem. Iako je ekipa koja radi emisiju »TV Divani« na hrvatskom jeziku imala više

»TV Divani« – prva TV emisija na hrvatskom

godine kasnije krenula je i prva televizijska emisija na hrvatskom jeziku na televiziji Novi Sad. Međutim, i danas je ta polsatna emisija u privatnoj produkciji neovisne produkcijske grupe u okviru NVO »Klub 21«, a uredništvo Televizije Novi Sad emisiju dobiva bez dinara nadoknade. Uz to, ruko-

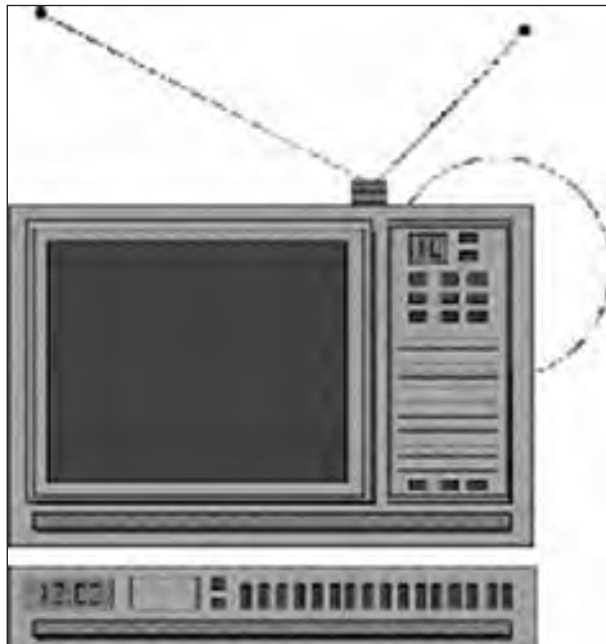
razgovora o eventualnom dobivanju ravnopravnog statusa s ostalim manjinskim emisijama, to još uvijek nije riješeno, te se program i dalje radi po principu samofinanciranja. Od prošle godine emisiju na hrvatskom jeziku emitira i privatna Televizija Spektar iz Sombora. ■

RUSINSKI MEDIJI: Redoviti radio program na ovom manjinskom jeziku osigurava Radio Novi Sad, u ukupnom trajanju od tri sata dnevno u kontinuitetu, uz još nekoliko lokalnih radiopostaja, koje također emitiraju emisije na rusinskom. Kadrovski problemi u elektronskim medijima su posebno izraženi kod ove nacionalne zajednice, čija su radijska i TV uredništva veoma malobrojna, te se čitav televizijski program svodi na desetak minuta vijesti, tjedni TV magazin od pol sata i jednu mjesečnu emisiju od ukupno dva sata trajanja. Privatnih elektronskih (a također ni pisanih) medija na rusinskom jeziku nema, niti postoji suradnja s drugima, što bi također moglo biti rješenje za sastavljanje programa.

SLOVAČKI MEDIJI: Elektronski mediji na slovačkom jeziku su u samo neznatno boljoj poziciji u odnosu na rusinske, mada je i ta ponuda relativno skromna. Radijski program u okviru Televizije Novi Sad je skraćen u odnosu na raniji od prije desetak godina, i emitira se u tri segmenta, a radijski signal također nije odgovarajuće jačine, što čini program nedostupnim za dio populacije. Televizijski program se emitira u trajanju od 2,5 sata u okviru Televizije Novi Sad i ne može se pratiti na cijelom teritoriju Vojvodine – nema ga u

jugoistočnom Banatu i dijelovima Srijema. Uz državnu, postoji još i privatna lokalna televizija u Bačkom Petrovcu, koja emitira program na slovačkom.

ROMSKI MEDIJI: Čisto romskih elektronskih medija u Vojvodini nema, ali u više lokalnih radiopostaja emitira se program na ovom jeziku. Radio Novi Sad svakodnevno daje program na romskom jeziku u trajanju od 2,5 sata. Regionalni Radio 021 u okviru programa »Multiradio« ima omladinsku romsku ekipu koja uređuje blok emisiju na romskom. Također,

odnedavno se emitira i televizijski program za Rome na Televiziji Novi Sad. Strukturalno i vremenski promatrano, romska zajednica u Vojvodina ima relativno zadovoljavajuće informiranje na materskom jeziku. Međutim, ova zajednica ima u stvari najveći problem s kadrovima, zbog čega europske organizacije, koje se bave medijima u zemljama tranzicije, najviše potpore pružaju obrazovanju medijskih kadrova upravo romske populacije.

Kao osnovni i zajednički problem svih elektronskih medija na manjinskim jezicima pojavljuje se već spomenuti nedostatak odgo-varajućih školovanih kadrova, prije svega školovanih novinara, što se odražava i na kvalitetu pripremljenih programa. Stoga je i preporuka mnogih nevladinih organizacija koje se bave ovom problematikom, posebno predstavnika Europe, da se potiče profesionalizacija medijskog kadra u svim manjinskim zajednicama. Također, ne manje značaj je i problem »jezične kompetentnosti«, što važi za gotovo sve nacionalne zajednice. S obzirom na odvojenost od matične države, uporaba književnog govora je po pravilu problem za veliki dio manjinske populacije, za što rješenje može biti školovanje mladih medijskih kadrova u matičnim zemljama, ili pak gostovanje lektora iz tih zemalja. ■

Frekvencijski monopol

Poseban problem u grupi elektronskih medija jesu frekvencije. Autonomna Pokrajina Vojvodina nema ingerencije nad elektronskim medijima, čije je funkcioniranje regulirano Zakonom o radio-difuziji, koji je usvojila Republička Skupština. Iako je tim zakonom predviđeno osnivanje javne Radiodifuzne ustanove Vojvodine, ono još nije realizirano. Prema usvojenim odlukama u tom zakonu Vojvodini pripadaju tri ultrakratke frekvencije za radio, i dvije srednjevalne mreže. Srednjevalna frekvencija je zbog bombardiranja izbačena iz funkcije, budući da je jedini predajnik preko kojeg se realizira prijenos srednjevalnih signala, a preko kojeg su emitirani i programi na jezicima manjina, u vrijeme NATO bom-

bardiranja bio dan na korištenje Radio Beogradu. Sve je to znatno pogoršalo čujnost programa na manjinskim jezicima. Skupština Vojvodine je od svojih sredstava kasnije kupila multiplekser kojim je njihova čujnost znatno poboljšana, ali to još uvijek ne zadovoljava standarde postavljene još tijekom osamdesetih godina prošloga vijeka. Republika je nakon dugih rasprava s rukovodstvom Pokrajine pristala dodijeliti TV Novi Sad dva kanala – jedan za programe na srpskom, a drugi na jezicima manjinskih nacionalnih zajednica. Takvo rješenje, međutim, nije zadovoljavajuće, jer su time prava nacionalnih manjina na informiranje na vlastitom jeziku znatno sužena.

Republička Skupština uz to nije dozvolila ni formiranje Radiodifuzne agencije Vojvodine, što je bio prijedlog Vojvođanske skupštine, s idejom da u savjetu te agencije budu i predstavnici manjina.

No, svakako najveći i najteži problem za elektronske manjinske medije je najavljen privatizacija, koja se mora obaviti u iduće četiri godine. Stav je Vojvodine da će to nedvojbeno biti pogubno za većinu, ako ne i sve manjinske medije, jer će se oni teško održati u uvjetima tržišnog poslovanja. Posljedica će biti, kako napominju analitičari, njihovo gašenje na lokalnoj razini, gdje su nerijetko mnogo korisniji i funkcionalniji nego na razini Pokrajine. Gašenje programa na rumunjskom jeziku u okviru Radio Vršca nakon njegove privatizacije očiti je primjer za opravdanost takve bojazni. ■

Subotička groblja

Mjesta spomena na mrtve

Na teritoriji općine Subotica postoje dvadeset i dvije lokacije groblja od kojih je trinaest u nadležnosti Javnog komunalnog pouzeca »Pogrebno«, dok je preostalih devet vlasništvo vjerske zajednice, Mjesne zajednice ili drugih pouzeca.

Pored problema zapuštenih grobnica i održavanja čistoće na grobljima, najveći problem predstavlja nedostatak mjesta za izgradnju novih grobnica.

NEOPHODNO PROŠIRENJE: Nikola Kvala, direktor JKP »Pogrebno«, kaže kako je još davne 1984. godine pokrenuta aktivnost za izgradnju centralnog groblja. Urađen je idejni projekt i tehnička dokumentacija, ali realizacija tih planova ni do danas nije otpočela. »Aktivnost za izgradnju centralnog groblja mora se u najskorije vrijeme nastaviti, jer je situacija po pitanju slobodnih površina na grobljima vrlo problematična. U Bajskom groblju za dvije do tri godine više nećemo imati mjesta za izgradnju grobnica. Na pravoslavnom groblju kraj Dudove šume nema više mjesta od 1996. godine, a u naselju Aleksandrovo ove godine se završava izgradnja grobnica u nizu, te ni tamo više neće biti slobodnih površina. Dovoljno slobodnih površina za izgradnju grobnica postoji samo na Senčanskom i Kerskom groblju, što će poslužiti svrsi za još otprilike deset godina. Na Paliću postoji mogućnost proširenja groblja, jer je ono u susjedstvu slobodne površine, ali groblja u gradu su okružena putovima i stambenim objektima, tako da nema načina za njihova proširenja. Lokacija novog centralnog groblja trebala bi prema planu biti u naselju Mali Bajmok u zahvatu Fočanske i Batinke ulice, na slobodnim površinama do somborske pruge, veličine šezdeset hektara«, kaže Nikola Kvala.

Kako se nalazimo pred velikim blagdanima Svi Svetih 1. studenog i Dušnim danom 2. studenog kada brojni građani posjećuju grobove svojih mrtvih, sjećajući se svojih predaka i vjerujući kako su njihovi mrtvi u punom zajedništvu s Bogom, poslovi košenja trave na grobljima i iznošenja smeća su završeni, a građani se za sva pitanja u vezi mogućih problema mogu obratiti grobarima, a ako od njih ne dobiju zadovoljavajuće informacije onda se

mogu obratiti u ured »Pogrebno«.

AŽURIRANA EVIDENCIJA: »Naše pouzeca je krajem 2000. godine nabavilo kompjutorsku opremu, te smo pomoću nove tehnologije uradili evidenciju postojećih i novoizgrađenih grobnica. U staroj evidenciji bilo je problema kod spiska napuštenih grobnica zbog netočnih podataka. Prebacivanje podataka iz stare evidencije završeno je krajem 2002. godine, a početkom ove godine krenuli smo u ažuriranje evidencije. Na osnovu naših podataka utvrdili smo kako oko četrnaest posto vlasnika ne izmiruje svoje obveze prema

re. »Pogrebno« je prošle godine angažiralo plaćenog čuvara, ali kako većih rezultata nije bilo u sprečavanju krađe, ove godine čuvar nije angažiran. Možda će ipak vremenom »proraditi« savjest onih koji s grobova krađu cvijeće i takva osobna prevencija je vjerojatno i najefikasnija.

Pored starinskih mjera protiv kradljivaca, JKP »Pogrebno« je uz osuvremenjivanje evidencije o grobnicama, u korak s informatičkim vremenom postavilo i svoj sajt na internet mrežu. »Za sve informacije građani se mogu obavijestiti u našem uredu, ali mogu i posjetiti naš sajt na adre-

Nikola Kvala, direktor JKP »Pogrebno«

našem pouzecu. Nakon što smo pismeno obavijestili 1597 vlasnika o neizmirenim obvezama, taj broj se sveo na 683 korisnika kojima smo dali rok od šest mjeseci da se odazovu. Broj korisnika koji nisu izmirili svoje obveze sveo se na 305, a uvidom na terenu potencijalno zapuštenih grobnica taj broj se ponovo smanjio na 174, što smo i oglasili u tisku zajedno s uvjetima za licitaciju, kao i s podacima o tim grobnicama i početnim cijenama. Licitacije su planirane od 24. do 27. studenog«, kaže Nikola Kvala.

JESMO LI KULTURNI: Mnogo je pri tužbi građana zbog krađe cvijeća s grobnica, ali po svemu sudeći tome je teško stati na kraj, mada su moguće preventivne mje-

si www.pogrebno.co.yu i pomoću linka koji se zove Servis građana mogu pretraživati evidenciju grobnica po korisnicima i po sahranjenima. Imamo i link koji se zove Kontakt, gdje je naznačen naš e-mail, te i na taj način zainteresirani građani mogu komunicirati s nama«, kaže Nikola Kvala, napominjući kako JKP »Pogrebno« svake godine napravi tri stotine novih grobnica, koje se prodaju na dvije rate, ali ne i kod smrtnog slučaja. »Pogrebno« je osuvremenilo svoje poslovanje, a što se tiče uređenosti i čistoće groblja, a to nam svima najprije pada u oči, ono zavisi ponajprije od nas samih i naše kulture odlaganja smeća i osušenih vijenaca u za to određeni prostor.

Z. Sarić

Dr. Dragoljub Mićunović u Subotici, Somboru i Apatinu Mi drugog puta nemamo, osim u Europu

Pred prepunom dvoranom Velike vijećnice u staroj Gradskoj kući Subotičanima je u ponedjeljak svoj program u okviru predsjedničke kampanje predstavio dr. *Dragoljub Mićunović*, kandidat DOS-a na predstojećim predsjedničkim izborima. Dr. Mićunović je građanima Subotice čestitao na svemu što su tijekom proteklih godina učinili da grad sačuva svoj ugled i ostane i dalje grad tolerancije, te da kao takav treba biti primjer i ostalima. »Čulo se u tim strašnim danima da ne možemo živjeti zajedno. To nije točno – čovjek može, mora i živjeti s drugima, vi ste to i pokazali... A taj zastrašujući projekt nemogućnosti suživota je propao, i njemu se sada sudi. Ali, mi sada moramo imati još više tolerancije, kako bismo mogli izrav-

nati sve ono što je zbog toga upropašteno«, rekao je dr. Mićunović. On je tijekom svog boravka u Subotici razgovarao i s predstavnicima lokalne samouprave, te bio gost na svečanom prijemu u povodu otvaranja nove zgrade mađarskog konzulata. Ocjenjujući prioritete u političkom životu zemlje, dr. Mićunović je istaknuo kao najpreče zadatke koji stoje pred Srbijom uspostavljanje institucija, donošenje ustava, i zakona, nastavak reformi, te učvršćivanje međunarodnog položaja i očuvanje državne zajednice. On je istodobno osudio opstrukciju izbora, koji su po njemu najautentičniji izraz demokracije.

»Kao odgovorni ljudi moramo uvjeriti građane da su nam izbori potrebni, da

nam je potreban i predsjednik i sve ostale institucije. Moj cilj je da sve te procese izgradnje institucija potpomognem. Mi drugog puta nemamo, mi smo ruku dali sudbini, krenuli smo u Europu, a za to su nam potrebne institucije«, rekao je dr. Mićunović.

Istoga dana dr. Mićunović je u sklopu svoje predizborne kampanje održao tribine i u Somboru i Apatinu.

Konstituiran novi Upravni odbor NIU »Hrvatska riječ«

U subotu je održana prva konstitutivna sjednica novog Upravnog odbora NIU »Hrvatske riječi«. U prisustvu svih članova za predsjednika UO većinom glasova izabran je *mr. Mato Groznica* iz Golubina. Na sastanku je dogovoreno kako će se na sljedećem susretu imenovati članovi

Savjeta tjednika i Izdavačkog vijeća kako bi se dovršilo konstituiranje ove Novinsko izdavačke ustanove, te da se može pristupiti pokretanju dječjeg lista, lista za znanost, umjetnost i kulturu i otpočeti tiskanje knjiga hrvatskih književnika u Vojvodini.

Razriješen glavni urednik »Subotičkih novina«

Skupština subotičkog tjednika »Subotičke novine« razriješila je prošlog petka dužnosti vršitelja dužnosti direktora i glavnog i

odgovornog urednika lista, književnika i novinara *Milovana Mikovića*. On je na čelu »Subotičkih novina« bio od kolovoza 1992. godine. Ožujka prošle godine izabran je za vršitelja dužnosti direktora i glavnog i odgovornog urednika, na godinu dana, sa zadaćom da pripremi privatizaciju lista. Za novog vršitelja dužnosti direktora i glavnog i odgovornog urednika »Subotičkih novina« Skupština firme izabrala je dugogodišnju novinarku ovog lista *Dragicu Pavlović*.

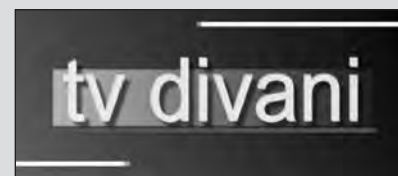
Seminar duhovne obnove

Od 6. do 9. studenog 2003. godine, u Franjevačkom samostanu u Subotici seminar Duhovne obnove održat će *pater James Manjackal*. Kako je poznato, otac James Manjackal je misionar sv. Franje Saleškog. Rodom je iz Kerale u južnoj Indiji, a proповijeda na seminarima karizmatске obnove po čitavom svijetu. Pater James propovijeda na engleskom jeziku, a simultani prijevod je osiguran na hrvatskom i mađarskom jeziku. Prema programu, predavanja su u četvrtak i petak, 6. i 7. studenoga od 17 do 22 sata, u subotu 8. studenoga od 9 do 13 i od 16 do 21 sat, a u nedjelju 9. studenoga od 16 do 21 sat. Pater James Manjackal osnovao je »Charis Bhavan« 1989. godine, poznati karizmatički centar u Kerali, gdje je šest godina bio direktor i predstojnik. Na evangelizacijskim putovanjima obišao je više od dvadeset zemalja na svim kontinentima, propovijedajući na seminarima, održavajući

konvencije i službe ozdravljenja, vodeći škole za evangelizaciju te pokrećući misije među muslimanima Perzijskog zaljeva.

Izložba signalističkih djela

U ponedjeljak je, 27. listopada u Galeriji Otvorenog univerziteta otvorena izložba likovnih radova multimedijalnog profila, vizualne poezije, točnije signalističke provenijencije, naslovljena »Signalistički tekst 3.«. Na izložbi koju je u 18 sati otvorila *Viktorija Šimon Vuletić*, antropolog i povjesničar umjetnosti, svoje su radove nazočnima i zainteresiranima predložili vršački spisatelj i likovni umjetnik *Ilija Bakić*, te književnik i likovni umjetnik *Zvonko Sarić* i slikar i likovni kritičar *Mile Tasić*, obojica iz Subotice.

TV divani emitiraju se u nedjelju 2. studenoga na drugom programu Televizije Novi Sad s početkom u 18.30 časova. Iz sadržaja emisije: susret čelnika DSHV i HNS, predstavljanje »Hrvatske riječi« u Zagrebu, tribina u Sonti, proslava blagdana sv. Dimitrija u Srijemskoj Mitrovici, izložba fotografa Ivana Ivkovića Ivandekića, završetak procesa beatifikacije oca Gerarda Tome Stantića u subotičkoj biskupiji.

Pripreme u dijaspori za izbore u Republici Hrvatskoj

HDZ nudi koaliciju DSHV-u

SUBOTICA – Prošlog petka, 24. listopada, u sjedištu DSHV-a održan je sastanak čelništva DSHV-a i predstavnika HDZ-a Petra Čobankovića, člana Predsjedništva Hrvatske demokratske zajednice i predsjednika županijskog odbora HDZ-a Vukovarsko-srijemske županije. Do sastanka je došlo na inicijativu HDZ-a, a u svezi s predstojećim izborima u Hrvatskoj, konkretno, za 11 izbornu jedinicu koju čine Hrvati u dijaspori. »Želja nam je bila da sa srodnom strankom, kakvom držimo DSHV, i najjačom strankom koja okuplja Hrvate na prostoru Vojvodine, uspostavimo kontakt, da vidimo postoji li u DSHV-u interes za zajednički nastup na predstojećim izborima, » rekao je Čobanković nakon sastanka.

Petar Kuntić

Prema riječima Petra Kuntića, v. d. predsjednika DSHV-a, »Čobanković je došao ponuditi jedan vid partnerstva za izbore u našoj matičnoj državi. Glasovati mogu oni koji imaju hrvatsku domovnicu. Na listi za dijasporu bit će 14 kandidata i svakako će najveći utjecaj imati Hrvati iz BiH, Njemačke i Kanade, ali mislimo, ako se dobro organiziramo i ako na izbore izađe veći broj Hrvata iz SCG glasovati za svog zastupnika u Hrvatskom saboru, i naš utjecaj će biti razmjerno veći. Glasovanje će biti organizirano i 22. i 23. studenog i nadamo se da će oni koji imaju hrvatska dokumenta doći i dati svoj glas za listu dijaspore. Glasovanje se odvija u Ve-

leposlanstvu RH u Beogradu i u Generalnom konzulatu RH u Subotici«.

REDEFINIRANJE ODNOSA: U kontekstu prvih koraka ka uspostavi partnerstva na predstojećim izborima Čobanković je istakao kako HDZ želi redefiniranje odnosa između dviju stranaka, i upoznao je sve nazočne članove i čelništvo DSHV-a s trenutnom situacijom i političkom orijentacijom HDZ-a. »Hrvatska demokratska zajednica od 2000. godine prošla je put u oporbi koji držim da nije bio uzaludan, nego da smo u tom periodu uspjeli profilirati i konsolidirati stranku, da smo se, slobodno mogu kazati, i očistili onoga dijela koji nam nije bio na čast nego dapače zbog kojeg smo trpjeli i određene udarce. HDZ je demokratska stranka okrenuta prema Europi, ne patimo ni od kakve fobije od Europe i ravnopravna smo članica Europskih pučkih stranaka. Na koncu, sudjelujemo i kao promatrači u radu pojedinih odbora Europskog parlamenta koji čine Europske pučke stranke«.

Poseban akcent u izlaganju Čobankovića, ali i u kasnijim pitanjima nazočnih, odnosio se na pitanje dosadašnje politike matične države Republike Hrvatske prema Hrvatima u Vojvodini. Čobanković je iznio da u HDZ-u postoji želja za redefiniranjem njihove politike prema Hrvatima u Vojvodini, i rekao da »želimo pokazati kako je naša želja da Hrvati ostanu na onim prostorima gdje su i bili, da nam nije interes da svi Hrvati dođu u Hrvatsku, već da kroz bilateralne odnose nastojimo izboriti status Hrvata analogan statusu pripadnika srpske nacionalne manjine u Hrvatskoj. U svezi egzistencijalnih pitanja Hrvata u SCG držimo da bi mi kao matična država mogli biti ti koji bi poticali suradnju s Hrvatima u Vojvodini u smislu pomoći, kroz otvaranje predstavništava hrvatskih tvrtki na prostorima gdje prebivaju Hrvati i da se odatle širi mreža za kompletnu državu SCG. Mislimo da je to jedan od načina kako možemo i ekonomski ojačati pripadnike hrvatske nacionalne manjine na ovim prostorima, uz određene i druge oblike gospodarske suradnje s našim županijama koje su relativno blizu, u gospodarstvu slične i gdje je poljoprivreda jedna od dominantnih djelatnosti. Ako uspijemo doći na vlast, nastojati ćemo te odnose redefi-

Petar Čobanković

nirati i kroz službenu državnu politiku«, obećao je Čobanković. »Ja sam izuzetno zadovoljan što je ovo primljeno na sročan način, što smo se uspjeli dogovoriti i držim da je ovo bio preliminarni dogovor da ćemo nastaviti razgovore i da ćemo donijeti konkretne odluke, ali mi je izuzetno drago da sam naišao na razumijevanje i da slobodno mogu kazati kako ćemo na ove izbore ići kao partneri. Ne očekujemo da će se ovdje prelomiti pitanje tko će u Hrvatskoj obnašati vlast, ali držimo da je ovo jedan lijep početak za našu daljnju stranačku suradnju za sada, a poslije i za suradnju i za drukčiji odnos izvršne vlasti, kada budemo mi obnašali izvršnu vlast u Republici Hrvatskoj«.

Petar Kuntić je na kraju istaknuo »da se ne bi trebalo više bojati kada se dolazi glasovati u Konzulat, jer je situacija u odnosu na protekli period izmijenjena, pogotovo što će i Srpska demokratska stranka imati svoju listu za dijasporu, i također će svoje glasovanje obaviti u Konzulatu ili Veleposlanstvu. Mi se nadamo da ćemo zajedno s Hrvatskom demokratskom zajednicom pobijediti na listi za dijasporu i da će i naš gost biti u budućoj Vladi.

Ako i ne bude sve tako, dogovorili smo se da ćemo sve ove probleme koje su članovi DSHV-a iznijeli, a koji tište Hrvate na ovom području, polako početi i moći rješavati uz potporu nove hrvatske Vlade. Prvenstveno tu mislimo na gospodarsku, kulturnu i svaku drugu suradnju s našom matičnom državom, Republikom Hrvatskom«.

J. Dulić

Prva godišnja skupština HKPD »Tomislav« Golubinci

Uzdići se iznad osobnih interesa

GOLUBINCI – U nedjelju 26. listopada u prostorijama Župe sv. Jurja u Golubincima održana je prva redovita Skupština obnovljenog Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva »Tomislav« iz Golubinaca. Od ukupno 102 člana s pravom glasa Skupštini je prisustvovalo njih 84. Vjeronaučna dvorana bila je tijesna za okupljene, ali to nije smetalo da cijeli tijek Skupštine protekne u veoma ugodnoj atmosferi. Nakon uvodnih riječi *Anite Kovačević*, izabrano je radno predsjedništvo na čelu s *Igorom Gašparovićem*.

Predsjednik »Tomislava« *Mato Grozni* - ca ukratko je iznio put koji je Društvo prošlo u proteklih godinu dana, i između ostalog je rekao: »Društvo je baštinik, nastavljatelj i pravni slijednik aktivnosti bivših

hrvatskih društava u Golubincima ('Josip Jelačić' i 'Vladimir Nazor') i prihvata na sebe kontinuitet njihovih aktivnosti. 'Tomislav' svoj rad zasniva na očuvanju posebnosti srijemskih Hrvata, u zajednici s cjelokupnim hrvatskim narodom i s ostalim nacionalnim zajednicama, te svesrdno želi razvijati suradnju sa svima koji uvažavaju naš nacionalni identitet.« Predsjednik je još naglasio: »Moj osobni cilj, a tako i cilj ostalih koji vode ovo Društvo jest da se uzdignemo iznad one razine koja se bavi samo osobnim interesima pojedinaca, te da se sustavno brinemo o našem kulturnom blagu koje su nam ostavili naši preci. To je ono što dugujemo bivšim pokoljenjima, a još više smo odgovorni za generacije koje tek dolaze«.

Nakon predsjednika Društva, veoma koncizno, izlagali su voditelji dviju najaktivnijih sekcija. Rad folklorne sekcije prikazala je *Anica Čačić*, dok je glazbenu sekciju predstavio *Ilija Žarković*. Predstavljeno je također i financijsko poslovanje Društva, kako se dolazi do neophodnih sredstava i gdje se usmjeravaju. Župnik preč. *Jozo Duspara* je sa svoje strane dao podršku naporima koje Društvo čini na polju kulture i istakao važnost brige za vlastiti identitet.

Nakon službenog dijela, uz zvuke mlađeg tamburaškog zbora i ukrašene stolove, uslijedilo je uobičajeno druženje do kasnih sati.

H. R.

»Hrvatska riječ« u Sonti

SONTA – Poslije promocije u Zagrebu, tjednik na hrvatskom jeziku »Hrvatska riječ« predstavljen je u Sonti po drugi put, u okviru tribine na kojoj je bilo riječi i o obrazovanju na hrvatskom jeziku. O listu su govorili direktor i v. d. urednik lista *Zvonimir Perušić*, te članovi Upravnog odbora i Uredništva »Hrvatske riječi« *Zvonko Tadijan* i *Dušica Dulić*, dok je o odvijanju nastave na hrvatskom jeziku govorio član Izvršnog odbora Hrvatskog nacionalnog vijeća zadužen za obrazovanje *Dužo Runje*. Skup su svojim nastupom obogatili članovi Tamburaškog orkestra Kulturno prosvjetne zajednice Hrvata »Šokadija« iz Sonte.

Zahvala za jesenje plodove

SONTA – U nedjelju 26. listopada u Crkvi sv. Lovre u Sonti vlč. *Željko Augustinov* je služio svetu misu zahvalnicu za jesenje plodove. Članovi KPZH »Šokadija« u prelijepim šokačkim narodnim nošnjama redom su prinosili oltaru križ, svijeću, Bibliju, zemlju, žito, kruh, vino, te još puno plodova najbogatijeg godišnjeg doba. U crkvi je bio nazočan veliki broj vjernika svih uzrasta.

Delegacije DSHV-a i metalaca Hrvatske u »Fantastu«

BEČEJ - Delegacija DSHV-a v. d. predsjednik *Petar Kuntić*, zastupnik SO Subotica *Nikola Baraković*, predsjednik mjesne organizacije DSHV Stari Žednik *Josip*

Dulić i tajnica DSHV-a *Lozika Jaramazović*, na susretu Sindikata metalaca Hrvatske i Nezavisnog sindikata metalaca Srbije održanim u »Fantastu« pored Bečeja 23. listopada. Sindikalisti iz dvije susjedne države vodili su razgovore o budućoj suradnji u kontekstu europskih integracija.

Iz Ureda HNV-a

Tajništvo dodijelilo 320 tisuća Hrvatskoj zajednici

Pokrajinsko tajništvo za propise, upravu i nacionalne manjine, izdvojilo je za hrvatsku nacionalnu manjinu u drugom polugodištu 2003. godine 320.000 dinara. Komisija za raspodjelu financijskih sredstava HNV-a formirala je rang listu na temelju bodova koje je svaka institucija ili organizacija dobila. Sredstva su dobili: Kulturno prosvjetna zajednica Hrvata »Šokadija« iz Sonte 100.000 dinara, Hrvatska čitaonica iz Subotice 60.000 dinara, HKUD »Vladimir Nazor« iz Sombora 60.000 dinara, HKPD »Stjepan Radić« iz Novog Slankamena 40.000 dinara, Kulturno umjetničko društvo Hrvata »Bodrog« iz Bačkog Monoštora 25.000 dinara, Kulturno prosvjetno društvo »Silvije Strahimir Krančević« iz Bačkog Brega 25.000 dinara, te Hrvatski kulturni centar »Bunjevačko kolo« iz Subotice 10.000 dinara.

Plavna, selo s bačke strane Dunava nasuprot Vukovara

Davno prošla lijepa vremena

*Idiličan život pitomog podunavskog sela prekinule su ratne, devedesete godine *
Selo straha i razočaranja * Bijela kuga * Haranje ribokradica i lovokradica*

Piše: Ivan Andrašić

Plavna je selo od nepunih tisuću i pol žitelja, smješteno na samoj obali Dunava, nasuprot Vukovara. Sedamdesetih i osamdesetih godina proteklog stoljeća 60-ak posto stanovnika Plavne bili su Hrvati, a danas ih je svega 20 posto.

U tim godinama, da ne kažemo godinama procvata poljoprivrede i zanatstva, Plavna je bila bogato selo složnih žitelja. Ljudi su se međusobno uvažavali, bez obzira na vjersko i nacionalno opredjeljenje. Većina se bavila poljoprivredom, od koje se u tim godinama i te kako dobro živjelo. Dobro su poslovale radne organizacije, kao što su: Živinarska farma »Agrobačka«, Cigłana, Šumsko gazdinstvo, Zemljoradnička zadruga, a imali su posla i obrtnici – mesari, pekari, obučari, frizeri...

MRŽNJA I LUDILO: Nije bio zapostavljen ni društveni život. Plavanci su aktivno sudjelovali u sportskim, kulturnim i drugim udrugama kao što su KUD »Kosta Abrašević«, DVD »Plavna«, Lovačka udruga »Srndać«, NK »Sloga«, Ribolovačka udruga »Bijeli amur«, Aktiv žena... Najpogodnija veza sa svijetom za Plavance je bila njihova skela, koja je povezivala Plavnu i Vukovar. Na vukovarskoj tržnici prodavali su se viškovi proizvoda, osobito povrtarski, a u Vukovaru se snabdijevalo svim drugim životnim potrepštinama.

Idiličan život Plavne prekinule su ratne, devedesete godine proteklog stoljeća. Od

OŠ »Ivo Lola Ribar« u Plavni

sela međusobnog uvažavanja i sloge Plavna je postala selo straha i razočaranja. Već 1991. godine u Plavnu dolazi veliki broj srpskih izbjeglica iz Hrvatske. Bili su to u većini slučajeva mirni ljudi, no, nemir i strah izazivale su ekstremne grupe, koje su u Plavnu dolazile iz okolnih mjesta.

U ljude se uvuklo nepovjerenje i strah. Nije više bilo međusobnog komuniciranja pripadnika različitih nacionalnosti. Svatko je čuvao vlastitu glavu. Bilo je teško i rizično zvati se Hrvatima, a Srbi starosjedioci nisu se usuđivali miješati se i zaštititi svoje susjede.

ODLAZAK MLADIH: Tadašnji članovi SPS-a, bez obzira na nacionalnost, imali su sve privilegije. *Kata Pelajić*, šef Mjesne kancelarije u Plavni, nerado se prisjeća tih vremena: »To su bile za Plavnu teške godine, godine straha, mržnje, kolektivnog ludila. U cijeloj ovoj ratnoj pripovijesti imali smo pomalo i sreće što je na dunavskom nasipu bila regularna vojska, kao i specijalne jedinice policije u našem lovištu. Sadašnji tajnik MZ Plavna *Slobodan Zeljko-vić*, izuzetno razborit i realan čovjek, bio je na toj funkciji i u onim kritičnim godinama. Njemu možemo biti zahvalni što Plavna nije pretrpjela još veće zlo. Nikad neću zaboraviti bombardiranje Vukovara. Bilo je to tri mjeseca pakla, gorilo je nebo i zemlja. Preživjeli smo, ratne godine su

prošle. Rane polako zacjeljuju, no, nije to više ona Plavna od prije rata. Oдавde se iselilo četrdesetak hrvatskih obitelji, a veliki broj mladih napustio je selo, ne znam da li zbog egzistencijalnih problema, ili zbog nekih drugih razloga. S druge strane, došao nam je veliki broj izbjeglica, tako da je etnička slika Plavne potpuno promijenjena. Veliki nam je problem što danas imamo

Kata Pelajić

oko 140 samačkih starijih kućanstava, kao i šezdesetak praznih kuća, koje vlasnici nemaju kome prodati. Selo nam stari. Osnovna škola »Ivo Lola Ribar«, izgrađena devedesetih godina, u svih osam razreda ima svega 130 učenika. Ove godine u prvi razred upisano je svega 13 učenika, a cijele prošle godine rođeno je pet beba. To ne čudi, jer je puno mladih iseljeno iz Plavne. Djecu, jednostavno, nema tko rađati. Osim toga, ni materijalna strana ne

Crkva sv. Jakova u Plavni

Centar Plavne

stimulira mlade na stvaranje potomstva. Gospodarstvo nam zamire, obrtnika u Plavni više nema, poljoprivreda nam je na najnižim granama otkako znam za sebe. Jedino me raduje to što su se međunarodni odnosi u Plavni stabilizirali, tako da bar nemamo problema s te strane.

FAMOZNI 43. KILOMETAR: *Karol Gašparovski* ima austrijsko državljanstvo. U Plavni obitava od 1996. godine, kad je naslijedio kuću od pokojne majke. U predratnim godinama dovodio je turiste u lovno gazdinstvo. Danas je suvlasnik pilane koja sve svoje proizvode izvozi. Veliki je

zaljubljenik u Dunav i dobar je poznavatelj svega što je s njim vezano: »Od 46 kilometara Dunava u općini Bač 13-14 kilometara pripada ataru Plavna. Skela, koja nas je vezivala s Vukovarom, još ni dan-danas ne funkcionira. Formalno postoji granični prijelaz Vajska, mada je u katastarskoj općini Plavna. U našem ataru je i famozni 43. kilometar, koji je švercerska crna rupa između Srbije i Hrvatske. Nije mi jasno kako se sve ovo, kao i haranje ribokradica i lovokradica s obje strane Dunava zbiva unatoč nazočnosti i naše i hrvatske policije. Na terenima Plavne, nekad izuzetno bogatim ribom, sada vlada pustoš. Mrežaroši, a naročito »strujaroši«, pa u posljednje vri-

jeme i »plinaroši«, uništili su 80 posto ribljeg fonda. Proći će puno godina dok se ne obnovi. Sada se na Dunavu gradi jedno vikend-naselje sojeničkog tipa, a uvodi se i volonterska čuvarska služba, tako da se nadam kako će se lopovluci bitno smanjiti.«

Plavnu smo napustili s tjeskobom u duši. Nekad bogato selo, vrijedni ljudi, vrijedni i radini i nekad i danas, nisu zaslužili život s malo perspektive. Treba se nadati da će političari pronaći način da selo oživi, da se u njega vrati mladost, da ponovo čujemo dječji smijeh i ciku. Valjda će poljoprivreda, temelj razvoja sela, ponovo doći na raniju razinu, kako bi selu vratila budućnost.

Karol Gašparovski

Pogled na lovno gazdinstvo »Plavna«

Bunjevačko-šokački Hrvati (6.)

Panslavizam - sveslavenska uzajamnost

Ovaj pojam je često rabljen u nastojanju da se pojedine osobe iz kulturnog i političkog života, naročito među Slavenima, omalovaže i diskreditiraju. To je bilo skoro pravilo kada su u pitanju bili hrvatski rodoljubi, koji su nastojali osigurati ona kulturna i politička prava koja su uživali i drugi narodi. Hrvatskim djelatnicima u kulturi i politici taj su epitet davali stranci, koji nisu željeli njihovu kuturnu i političku samostalnost.

Tako su za mađarsku političku i crkvenu elitu panslavisti bili i Strossmayer i Ivan Antunović i mnogi drugi. Za Talijane su to bili hrvatski djelatnici u Dalmaciji i Istri, a za Austrijance i cijeli Ilirski preporod. Za sve njih je panslavizam bio jednak šovinizmu, pa ga je stoga trebalo zabranjivati i suzbijati svim sredstvima. Mađari su se posebno, čak neurotično, plašili panslavizma, jer su bili svijesni, prema vlastitim povjesničarima, da su se naselili »u moru Slavena«. No, povijesni razvoj te ideje je nešto drugačiji.

JURAJ KRIŽANIĆ: Panslavizam je politički stav, doktrina, koja polazi od toga da su svi Slaveni jedna etnička cjelina u odnosu na druge etničke cjeline kao što su Germani, Romani i Anglosasi. Iz toga je proizlazio stav da svi Slaveni trebaju poraditi zajednički na objedinjavanju na političkom i kulturnom planu, pa i stvaranju zajedničke države. Zametak te ideje nalazi se već u Nestorovoj kronici iz 12. stoljeća. Kasnije će tu ideju naglašavati i širiti Pribojević (1525.), M. Orbini (1601.) i, naročito, Juraj Križanić (1618. -1683.), o kojem kasnije nešto više. Tu ideju podržavaju i neki stranci, kao Herder (1744. -1803.), koji je bio Prus. U 19. stoljeću J. Kollar snažno naglašava panslavističku ideju na kulturnom planu, koja bi, prema njegovom mišljenju, trebala dovesti i do političkog jedinstva svih Slavena, stvaranjem zajedničke države. I ilirski pokret će sadržavati ove ideje preko utjecaja Herdera, Kollara i Gaja.

Najveći pobornik, zanesenjak, čak utočista, panslavizma, bio je Hrvat i katolički svećenik *Juraj Križanić*. Rodio se 1618. godine u Obrh kraj Kupe. Svršio je isusovačku gimnaziju u Ljubljani, filozofiju u Gracu, a teologiju u Bolonji i Rimu, gdje je i doktorirao. Radi na crkvenom jedinstvu među Slavenima, naričito među Ru-

sima. U »Collegium graecum« u Rimu proučava crkveni raskol i rusku povijest. U Hrvatsku se vraća 1642. godine. Do 1646. je župnik u Nedelišću i Varaždinu. Iste godine putuje preko Beča i Varšave prvi put u Moskvu. U Moskvi je boravio preko dva mjeseca, a zatim se vraća u Poljsku i putuje po Europi. Godine 1650. je na putu u Carigrad. Ponovno odlazi u Rim 1652., stupa u Zavod sv. Jeronima gdje se bavi spisateljskim radom. Drugo putovanje u Moskvu poduzima ljeti 1658. Tamo se predstavio kao Srbin, misleći da će bolje proći. Osumnjičen je kao špijun Rima i carskim ukazom poslan u Sibir, u grad Tobolsk, 1661. godine. Tamo je proveo punih 15 godina. Godine 1677. na pušta Rusiju. Odlazi u Vilnius, gdje stupa u dominikanski red i uzima ime fra. Augustin. Od tada je stalno sumnjiv crkvenim višim vlastima u Rimu kao Slaven i rusofil. Poginuo je za opsade Beča 1683. godine u vojsci Jana Sobjeskog.

Križanićev ogroman književni i znanstveni opus možemo podijeliti na četiri dijela: politički, glazbeni, kontroverze između istočne i zapadne Crkve, i jezikoslovni. U prvi dio spada najvažnije političko djelo »Politika ili razgovori o vladateljstvu«. U drugom dijelu je najvažniji glazbeni rad »Glazbeni problemi/Quaestiones de musica« i »Asserta musicalia nova«. U trećem dijelu je najvažnije opsežno, ali nedovršeno djelo »Sveukupna knjižnica raskolnika/Bibliotheca schismaticorum universa«. U jezikoslovlju su mu najvažniji radovi o zajedničkom jeziku i gramatici svih Slavena. Iz ruskog, češkog i hrvatskog jezika dao je predložak za sveslavenski jezik i gramatiku.

Križanić je zbog svega toga zanimljiv. Mnogi će ga nasljedovati i citirati, a među njima je i naš preporoditelj Ivan Antunović. On će u bespućima slavenstva i jugoslavenstva tražiti bunjevačko i šokačko gnijezdo, ali ga neće naći, pa će reći da se volimo zvati Hrvati. Prihvatit će Gajevu jezičku reformu i njome, iako nevješto, pisati, što će činiti i svi njegovi nasljednici na polju jezika i kulture Hrvata – Bunjevaca i Šokaca.

LATENTNE SUPROTSTAVLJENO-STI: Ideja panslavizma nije dala nikakove rezultate, pa su je nasljednici reducirali

Danas se potežu neka već odavno znanstveno razjašnjena pitanja i stvaraju nove konstrukcije. Stoga smatramo da danas nije potrebno ništa više dokazivati o nacionalnoj pripadnosti Bunjevaca i Šokaca. To jednostavno nema smisla. No, potrebno je poučavati i objašnjavati. Naime, pola stoljeća je to bila zabranjena ili neželjena tema.

Piše:
Josip
Temunović

li na austroslavizam. K. Havliček će 1848. godine u Češkoj dati novu koncepciju, po kojoj bi se uzajamno povezali svi Slaveni u Habsburškoj monarhiji. Ideja je polazila od činjenice da u toj monarhiji većinu čine Slaveni, pa bi oni trebali imati i politički, gospodarski i kulturni primat u monarhiji. Havliček je snažno podupirao i F. Palacky. Godine 1848. održan je u Pragu Prvi sveslavenski kongres. Na njemu su bili zastupnici svih slavenskih naroda, osim Rusa. Od Rusa je bio prisutan, privatno, Bakunjin. On je predlagao savez Slavena bez Rusije. Na samom kongresu, koji je vođen u duhu austroalavizma, izbile su već latentne suprotnosti među pojedinim slavenskim narodima. Nisu bili na istom političkom valu Česi i Poljaci, Rusi i Poljaci, Srbi i Bugari. Izbijanjem revolucije u Pragu Kongres je rasturen, a uspio je samo izdati rezoluciju o samoopredjeljenju naroda i protest o ugnjetavanju slavenskih naroda u Poljskoj, Pruskoj, Turškoj i Mađarskoj. Matica ilirska pokrenut će sazivanje Drugog sveslavenskog Kongresa 1851. godine u Zagrebu, ali će to spriječiti Rusi i Austrijanci.

Ideje i planovi panslavizma, slavizma i austroslavizma nisu dale željene rezultate iz više razloga. Nosioci tih ideja su više gledali na sličnosti slavenskih naroda, a posve su zanemarili i postojeće razlike. Postojale su uočljive razlike na političkom, vjerskom, kulturnom u i gospodarstvenom polju. Dobre ideje nisu davale rezultate i zbog toga što su ih moćnici spriječavali, ili, koristili u svoje političke ciljeve. I carska Rusija će prihvatiti te ideje u svrhu širenja svoje imperije. Staljin će ih prihvaćati za vrijeme rata kada 1941. godine osniva u Moskvi Sveslavenski komitet, koji će 1947. prerasti u Slavenski komitet SSSR-a. Na konferencijama u Teheranu 1943. i Jalti 1945. godine Staljin nastupa kao zaštitnik svih Slavena. Tako su Slaveni uvijek imali i dosta neprijatelja i zaštitnika.

Kronika Marka Kljajića »Kako je umirao moj narod«, 1990.-1996. (2.)

Fašizam u »Srbislavcima«

Hrtkovci, župa Đakovačko-srijemske biskupije smještena na području tzv. »SR Jugoslavije«, a naseljene pretežito Hrvatima, u zadnje dvije godine postala je sinonim za protjerivanje Hrvata iz države, čiji političari neumorno uvjeravaju svjetsku javnost kako ni s kim ne ratuju i kako svi njeni građani uživaju punu zaštitu pravne države, bez obzira na nacionalnu ili vjersku pripadnost.

Nažalost, i u domaćim, a osobito u svjetskim medijima to »tiho« etničko čišćenje ostalo je u potpunoj sjeni srpskih zvjerstava u Bosni i Hercegovini.

NOVA SKUPINA »SRBOUSTAŠE«: Otkako se na Đurđevdan 1991. godine *Vojslav Šešelj* popeo na traktorsku prikolicu kod benzinske crpke u Hrtkovcima i dao sažetu preporuku što da se čini, u tom selu, 160. km. južno od Rume, više nema mira. Iz svoje mišje rupe tada je izišao porreski izvršitelj *Ostoja Sibinčić* s ambicijom da na tragu Šešeljevih fašističkih ideja, braneći ljudska prava »kvalitetnih Srba« krene »pravo u historiju«. Kao čovjek na »historijskom zadatku« dao je sve od sebe da izmijeni etničku sliku Hrtkovaca. Učinio je to uspješno i od 90 posto Hrvata i Mađara u ukupnom žiteljstvu Hrtkovaca danas ih je ostalo tek dvanaestak posto, a i oni već imaju pripremljene kovčegove za odlazak. Ali, nisu sve »nevolje« otišle s Hrvatima, problemi su se javili i sa Srbima. Tako je krajem veljače ove godine neuspješno završena akcija suda i policije kojom je trebalo iz kuće u Hrtkovcima iseliti bespravno useljene Srbe, a useliti one Srbe koji su svoje kuće u Hrvatskoj mijenjali s Hrvatima iz Hrtkovaca. Napravljena je tako nova podjela na »dobre« i »loše« Srbe, pri čemu su loši oni koji u rukama imaju papire o kupovini ili zamjeni kuća.

Još je jedna podjela o kojoj se u »patriotskom štabu« *Ostoje Sibinčića* vodi velika briga. To je podjela na Srbe oženjene Srpkinjama i one koji su u braku s Hrvatima i Mađaricama, a koje se naziva »srboustašama«.

SELO UMIRE: Nikada u Hrtkovcima nije bilo neobrađene zemlje kao sada. Nitko ništa ne radi, jedni od straha, drugi jer misle da još ima kuća čiji su hladnjaci puni. Ljudi čuvaju kuće, a ostavljaju polja. »Selo umire«, priča jedna Hrtkovčanka. »Ide proljeće, a ne znam da li da sijem ili da se

selim. Više nam je zima, nego što je zima«. Sjeća se kako su do »Šešeljeva Đurđevdana« svi u selu radili i kuće gradili, kako se pomagalo oko dinja i lubenica, vadilo repu, kako na Petrovo nitko nije u polje odlazio, jer je Petrovo seoski kirbaj župe sv. Klementa u Hrtkovcima. Prošle godine baš uoči Petrova skupine naruženih nasilnika počele su upadati u kuće i izbacivati ljude. Na samo Petrovo, uobičajeni dan velike gozbe, nije se uopće kuhalo. Tog dana kasno navečer ubijen je *Mijat Štefanac* i počelo je masovno iseljavanje Hrvata i Mađara iz Hrtkovaca.

Potom je došlo, i još uvijek traje, do velikog »pospremanja« Hrtkovaca. Zapravo, raznorazni »sibinčići«, smatrajući da su Hrtkovci otišli zajedno s Hrvatima, prekrstili su mjesto u Srbislavce. Mijenjaju se i nazivi ulica, svih onih koje imaju makar kakvu vezu s nečim hrvatskim. Tako Nazorova ulica postaje Ulica srpskih dobrovoljaca, Ulica Stjepana Radića nosi ime Živojina Mišića, a bit će uklonjena i ploča s Titovim imenom da bi na njeno mjesto došao Karađorđe. Nastavi li se tako, bliži se dan kad će se naći oni koji će hladno reći da su Hrtkovci »oduvek bili srpski«, i da tu Hrvata nikad nije ni bilo.

PRVI ŽITELJI HRTKOVACA: Da nije tako, dovoljno je tek zaviriti u povijest Hrtkovaca, gdje Srba gotovo da i nije bilo sve do komunističke Jugoslavije, a i tada su Hrtkovci prilično uspješno odolijevali značajnijoj srpskoj kolonizaciji.

Kad se prvi put i pod kojim imenom javljaju Hrtkovci, teško je pouzdano utvrditi. Mnogi se povjesničari opredjeljuju za godinu 1477. i mađarskog povjesničara *Csankya*, koji kaže da je te godine zabilježeno naselje Hudrovcz »negdje oko Šašinaca, možda današnji Hrtkovci«.

Prava povijest Hrtkovaca, dotad pustare kakvih je bilo na desetke na tom prostoru, počinje u prvoj polovici XVIII. stoljeća naseljavanjem Klimentata, jednog od najjačih i najslobodoljubivijih sjevernoalbanskih katoličkih plemena. Nakon neuspjelog rata Austrije protiv Turske, to pleme, zajedno s austrijskom vojskom, 1737., preseljava se u Ugarsku plašeći se turske odmazde. Jedan austrijski vojni djelatnik 1786., kad su u Hrtkovcima već imali 97 kuća, narodnu školu i crkvu, opisuje ih ovako: »U Petrovaradinskoj pukovnici drže dva sela, Hrtkovce i Nikince, koja

»Ova (moja) knjiga je slika; riječju (i mojom), fotografijom (i mojom) i dokumentom (i mojim) satkanog dramatičnog i krvavog mozaika o stradanju (i mog) Naroda (i moje) i katoličke Crkve u koju je utkana (i moja) mala ljudska i svećenička sudbina, ali istovremeno (i manje) i slika moga stradanja, koje je utkano u sudbinu mog naroda i moje Crkve.«

Piše:
Marko Kljajić

sačinjavaju dvije cijele kompanije. Hrabri su i vjerni, ne miješaju se ni sa Srijemcima, ni s drugim narodima, njihov je običaj da se žene i udaju među sobom... poznati su kao vrijedan, marljiv narod, koji se u plodnom Srijemu dobro hrani, silno plodi i potajno ismijava svoje lijene susjede«. Tim osobinama hrtkovački kapelan i književnik *Ilija Okruglić Srijemac* 1853. u svojoj priči »Lijepa Klementinka« pridodao je, da su Klimenti »ponositi, surova, poštena, vjerna i hrabra srca, dugo se ljute, ali su inače gostoljubivi«. Hrvati u Hrtkovce stižu u nekoliko valova krajem XVIII. i početkom XIX. stoljeća, naročito u vrijeme Napoleonovih ratova kada stižu iz Vojne krajine, Like i Korduna. Slunj, Veljunj, Gospić, Udbina i Hrvatski Blagaj su matice iz kojih se doseljavaju. Desetljeća zajedničkog življenja učinila su svoje: došlo je do zbližavanja Klimentata i Hrvata, a u drugoj polovini XIX. stoljeća sve je više i mješovitih brakova među njima. Po popisu iz 1890., Klimenti su u najvećem broju deklarirani kao Hrvati. Hrtkovci su tada imali 2.253 stanovnika.

(Glas ravnice, br. 28. 1992.)

Starovinski svatovski adeti Bunjevaca (XVII. dio)

Snaša u novom domu

Piše: Alojzije Stantić

*Posli
ispododžaka
snašu su uveli
u čeljadsku
(dnevnu) sobu
di su s njom za
astal sili sve-
kar, svekrova,
đuvegija, kum i
stari svat sa
suprugama,
enge i još
važniji ukućani*

Posli ispododžaka snašu su uveli u čeljadsku (dnevnu) sobu di su s njom za astal sili svekar, svekrova, đuvegija, kum i stari svat sa suprugama, enge i još važniji ukućani. Snaši su u krilo metnili najmanje muško dite, tako su joj pokazali da će ocele (ubuduće) njeziva najvažnija zadaća u obitelji bit rađanje i odranjivanje dice, nuz sve druge poslove reduše i stanarice.

Muškarčića u krilu snaša je poljubila u čelo, darivala unaprid spremljenim darom kojeg je donela s aljinama (štafiru), a to je izmed dva svitska rata najčešće bio drven konjić na maloj daščici s točkićima. Posli su joj uveli malu dicu divera i zaove i nji je darivala sitnim unaprid spremljenim darovima.

DARIVANJE DICE: Pripovido mi je *Geza Mačković – Jordan* iz Čikerije (rođen 1919.) da se dobro sića na svatove kad mu se 1925. godine vinčo stric Pilip (Filip) da su posli vinčanja uveli snašu u čeljadsku sobu i da ga je ona darivala drvenim konjićem na daščici s četiri točkića. Kaže da je on dugo vrimenta kondrljo po avliji tu sigračku dok se nije raspala. Tako je i *Anica Jaramazović* (Stantić – Zvirova) zaovnog najmlađeg sina darivala drvenim konjićem na točkićima.

O ovakom adetu su mi pripovিদali više starije čeljadi u Đurđinu i bunjevačkim salašima bajmačkog atara.

Posli gošćenja, na veliko čekanje svatovski gostivi i gledača, kum i stari svat su izveli snašu u avliju, a čim su ji svirci spazili pristali su sa svirkom i časkom zasvirali veliko kolo, u koje su svekar i svekrova izmed sebe uvatili snašu, đuvegiju s druge strane, a do nji su se dalje uvatili kum s kumom i stari svat sa starosvaticom, pa sve enge koje su narasle za igranje, a do nji svatovski gosti. Ako se desilo da svekar nije mogo igrat iz bilo kojeg razloga, il nije znao, on je gledao kako igraju kolo, uživo je u lipoti svatova. U svatovima je velika čast bit

kum il stari svat, a da gledači vide ko je ko u svatovima, zato su u igranju i podvikivali »Ja kum, ja, iju – iju-ju...« il »Ja starosvati- ca...«

SNAŠINO KOLO: Kako su svi motrili na snašu, ona se starala da igra onako kako su igrale divojke u bunjevačkoj nošnji, kako snaši dolikuje: što sitnijim koracima, skoro

Josip Poljaković-Kovačev i Jelena Orčić vinčani 1911.

da je cupkala u mistu, da joj se vinac na glavi il ruvo ne poremeti. Tako su igrali i đuvegija, svekar i svekrova, dok su se drugi gosti u svatovima i nadigravali, da se ocini i pripovida ko je od koga bolji igrač, koje koga nadigro.

Jedan od starovinski adeta je da se igrači iz kola nisu razišli već su dočekali da đuvegijin mlađi brat stane u srid kola, a ako nije bio dosta visok doneli su mu stoc da stane na njeg, da ga svi vide, da prid svitom spušti na zemlju i razlupa praznu ćupicu jel će ocele on bit »na gornjoj polici« (na redu da se ženi), on je posto »kibic (za gledanje) momak«, a to je popratio podvikivanjem: »I ju-ju ja, na gornjoj polici ja...«. Posli su mu svirci odsvirali nekoliko pisama.

O sviranju kola za mladence, najvažnijeg svatovskog kola, pripovido mi *Bartul Vojnić Purčar*, legendarni svirac u bunjevačkim svato-

vima. Prve je svatove sviro 1929. godine, da je ovo kolo sviro malko dulje, neg sve druge igre. Taki je adet naslidio. Gledači su ovo kolo igrali obaško, nije bio red da se mišaju sa svatovskim gostima.

Dok se igralo prija večere u svatove su došle tortarke, barem u dvomim kolima nji tri il četiri, snašine sestre il drugarice, svaka je u krilu držala po tortu, koje su uneli unutra, počastili svekra i svekrova. Tortarke su torte donele u dar mladencima, a ko gošće su ostale na večeri.

ŠATRA: Kad su se gosti naigrali, polagano su počeli ulaziti pod šatru i sidati za astal. Veličina šatre je bila prema broju gostivi, a ako su svatovi bili veliki onda su sastavili i po dvi šatre, da svi mogu posidati, al i da na sridini ostane mista za igranje. Šatrar je nuz šatru dao i sve sude za kuvanje i s čim će i iz čeg će ist i pit, astale i klupe. Njegovo je bilo da šatru namisti i posli rastavi, a domaćin svatova je opro sve sude i poslago u kovčeg. U kasnu jesen, bliže Adventu (vrime Došašća), ko je svatkovo oblačio se u deblje odilo il ruvo, a ako je tribalo onda su na srid šatre metnili gvozdenu peć da se pod šatrom smlači ajer.

Od starije čeljadi sam slušao i pripovitku da su kadgod davno, a tu i tamo još i posli Prvog svitskog rata, svatove i igranke po kišnom vrimenu pravili i u suvajama (mlin na ž(e) rvanj /s dva velika okrugla kamena/ koje su okrećali konji). Suvađa je bilo svudan med salašima, imo ji je svaki oveći šor, pa čak i veliki gazdaluci. U okruglim suvajama su i do osam konja okrećali male doronge, pa je bilo toliko mista da se unutra mogu smistiti osridnji svatovi. Igrali su med astalima il napolju pod strijom.

*****

(I ovo poglavlje sam napisao po svom sićanju, nuz proviru i pomoć *Anice Jaramazović*, koja zdravo dobro poznava našu starinu.)

Piše: vlč. mr. Andrija Kopilović
Papa je i kada je bio mlađi, a osobito sada u starosti, bez ustručavanja pokazao čovječanstvu da je ponajprije i iznad svega čovjek. Njegova ljudskost je do te mjere osvojila svijet da će se uskoro moći govoriti o sinonimu: pravi čovjek – Ivan Pavao II.

Poruka s Vatikanskog brijega

Sluga istine i mira

Ovih dana, više nego ikada u povijesti, sav svijet je okrenut prema Vatikanskom brežuljku. Ni jedan Papa do sada, pa ni na sprovodu, nije okupio oko sebe toliko ljudi velikog imena, značenja ili službe, niti toliko mnoštvo običnoga svijeta kao Ivan Pavao II. Tko je on, taj Papa »iz daleke zemlje« koji je tako snažan i tako privlačan, da ga obasiplje toliko poštovanje i ljubav cijeloga čovječanstva, makar je već nepokretan, skrhan i sve češće bez glasa i tih... Čime privlači taj starac sada kada na njemu više ništa nema privlačivog, a osobito što nikako nije razumljivo, da privlači i oduševljava mlade za koje je po svim ispitivanjima, najsimpatičnija i najprihvatljivija osoba ovoga časa. Zar stvarno mladi u tom starcu vide svoj smisao, primaju od njega poruku? Da.

S Vatikanskog brežuljka ovih dana, više nego ikada, zrači ovim našim Planetom jedno posebno svjetlo. Koje? Pred očima uskršava lik ponajprije Čovjeka.

ČOVJEK SUSRETA: Papa je i kada je bio mlađi, a osobito sada u starosti, bez ustručavanja pokazao čovječanstvu da je ponajprije i iznad svega čovjek. Čovjek misli, osjećaja, ljubavi i patnje. Nosi na sebi sve ono u što je svatko od nas obučen, čovječstvo – nepatvoreno, iskreno i autentično. Velika je poruka Ivana Pavla II. da je u najboljem smislu riječi ponajprije čovjek. Njegova ljudskost je do te mjere osvojila svijet da će se uskoro moći govoriti o sinonimu: pravi čovjek – Ivan Pavao II. Sačuvao je u najvećem dostojanstvu i najvećim počastima samo onu počast koja pripada dostojanstvu ljudske naravi: biti čovjek! Stoga je u susretu s njime jednako zahvaćen visoki intelektualac kao i državnik ili običan čovjek jer dimenzija ljudske osobnosti je temelj svakog dijaloga, svakog susreta koji ima rezultat ne isprazne izjave nego stvarnog doživljaja. Ivan Pavao II. je čovjek susreta koji je ne samo, ili čak manje svojim riječima, obogaćivao sugovornika, nego ga je obogatio svojom osobom. I evo nam jedna trajna poruka sa ovog Brežuljka:

obogatiti svoga sugovornika u svakom susretu, ponajprije svojom osobom! Ivan Pavao II. je pravi intelektualac. Uronjen je u svijet nauke i sam je bio profesor.

Snaga poruke Ivana Pavla II. je upravo taj trajni govor iz sebe. No, to je upravo i najteže jer da bi intelektualac mogao iznijeti bogatstvo što ga nosi, mora biti uronjen u sebe. Čini se da smijemo slutiti da je »mudrost« ovoga Pape upravo ta njegova uronjenost u sebe, gdje se dnevno susreće sa sobom i to pred Bogom. Jednu zgodu je ispričao bivši nuncij u Republici Hrvatskoj. Kada je Papa drugi puta boravio u Hrvatskoj, odsjeo je u nuncijaturi. Po protokolu dan je trebao započeti oko šest sati ujutro, da bi Papa u osam sati napustio nuncijaturu i poljetio prema Splitu i imao onu znamenitu misu na samoj obali mora i susret u Prasvetištu u Solinu. Nuncij je čuo prije pet sati neko šuškanje upravo pred Papinom sobom. Sav uznemiren izašao je na hodnik da vidi što se događa. Međutim, ostao je iznenađen, Papa je onako starački i prikriveno koračao prema kapeli. Na Nuncijev upit: Svetosti, što je? Odgovor je bio: Danas me čeka naporan dan i moram puno moliti! Dakle, odao je jednu od svojih velikih životnih mudrosti: Ako treba više raditi, onda treba i više moliti. Smijem nazvati u ovom razmišljanju ovu tvrdnju drugom porukom s Vatikanskog brežuljka. Nesumnjivo je istina ono što je vrlo dirljivo posvjedočio pravoslavni bački episkop Irinej na Akademiji povodom Papinog dana u Beogradu da je ovaj Papa uvijek i iznad svega sluga, a ne gospodar. Njegovo služenje je tako očito da oni, koji u njemu niti mogu, niti gledaju poglavara, vide onog koji je stalno raspoložen služiti čovjeku i čovječanstvu. U čemu? U obrani dostojanstva svake ljudske osobe i svake ljudske zajednice.

STVARANJE POVIJESTI MILENIJA: Uočljivo je da je Papa čovjek odlučnosti, i to nesalomive, kada se radi o obrani prava naravnih i Božanskih. Zna se odlučno suočiti sa vlastodršcima i diktatorima. Imao je snage svojim diktator-

skim »domaćinima« u njihovoj kući reći da nisu u pravu. Nije se bojao da će mu netko prigovoriti nepristojnost. Bio je svjestan da je glasnik Istine i da je ne smije izdati ni pod koju cijenu. Glasovita je njegova rečenica koju je izrekao u Mariji Bistrici: S istinom se ne može trgovati, ona nema dva lica! Služenje kojim ovaj Papa poslučuje čovječanstvo je i neumorna borba za mir. Sjetimo se bezbrojnih apela koja su nekad znala biti svakodnevna: nikada više rata! Da, on je borac za mir koji se temelji na pravdi, na istini i ljubavi. Zato je spreman jednako tako založiti sav svoj ugled i svoju osobu, a sada doprinosi i svoju žrtvu. Možemo ga nazvati velikim Mirotvorcem. Javnosti je samo mali postotak mirovnih akcija ovoga Pape poznat, a povijest u svojim arhivima čuva dokaze koji će jednoga dana biti objelodanjeni i tada će se vidjeti da je u velikoj mjeri ovaj Papa »činio povijest« novog milenija. Stoga je s pravom netko od komentatora ovih dana i nazvao Papu: Papa milenija. I to je sljedeća poruka koja nam stiže ovih dana sa Vatikanskog brežuljka. Mirotvorac – sluga istine i mira.

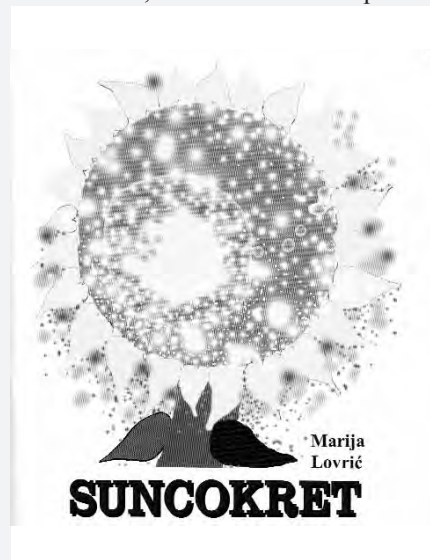
No, još bih htio istaći jednu dirljivu sliku koja stalno obilazi svijet, a to je njegov susret s atentatorom. Kada je čeliju u zatvoru napustila straža, on se približio svome atentatoru, naslonio glavu na njegova ramena, plakao i praštao. Možda je to najdirljivija slika njegova pontifikata: zagrljaj s atentatorom. On je Papa koji prašta i koji zna moliti oproštenje. Sjetimo se samo Velikog jubileja kada je »čistio pamćenje« moleći oprost za prošlost u ime cijele Crkve i time uistinu otvorio novu stranicu povijesti i budućnost. On je dakle Papa koji gleda u budućnost. I to je poruka. Zašto sam ovako s vama razmišljao? Naprosto zato što iz ovog velikog života i velikog događaja možemo učiti mi maleni. Da ostanemo i opstanemo kao ljudi i kao poštovanja vrijedne osobe, pokušajmo samo nešto od ovih poruka usvojiti kao svoj vlastiti »jak«. Taj novi ja bit će nova osoba za danas i sutra. ■

Prijedlog tjedna

Marija Lovrić
SUNCOKRET

(FB-Print, Novi Sad)

Uopćoj nestašici kulturne produkcije u naših autora s ovih prostora, najviše je zamjetni manjak djela na hrvatskom za djecu. Kao i u čitavom svijetu, napose... Samo mi nemojte reći kako literatura o Harry Potteru sve nadoknađuje. Dakle, nova knjiga *Marije Lovrić* samo potvrđuje njen renome najmjerodavnije spisateljice za djecu iz hrvatskog književnog korpusa s ovih područja: dobitha se kombinacija ne mijenja, ona u vlastitoj nakladi objavljuje knjigu u duhu Andersenovih bajka, danskoga maga i braće Grimm, naslovljenu »Suncokret«, ilustriranu vrsnim pastelima

ma negdašnjeg utemeljitelja avangardne likovne skupine »Bosch & Bosch«, *Attile Csernika*, i svojim lucidnim reminescencijama na bajke starih vremena, primjerice onih iz doba *Petrice Kerempuha*. Dobro, dosta o Krleži-Marija Lovrić umije napisati sjajnu knjigu za djecu: »Suncokret« je pravi primjer-počinje s »Jednom je zora zatekla uplakanog dječaka u kući.« A okončava se s »Žuti nasmijani cvijet pomjerao se za suncem, a lišće je podrhtavalo kao da nekom maše. Iz djela Marije Lovrić može se naučiti puno-istina o svijetu, djetinjstvu i adolescenciji. I o tome kako bajke imaju neprolazni žar.

Let 3
JEDINA

Dallas Records, 2000

Hrvatska glazbena top lista je obogaćena za još jedan post-produkt iznimnog, konceptijski vrhunski osmišljenog albuma »Jedina« skupine LET 3. To je pjesma koja je zapravo kompleksniji remiks pjesme »Profesor Jakov«, ponovo izvedena u suradnji s njihovim sugrađankama, ženskom skupinom ENI. Ovakva produkcijska hit prilika povodom je za prisjećanje na ne tako davni album ove skupine iz 2000.-te godine.

Album »Jedina« je u potpunosti podmlađen album, iako svježina i energija okosnice benda, dvojac *Zoran Prodano - vić - Prlja* (vokal) i *Damir Martinović - Mrle* (bas), nikako nije za osporavanje. Naprotiv... Ostala četiri, novija člana, su mladi glazbenici s novijim pristu -

pom glazbi i skladanju, dok spoj ovakva dva umijeća rezultira veoma uspješno. Album je pripreman dvije godine, a u konačnom snimanju i oblikovanju sudjelovao je cijeli niz gostiju i suradnika (što je već konstanta njihova stvaralaštva): stalni pratilac grupe, iznimno cijenjeni slovenski producent *Janez Križaj*, vrhunski slovenski dizajner *Ajax*, fotograf *Rino Gropuzzo*, odličan riječki vokalni kvartet ENI, ciganski band »Crni dijamanti« izvučen iz sluma na riječkom predjelu Pehlin, klapa Silba, tenorist *Voljen Grbac*, puhači *Jakša Kriletić* i *Igor Pavlica* iz Jinxa i još mnogo drugih glazbenika, bubnjara, rapera, gitarista, banjoista...Koncept je bio slje -

deći. Albuma »Jedina« uopće neće biti u prodaji! Postojati će samo u jednom jedinom primjerku, u »jedinom originalu«. Naravno, konstruiranost glazbene industrije ovo je prihvatila samo »na papiru«... Album je rasprodan, a LET 3 postaje još jednom vlasnikom značajne hrvatske glazbene nagrade Crni Mačak.

Album »Jedina« sadrži 17 skladbi koje potenciraju i razvijaju sve ključne, koliko starije, toliko i novije estetske elemente grupe. Tematski tretiraju različite pojave, od neobičnih ljubavnih priča pa sve do teme kraja milenija. Sve ovo je smješteno u slojevitosti njihova bitka humora, ironije i samoironije i aktualne društvene prilike. Formalno, zvučni identitet čini sinteza heavy rock psihodeličnih gitara podmlađenog članstva i vrlo inteligentna uporaba istarskoga folklora, kao i niza šarenolikosti dekoracije najrazličitijim žanrovima.

Riječka skupina LET 3 već skoro dva desetljeća egzistira na glazbenoj sceni. Krug njihovih štovatelja stalno se širi. Njihova nedavna turneja po Srbiji je veoma uspješno završila, dok su im koncerti na ljetnjem novosadskom EXIT festivalu bili maksimalno posjećeni. Višegodišnjim beskompromisnim djelovanjem grupa se uspjela nametnuti kao trademark svoga grada Rijeke i cijele jedne regije, te na koncu atrakcije prisutne u različitosti više država u kojima sa uspjehom koncertiraju. Mislim da su ove činjenice dovoljne kao jedinstvenost i osnov za prijedlog albuma skupine LET 3 »Jedina«.

D. B. P.

Vijesti

Nova knjiga Jasne Melvinger

Minulog je tjedna u izdanju biblioteke naslovljene »Zvekir« hrvatske nakladničke kuće »Dora Krupićeva« (Zagreb) u Zagrebu objavljena knjiga ogleđa i esejističkih rasprisa istaknute hrvatske književnice koja živi i radi u Novom Sadu, *dr. sci. Jasne Melvinger*, »Moderna i njena mimikrija u postmoderni«. Tijekom svog književnog rada Jasna Melvinger je objavila osam poetskih zbirki i roman »Pet sestara«. Knjiga »Moderna i njena mimikrija u postmoderni« deseto je književno djelo ove vrijedne i značajne intelektualke i spisateljice, koja, komplementarno s poezijom i prozom, od 1958. redovito objavljuje književne prikaze i eseje, a od 1964. godine i znanstvene rasprave od kojih su one iz područja strukturalističke lingvističke stilistike od velikoga značaja za znanost o književnosti. Opširnije o ovoj knjizi bit će riječi u jednom od naših narednih brojeva.

Promocija »Bunjevačkog bluesa« u Pečuhu

U Pečuhu je, u susjednoj Mađarskoj, u srijedu 29. listopada, u Hrvatskom klubu »August Šenoa« predstavljena zbirka poezije *Tomislava Žigmanova*, knjiga »Bunjevački blues«. O knjizi su osim autora govorili i njen prevoditelj na mađarski jezik, subotički spisatelj, prevoditelj, likovni umjetnik, pijanist i glazbeni pedagog, *Matija Molcer*, te autor ilustracija u knjizi, *mr. Ante Rudinski*. U okviru promocije Žigmanov je prije predstavljanja knjige »Bunjevački blues« na Katedri za kroatistiku u Pečuhu održao predavanje naslovljeno »Suvremena književnost u Vojvodini«. Inače, između dvije mađarske promocije knjige »Bunjevački blues«, one u Baji, početkom listopada i ove u Pečuhu, ova je knjiga, prvobitno objavljena 2002. godine, koja je svoje drugo, dopunjeno izdanje doživjela ove godine, tiskana i na kompakt-disku, u CD formatu, a na njoj se može naći i istoimena skladba koju je za potrebe multimedijalnosti cijeloga projekta u knjigu, tekst/CD uglazbio subotički glazbenik, skladatelj i aranžer *Hrvoje Tikvicki*.

»Korak ka kulturi« subotičke udruge »Mladi i igra«

»Korak ka kulturi« naziv je programa Udruge »Mladi i igra« iz Subotice, koji je dobio akreditaciju od Ministarstva pro-

svjete i sporta Srbije, jer za cilj ima promociju kulturnog turizma. Prema ovom programu, prije se svakoga putovanja održava seminar namijenjen nastavnicima književnosti, glazbene i likovne umjetnosti, povijesti i zemljopisa. Konkretno nastupajući seminar je naslovljen »Renesansa u Italiji« jer je glavno odredište putovanja talijanski grad Firenza, kolijevka renesanse, gdje se ima održati Sajam rukotvorina. Lani je ovaj sajam posjetilo preko 20 tisuća posjetilaca, a ove godine se Subotici pruža jedinstvena prilika da se predstavi bogatstvom folkloru i baštine svih naroda i nacionalnosti koji na ovom prostoru žive, da se predstavi svojim duhom šarenila, običaja, tradicije, koji velikim dijelom čini kulturna ostavština, doprinos uopće upravo ovdašnjeg hrvatskog korpusa i bunjevačkih Hrvata. Ove godine se očekuje da još više zainteresiranih vidi i čuje naše rukotvorine, baštinu i kulturne slojeve koje imamo i trebamo pokazati Europi i svijetu.

Jura Stublić ponovno u Beogradu

Jedan od velikana izvornog hrvatskog i ex-jugoslavenskog »novog vala« iz 80-ih godina minulog stoljeća, Jura Stublić u pratnji svoje skupine »Film« nakon punih 13 godina ponovno će nastupiti pred beogradskom publikom. Koncerti koje je organizirao Dom omladine Beograda održati će se u petak, 21. i u subotu, 22. studenog s početkom u 22 sata, u Domu omladine Beograda.

Šesnaesti susret europskih časopisa za kulturu

Od 24. do 26. listopada u Beogradu se održa (va) o 16. po redu susret europskih časopisa za kulturu, kojeg je Izvršni odbor Eurozine povjerio organizirati redakcijama časopisa Beogradski krug odnosno Genero/Centru za ženske studije. Manifestacija se održavala u beogradskom Centru za kulturnu dekontaminaciju, kao i dijelom na Beogradskom sajmu knjiga, u okviru ove velike manifestacije koja je okončana 28. listopada, u utorak. Inače, Eurozine je međunarodna mreža europskih časopisa za kulturu, koju su još prije dva desetljeća osnovale redakcije časopisa *Kritika & Kontext* iz Slovačke, *Mittelweg 36* iz Njemačke, *Ord & Bild* iz Švedske, *Revista Critica* iz Španjolske, te austrijski listovi za kulturu *Transit* i *Wespennest*. Na beogradskoj konferenciji učestvuju više od stotinu urednika i suradnika raznih časopisa za kulturu iz cijele Europe, dakako i iz Hrvatske, te Srbije i Crne Gore.

OBLJETNICE:

Pola stoljeća Hrvatske akademije Amerike

Hrvatska akademija Amerike osnovana je 19. travnja 1953. sa sjedištem u državi New Jersey. Osnovan je s ciljem proučavanja hrvatske literature, kulture i povijesti.

NEIMARI KULTURNE BAŠTINE

Mladen Barbarić

Mladen Barbarić bio je pjesnik, prozaist i esejist. Rođen je u Iloku 17. lipnja 1873. godine. Studirao je filozofiju i bogosloviju u Baji, te za svećenika bio zaređen 1896. Najznačajnija su mu djela: »Hrvatskoj obrani« (1915.), »Crtice iz prošlosti«, te »Karašica kuda teče«, iz Osijeka 1919.

Uspio nastup Barbare Hendricks u Zagrebu

Početkom minolog tjedna vrsna crno-puta američka pjevačica *Barbara Hendricks* održala je uspješni koncert u zagrebačkom Hrvatskom Narodnom kazalištu. Iznimni nastup vrhunske svjetske sopranistice pratio je orkestar simfonijara pod ravnateljstvom maestra *Ive Lipanovića*. Inače koncert je bio i neka vrsta generalne probe pred početak njihove skupne turneje po Francuskoj.

TippNet

www.tippnet.co.yu

- Brz i pouzdan pristup Internetu za tvrtke i pojedinačne korisnike
- Izrada web-prezentacija
- Prodaja računara i računarske opreme
- Projektovanje, instalacija i održavanje lokalnih i Internet mreža
- Prodaja licenciranih softwera

-Pojedinačni i kolektivni informatički tečajevi
-Izrada knjigovodstvenih i drugih softwera
-Bogat izbor informatičke stručne literature
-Najkompletnija informatička paleta u Subotici, sa stručnom podrškom na srpskom i mađarskom jeziku i sa stalnim dežurstvom!
-Braće Jugovića 5, Subotica # Tel. (024) 555-765 # e-mail: support@tippnet.co.yu

Vijesti

György Konrád počasni doktor NU

Prije tjedan dana je Savjet Univerziteta u Novom Sadu svečano uručio počasni doktorat glasovito i uvaženom književniku i intelektualcu europskog i svjetskog renomea, bivšem prvom čovjeku europskog PEN-a, *György Konrádu*. Ovaj je postupak uslijedio nakon što je nastavno-znanstveno vijeće Filozofskog fa-

kulteta NU, a na inicijativu Odseka za hungarologiju te Odseka za srpsku književnost, predložilo Univerzitetu da Konradu dodijeli počasni doktorat NU. U petak je, 24. listopada, svečano počasni doktorat Univerziteta u Novom Sadu i predat istaknutom mađarskom spisatelju i misliocu za, kako je istaknuto, »osobite zasluge u oblasti kulture, književnosti i razvoja demokracije«. Po riječima rektorke NU *Fuade Stan-ković* Konrad spada u red onih značajnih europskih intelektualaca koji su svojim djelima i stavovima obilježili desetljeća minuloga stoljeća, te je on tako postao petnaestim počasnim doktorom Univerziteta u Novom Sadu.

MEFEST na Fruškoj Gori

Od 27. do 30. listopada održao se u Vrdniku, ekološkoj oazi u sastavu Nacionalnog parka Fruška Gora, jedanaesti međunarodni festival turističkog, ekološkog i sportskog filma-MEFEST 2003. Na 11. smotri prikazano je više od 90 filmova iz 24 zemlje, od Hrvatske, SCG i BiH, preko Bugarske,

do Tajlanda, Malezije i SAD. Predsjednik žirija festivala bio je *Draško Ređep* (SCG), a ostali njegovi članovi bili su *Vojko Pleština* iz Hrvatske, te *Valerio Provedi* (Italija), *Radoslav Ginovski* (Bugarska) i *Dušan Čekić* (SCG). Pokrovitelj je festivala bio Sekretarijat za kulturu i naobrazbu Vojvodine.

Predstavljena knjiga »Kako je umirao moj narod«
vlč. Marka Kljajića

Svjedočanstvo zlog vremena

Utorak je u Osnovnoj školi u Dražu, Baranji (Republika Hrvatska), predstavljena knjiga »Kako je umirao moj narod« vlč. Marka Kljajića. Pred više od sto okupljenih nekadašnjih i sadašnjih Vojvođana, te Baranjaca, o knjizi koja dokumentirano svjedoči o zbivanjima posljednjega desetljeća u Srijemu, govorila je profesorica Vera Jurić.

Na više od 450 stranica, uz nekoliko stotina fotografija, autor piše o drami srijemskih Hrvata od 1991., do 1996. godine. Profesorica Jurić je govoreći o Kljajićevoj knjizi rekla kako je teško odrediti žanr knjige jer u sebi sadrži elemente kronike, lirsku poeziju, statističke podatke, dokumentarne materijale, podatke o povijesti mjesta koje spominje, te brojne životne priče. U knjizi

se spominje oko 800 imena i 200 obitelji, a sve je to potkrijepljeno fotografijama i konkretnim događajima.

»Ovo je knjiga o jednom vremenu i narodu, sudbini pojedinačnih života koji su odredili budućnost. To je autentično svjedočanstvo o tome kad razum posustaje a zlo prevlada« istaknula je profesorica Jurić. U knjizi se mogu naći podaci o zamjeni kuća, masovnim useljavanjima, premlaćivanjima, postavljanim ultimatumima za iseljavanje, a pored obilja podataka o spomenicima duhovne, vjerske i materijalne kulture Hrvata u Srijemu, ova kronika svjedoči i o njihovom nestajanju s njihovih vjekovnih obitavališta, od Kukujevaca i Gibarca, do Golubinaca, Slankamena, Hrtkovaca i Zemuna.

Vlč. Marko Kljajić je u Dražu govorio o svojim osobnim poteškoćama i pritiscima koje je doživio u to vrijeme u Petrovaradinu gdje je obitavao i vodio župu, te je istaknuo kako je nastojao isključiti svoje emocije iz ove knjige navodeći konkretne događaje i priče s imenima i prezimenima koje su dovoljno čvrsto svjedočile o svemu što je pritiskalo Hrvate na tom prostoru i u to vrijeme. Ozračje toga vremena simbolički je predstavljeno i na naslovnoj stranici knjige gdje se nalazi slika beogradskog umjetnika Ratomira Gligorijevića – prafraza Bijelog anđela, koji ima lik predsjednika Srbije iz tih ratnih godina.

Vlč. Marko Kljajić je rođen u Bosni, više razrede osnovne škole je pohađao u Duboševici (Baranja) gdje je poslije predstavljao knjiga ugostio svoje prijatelje i goste s promocije. Tako je u svojoj kući s prijateljima podijelio još brojne mile i nemile događaje svoje nedavne prošlosti, koja mu je obilježila život na Petrovaradinu o kojemu upravo priprema novu knjigu.

TRIBA KLAPIT

Izložba u NIU »Hrvatska riječ«
»Klapim«

Prije tjedan dana otvorena je, u prostorijama NIU »Hrvatska riječ« izložba umjetničkih fotografija Ivana Ivkovića Ivandekića, nakon koje je prikazan i autorski kratki film ekspresionističke provenijencije naslovljen »Klapim« (Sanjam). Izložbu je otvorio publicist i književnik Tomislav Žigmanov.

Klapit. Da, klapit. Očito je. Triba. Stalno. Uvik. Svudak. Tamo. I vamo. Često. I tušta. Tako. I toliko. Samo. I svi. Mladi. I stari. Ljudi. I žene.

Klapit. Da, klapit. Triba. Al ne zbog klapljenja. Samog. Ovog. Nit zbog klapljenog. Onog. Takog. A klapljenik? Ni on. Bitan. Ode nije. Tu... Kad se. Klapi. Ne samo ode. Tako. Je. Svudak. Stvarno. Klapit. Tek. Triba.

Klapit. Kazano. Je. Već. Očito je. Triba. Stalno. Uvik. Svudak. Često. Tako. Samo. Al zašto? Zašto klapit? Pitanje. Je. Zašto klapit se tako triba? Pitamo. Se.

Ode. Prid slikama. Sad. Ovim. Ivanovim. Ivkovićevim. Ivandekićevim. Slikama. Njegovim. Čudnovatim. I svečanim. Oporim. I opominjućim. Ujedno. Ovim. Ode. Slikama. Ivanovim. Po mnogočemu takim.

Pa ipak. Unajvećma. Pak. Možda. Otužnim. Zbog tog nestalog svita. Što naslika. On. I slika. I klapi. Stalno. Od majke. Iz Gornjeg Tavankuta. Potaknut. Davno. I sad klapi. I slika. Vrsno. S mirom. Što vidi. Se. Ode. Odlično. Na slikama. Ovim.

A triba klapit. Zbog svita. Ovog. Samo. Ode. Osobito ovog. Našeg. Ode. Danas. On?! Rušan je. Ne samo ostavljen. Već i napuštan. Zapuštan je. Skroz. Zaboravljen. Od nas raspuštan. Dobrano. Uveliko. A naš je. A naš je. To svit. Taki. Nikaki.

Je I smo i mi? Taki? Ko svit. Što ostavismo. Možda jesmo. A možda i nismo. Ko mož znat. Al taki nećemo bit ukoliko bude mo klapili. Onaj ko klapi, ide naprid. Gleda. I traži. Bolje. I više. Neg što ima. El nema.

A to. Vidimo. I tu. Jer, ima Ivan. Slika i drugačiji. Klapljenjem su nastale. One. Gornjima suprotne. Su. Slikaju one. Ono živo. Što još tu je. Usprkos svemu. I svačemu. Mlado. Lipo. Razdragano. Divojačko. Iz klapljenja izvučeno. Pravo sa Čikerije. Njezine. Što sve nuka. Budi nadu. Ne samo u lipo. Ko divojka Ivanova klapljenja. Već i u životno...

Nade. Za mnogošto ima. Kad se klapi. Zato je i ova izložba Ivanova tek poruka. Svima. Nama. Da klapit se triba. Stalno. Uvik. Svudak. Tamo. I vamo. Često. Tušta. Tako. Samo. Svi. Mladi. I stari. Ljudi. I žene. Usprkos svemu. I svačemu.

Stoga s Ivanom počnimo. Klapit. I mi. Što više. I što češće. Bit će nam bolje. Zato. Svima. Jasno. Je. Nakon gledanja. Slika ovi.

Tomislav Žigmanov

U utorak 28. listopada završen je Beogradski sajam knjiga

Najposjećeniji sajam do sada

U utorak, u kasnim večernjim satima, 28. listopada u Beogradu završen je do sada uvjerljivo najposjećeniji Sajam knjiga, koji je prvotno trebao trajati od 21. do 27. listopada, ali je zbog odista ogromnog interesiranja publike produljen i na utorak, na opće zadovoljstvo organizatora i posjetitelja kao i mnogobrojnih uvažanih gostiju iz domaćih i inozemstva. Posebno je zanimljiv bio minuli vikend, kada je na Sajmu, poglavito u halama 1 i 14, vrlo kao u košnici, a svaki dan su održavane razne promocije, konferencije za tisak, druženja inozemnih i domaćih pisaca što međusobno što s publikom i čitateljstvom.

Bilo je mnogo propratnih programa, a za naše čitatelje je svakako najzanimljivije istaći uspješno predstavljanje nakladništva i uopće aktivnosti hrvatske nacionalne manjine u Srbiji, odnosno Vojvodini, nakon koje je uslijedila i konferencija za tisak, a sve to na štandu za književnost i nakladu nacionalnih manjina, koji drugi put u dvije godine, što se hrvatskog nacionalnog korpusa tiče, na Sajmu postavlja i organizira pokrajinsko Tajništvo za kulturu i obrazovanje. Skoro tradicionalno već jedno desetljeće na Međunarodnom sajmu knjiga u Beogradu, ali i od nedavno na Salonu knjiga u Novom Sadu Izvršno vijeće AP Vojvodine preko Tajništva za kulturu i obrazovanje te Tajništva za nacionalne manjine, upravu i propise, organizira štand nakladničke djelatnosti na jezicima nacionalnih manjina. Na ovogodišnjem Sajmu su ovi nakladnici bili predstavljeni na štandu u hali 14. Bili su okupljeni svi

oni nakladnici koji se, s obzirom na relativno skromnu produkciju i cijene izlagača, ne bi mogli predstaviti samostalno zainteresiranim čitateljima. Tako je i ove godine bila zastupljena izdavačka produkcija na hrvatskom, rumunjskom, slo-

vačkom, mađarskom, rusinskom i romskom jeziku, te tako i nakladništvo spomenutih manjina, u našem slučaju djela objavljenih mahom u okviru Hrvatske čitaonice, ali i inih institucija i nakladnika koji objavljuju hrvatske autore s ovih prostora. Valja spomenuti i izdanja što ih objavljuju društva za jezike organizirana u okviru Zavoda za kulturu Vojvodine. Spomenuti udruženi nakladnici predstavili su se s oko sedamdeset novih naslova, a bilo je tu i retrospektivne izložbe značajni(ji)h izdanja od ranijih godina.

Svakako u tom kontekstu treba spomenuti i veliku antologiju poezije svih nacionalnih manjina u SCG koja je, u nakladi privatne izdavačke kuće »Arka« iz Smedereva, tiskana ove godine, a na čijim

stranicama u dva toma možemo pročitati izdanja autora iz svih manjina, kao i male, zasebne knjige, koje prate poeziju nacionalnih manjina ovih prostora od polovice minulog stoljeća do danas.

Ove je godine počasni gost Sajma bila Kanada, ali su bili nazočni i predstavnici naklade i književnosti, izlagači iz Hrvatske, BiH, Makedonije, Norveške, Španjolske, Francuske, Engleske (iz koje je bilo prisutno čak 49 izlagača), Bugarske, Poljske, Slovačke, Grčke i Mađarske. Među uglednim gostima bila su i takva spisateljska imena kakva su primjerice: György Konrád (Mađarska), Vedrana Rudan (Hrvatska), Frenk Cunningham i Naim Kattan (Kanada), David Toscana (Mexiko), Aamos Oz (Izrael) i mnogi drugi.

Što se štandova iz mađarske države tiče, najveće je tiskanje vladalo, kada su hrvatski nakladnici u pitanju, na štandu Školske knjige iz Zagreba, u Hali 1 (mada je postojao i štand u hali za inozemne nakladnike, hali 14.). Kako su nas obavijestili na ovom štandu, ove su godine došli s 1.400 naslova, te su stoga neke knjige morali poredati po podu(!). Uopće su se hrvatski štandovi (Demetra, IK Golden Marketing, Medicinska naklada, SKD Prosvjeta, AGM) koncentrirali u boku spomenute hale 14. te se tu našao i štand IK Dušević i Kešovnik iz Rijeke, čiji su nam ljubazni domaćini priopćili kako sva izdanja prodaju s popustom od cijelih 40 posto u odnosu na hrvatske cijene, premda je i to, za ovdašnje kupce, preskupo.

R. G. T.

DialUp, Full i Day nalozi
Wireless internet
Izrada web prezentacija
Prodaja računara i opreme

DialUp, Full és Day üzemmód
Wireless internet
Web honlapok kidolgozása
Számítógép és alkatrészek árúsítása

SuOnline.NET

Trg Cara Jovana Nenada 15, Subotica. Tel/Fax: (024) 559-200

Danas

Novine s m(j)erom

Poetski kutak: Antun Branko Šimić

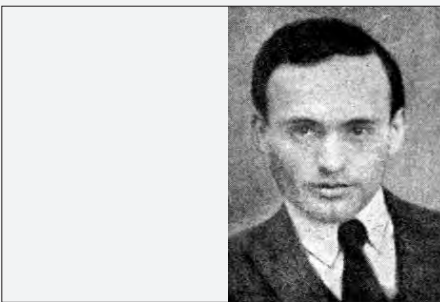
Pjesnik erosa i thanatosa

Antun Branko Šimić rođen je 18. studenog 1898. godine u mjestu Drinovci u Hercegovini. Životni put A. B. Šimića ide od Drinovaca preko Širokog Brijega, Mostara i Vinkovaca do Zagreba u kojem, uz kraća izbjavanja, živi od 1915. godine do smrti. To su ujedno mjesta njegova osnovnog i srednjoškolskog obrazovanja. Gimnaziju prekida u osmom razredu i u jeku rata pokreće književni časopis »Vijavica« 1917. godine. Prvu pjesmu objavio je 1913. godine, a nastupio je kao novi pjesnik i kritičar, nadahnut bečkim ekspresionističkim časopisom »Der Sturm«, pa je slijedio i njegov program s uporištem u posvećenom negiranju tradicije i osporavanju bilo kakve veze između književnosti i stvarnosti u kojoj ona nastaje. Prvim svojim časopisom, a zatim i drugim (»Juriš«, 1919.), sažeto je označavao svoj književni smjer sadržan u ekspresionističkom uvjerenju da je umjetnost najintenzivniji doživljaj svijeta i da zato ne smije biti angažirana u službi bilo koje tendencije.

Antun Branko Šimić živio je u vrijeme nijemog filma, agonije Austrougarske monarhije, balkanskih ratova, prvog svjetskog rata i oktobarske revolucije, a pripada generaciji *Krleža, Majakovskog, Bretona, Aragona, Maxa Ernsta, Georga Grosza, Miroa, Tzara i Henryja Moorea*. A. B. Šimić je prvi u nas načelno otklonio vezani stih i rimu i progovorio slobodnim stihom, te stvorio uzor poezije kreirane »iznutra«, kao najintenzivnijeg doživljaja svijeta. Šimić je zahtijevao da pisci odbace svu dekorativnost, kako je to i napisao »da bacimo iz sebe sve trope, figure, metonimije, aliteracije, asonance, klimakse, sve ono što je ukus, što je retorika, to će reći sve ono što je suvišno – i da govori-mo istinu«. Knjiga pjesama »Preobraženja« (1920.), jedina je zbirka koju je za života objavio. *Dobriša Cesarić* iznad formalne, tehničke novosti Šimićeve poezije ističe njenu životnu snagu, nova osjećanja i teme kojima je obogatila našu liriku. Šimićev suvremenik *Marko Ristić* zapisao je među ostalim u »Sonatama u sivom«: »U tom vidu prošlosti koji predstavlja uspomenu na Antuna Branka Šimića, vidim opet da je život jači od smrti. Vidim da pjesnici ne ostavljaju za sobom samo trag svoje prolaznosti, u jednom trenutku izrazom zauzavljene, trag onog što su bili i što su izrazili, nego i trag onoga što su mogli biti da su kao pjesnici dalje živjeli«. Osjećaj

nedostatka vremena, slutnja prestanka rasplamsavanja je Šimićeve energije i misaoni sustav za plovidbu u nepoznato i neotkriveno.

Antun Branko Šimić nije svoje teme vidio u socijalnom, nego isključivo u individualno-psihološkom značenju. Šimić je osjećao trajnu tjeskobu i duhovni nemir zbog svijesti da je pred ključnim pitanjima života i svemira nemoćan kao čovjek, a kao pjesnik može ga samo spoznavati. Njegova vizija svijeta u osnovi je tragična. Prihvaćanje tragike nije izmirenje,

nego njeno savladavanje dubljim smislom i radošću stvaranja, životnom istinom pjesme. Od najranijih pjesničkih očitovanja javljaju se dvije osnovne teme Šimićeve lirike: eros i thanatos, smisao i besmisao, život i ništavilo, svjetlo i mrak. *Jure Kaštelan* bilježi o Šimićevoj poeziji i sljedeće: »Imaginacija pjesnika A. B. Šimića čulna je, doživljajna i postaje iracionalna upravo kad je svedena, transponirana na logičku jednostavnost stiha. Ta poezija izaziva čudo najjednostavnijim sredstvima. U tome je njena novost, smisao nje-nih upitnika i uskličnika, oznaka njene prividne bešćutne, hladne, geometrijski precizne forme«. Novost Šimićeve poezije je u novosti doživljaja svijeta. On nije prvenstveno tražio novu tehniku, nego je iz snažnog doživljaja stvarao nove sazdržajne odnose među riječima i među logičkim cjelinama.

Prešavši put od matoševskowiesnerovskog impresionizma do oslobođenog, a formalno stiješnjenog ekspresionizma, Šimić je postao virtuoz koji s malo riječi otvara bezdane prostore misli i životnog smisla. Bolujući od rane mladosti, nosio je u sebi smrt i bio svjestan da ona u njemu raste. Možda je i zato naglo sazrijevao, što dokazuje i treći njegov časopis »Književnik« (1924. -1925.). Objavio je za života tek jednu knjigu pjesama, ali ona je postala kamen temeljac mo-

dernog hrvatskog pjesništva.

OPOMENA

Čovječe pazi
da ne ideš malen
ispod zvijezda!

Pusti
da cijelog tebe prođe
blaga svjetlost zvijezda!

Da ni za čim ne žališ
kad se budeš zadnjim pogledima
rastajo od zvijezda!

Na svom koncu
mjesto u prah
prijeđi sav u zvijezde!

PJESNICI

Pjesnici su čuđenje u svijetu

Oni idu zemljom i njihove oči
velike i nijeme rastu pored stvari

Naslonivši uho
na čutanje što ih okružuje i muči
pjesnici su vječno treptanje u svijetu.

PLES

Gola tijela radost plešu
Oči piju žuta sunca
Bog se smije
Srca lebde
Gola tijela sjetu plešu
Ure jedva miču vrijeme
Čaše čute
Cvijeća venu
Ruke klonu
Ruke mru u teškom ritmu
Gola tijela očaj plešu
Noć zelene zvijezde sipa
Oči gasnu
Kose kriče
Ure kaplju
U oknima jutro puca
Snovi pršte rasiplju se
Gola tijela užas plešu

U Crkvi sv. Dimitrija u Srijemskoj Mitrovici otpočelo obilježavanje 1.700-te obljetnice

Sjećanje na progon srijemskih mučenika

Na svetkovinu sv. Dimitrija, đakona i mučenika, zaštitnika Srijemske biskupije, 26. listopada u Srijemskoj Mitrovici je svečanim misnim slavljem u prepunoj crkvi, posvećenoj ovome svecu, otpočelo obilježavanje 1700. godišnjice od progona srijemskih mučenika. Naime, 9. travnja davne 304. godine na blagdan Uskrsa sv. Dimitrije je pod progonom Dioklecijana prolio krv za kršćanstvo i Isusa Krista, kao i drugi brojni srijemski mučenici. Treba reći i da je u Srijemskoj Mitrovici već 304. godine postojala organizirana župna zajednica s biskupom, đakonima i svećenicima, te će se u okviru

proslave ovoga velikog jubileja proslaviti i oko 19 stoljeća postojanja kršćanske zajednice u ovome gradu.

U nedjelju je veliki broj vjernika iz cijeloga Srijema sudjelovao na misi, koju je predvodio pomoćni biskup đakovački i srijemski Đuro Hranić, uz oko dvadesetak srijemskih župnika i pomoćnog biskupa đakovačkog i srijemskog, te vikara za Srijem mons. Đuru Gašparovića. Okupljene je pozdravio mjesni župnik vlč. Eduard Španović.

Budući da se sv. Dimitrije štuje kao zaštitnik grada, velikoj svečanosti su prisustvovali i predstavnici SO Srijemska

Mitrovica, na čelu s gradonačelnikom Zoranom Boškovićem i predstavnikom Izvršnog odbora Antunom Španovićem. Ispred Veleposlanstva Republike Hrvatske u Beogradu nazočni su bili veleposlanik Davor Božinović i treći tajnik Stipan Medo. Svečanost je uveličao kvalitetan nastup crkvenog zbora, a neposredno poslije mise mladi u narodnoj nošnji iz Hrvatskog kulturnog centra »Srijem« izveli su kraći prigodni program otplesavši igre Hrvata iz Srijema. Osim večere za zvanice, bila je organizirana i zabava za sve okupljene u velikoj župnoj dvorani.

Dušica Dulić

Brojni vjernici iz cijeloga Srijema na proslavi blagdana Sv. Dimitrija

Srijemski svećenici u čast srijemskih mučenika

Pomoćni biskupi Đuro Gašparović i Đuro Hranić

Crkveni zbor pod ravnanjem S. Cecilije

Predstavnicí Veleposlanstva RH i SO Srijemska Mitrovica

Članovi Folklornog odjela HKC »Srijem«

Atelje Sv. Anastazije na župnom dvoru

Vlč. Eduard Španović, župnik Crkve sv. Dimitrija u Srijemskoj Mitrovici

Sve manje katolika

»Župa u Srijemskoj Mitrovici povijesno seže još u starokršćanska vremena. Još su učenici apostolskih prvaka Petra i Pavla dolazili ovdje naviještati Kristovo evanđelje. To je jedan kontinuitet, ali postoje i povijesne praznine u vrijeme Avara i Turaka.

Zajednica katolika u Srijemskoj Mitrovici se kroz stoljeća stalno smanjivala. Ovo je prije Drugog svjetskog rata bio većinski katolički grad. Sada je u njemu oko 4.000 ili 10 posto katolika, odnosno 8 posto Hrvata. Mitrovica je u posljednjem desetljeću dijelila sudbinu sa svim drugim župa-

ma u Srijemu. Nemili događaji su se dešavali i ovdje. Bilo je napada na crkvu, župni stan i mještane, te ih se puno i odselilo. To ozračje se osjetilo do skora, ali sada je bolje. Danas je ovo stado vjernika malo, ali časno«.

»Kompjutorske bolesti«

Paraziti i špijuni

Kompjutorski virusi i trojanci su već opće poznata stvar. Ako imate instaliran dobar antivirus program koji je ažuriran najnovijim virusnim definicijama (kao što je već objašnjeno u prethodnim tekstovima), jako su male šanse da ćete se zaraziti.

Posljednjih nekoliko godina, rastom Interneta i on-line reklamiranja, pojavila se nova vrsta »kompjutorske infekcije«, takozvani paraziti ili špijuni (spyware).

ŠTO SU KOMPJUTORSKI PARAZITI-ŠPIJUNI?

Jeste li se ikad zapitali, »Ovo je sjajan program, ali mi nikako nije jasno kako to da je besplatan?« U tome leži i odgovor. Većina tih besplatnih programa nije »besplatna«.

Najjednostavnije rečeno, paraziti-špijuni su skriveni programi u programima. Najčešće se nalaze u besplatnim programima koje možete »skinuti« s Interneta ('freeware' i 'shareware' programi).

ODLIKE PARAZITA-ŠPIJUNA:

Kao prvo, ne čine nikakvu štetu na vašem računalu kao što to čine virusi. Ne dozvoljavaju neovlašćen pristup vašem računalu kao što to čine trojanci. Anti-virus program ne može ih otkriti, zato što to nisu virusi. Nikada se neće sami instalirati, već samo u okviru nekog programa i to vašom dozvolom (više o ovome kasnije). Niste svjesni direktnog prisustva špijuna-parazita u vašem kompjutoru.

PA DOBRO, U ČEMU JE PROBLEM S NJIMA AKO NE PRAVE NIKAKVU ŠTETU?

Ti maleni programčići ne prave direktnu štetu, ali rade nešto drugo. Skupljaju informacije o vama i vašem računalu bez vašeg znanja ili odobrenja. Stvaraju i objavljuju jedinstveni kod specifičan samo za vaš kompjutor, bez vašeg znanja ili odobrenja. Prate vaše navike na Internetu

i objavljuju ih bez vašeg znanja ili odobrenja. Jednostavnim brisanjem (Add/Remove Programs) ne mogu se ukloniti. Sve vrijeme su uključeni i rade u pozadini operativnog sustava, troše resurse, usporavaju operativni sustav i, što je najgore, ponekad izazivaju nestabilnost operativnog sustava, browser-a, i ponekad izazivaju takozvani plavi ekran smrti (Blue screen of death) koji do ludila iznervira svakog korisnika Windows operativnog sustava, a to sve, normalno, bez vašeg znanja.

PROBLEM PRIVATNOSTI

Paraziti-špijuni su u stvari tu zbog reklamiranja i on-line marketinga. Treba razlikovati dva oblika reklamiranja:

1. Neki programi samo skidaju s Interneta reklame i prikazuju ih u okviru programa dok je program uključen. Primjer je Morpheus sa <http://www.musiccity.com>, program za razmjenu datoteka.
2. Ostali programi prikupljaju informa-

cije o vama i na osnovu toga vam se šalju reklame. (Jedan od razloga zašto vam na mail stižu spam ili neželjena pošta s kojim kakvim reklamama i ponudama)

Ovaj drugi tip reklamiranja zahtijeva da parazit-špijun bude instaliran na vašem računalu.

KOJE INFORMACIJE MOGU PRIKUPITI O VAMA I ŠTO MOGU URADITI?

Listu sajtova koje ste posjetili i koje posjećujete. Listu »kolačića« (cookies) na vašem kompjutoru. (Recimo, cookie nekog sajta pomoću kojeg vas taj sajt prepoznaje kada ga posjetite). Može skenirati hard disk i vidjeti koji programi su instalirani, a samim tim i informacije o hardveru koji koristite. Može nadgledati i snimati sve što otkucate na tastaturi (ovakvi paraziti-špijuni su vrlo, vrlo rijetki, ali postoje). Može promijeniti home-page koji se otvara u browser-u kad ga pokrenete i onemogućiti vas da stavite home-page koji vi želite. Može obavijestiti kompaniju je li pokušali ukloniti parazite-špijune. Mogu otkriti i poslati vaš e-mail i lažno vas prijaviti na neku mailing listu.

Ovo su samo neke od »funkcija« i mogućnosti parazita-špijuna.

Ukratko, paraziti-špijuni mogu vidjeti i prijaviti sve informacije o vašem ponašanju na kompjutoru i onda te podatke poslati kompaniji koja ih je napravila.

NAPOMENA: Obratite pažnju da se ovdje prilično upotrebljava riječ 'moći'. To znači da paraziti-špijuni imaju tu mogućnost, ali ne i da svi rade to. Neki od parazita-špijuna će biti kasnije objašnjeni.

Bojan Todorov, YUFCC

Bioritam i zdravlje

Ritam tijela

Svaki organizam ima fiziološki ritam koji mu najviše odgovara, a naziva se bioritmom. Učestalo odstupanje od vlastitog bioritma dovodi, u najboljem slučaju, do iscrpljenosti i stresa, a u najgorim su mogući i ozbiljniji tjelseni ili psihički problemi. Za svaku aktivnost postoji idealno vrijeme u danu – za spavanje, hranjenje, tjelesnu aktivnost, mentalnu aktivnost, odmor itd. Svaka naša stanica također posjeduje vlastiti bioritam u kojem optimalno funkcionira, uključujući tu

tivnost odgovara ili ne, potrebno je samo na njih obratiti malo više pozornosti.

Tjelesne stanice u određeno vrijeme isključivo skladište energiju, dok je u neko drugo vrijeme lako troše. Mast se u tijelu stvara pod utjecajem inzulina (nakon obroka), a sam proces proizvodnje masti naziva se lipogeneza. Proces suprotan tome – razgradnja masti – naziva se lipoliza, a u tijelu ga stimuliraju »hormoni stresa« – adrenalin i noradrenalin.

CELULIT

Ovaj, vrlo učestali i rasprostranjeni problem, nažalost, nije još potpuno istražen, iako je poznato da je sklonost celulitu nasljedna, da su loša prehrana i premalo kre-

i masne stanice, zbog čega određene aktivnosti ne bismo trebali forsirati u vrijeme kada tijelo nije na njih spremno, jer je zaokupljeno nekim drugim procesima. Ova spoznaja uvelike olakšava održavanje kilaže na željenoj razini, jer tako, pomažući prave procese u pravo vrijeme, radimo zajedno sa svojim tijelom, a ne protiv njega, kako to vrlo često biva. Tijelo nam šalje jasne signale kada mu neka ak-

tanja idealna podloga za njegovo nastajanje, ali i da se stanice celulita ne »ponašaju« kao ostale stanice masti u tijelu. Celulit se u stresnim situacijama (pod utjecajem adrenalina) ne razgrađuje kao ostale masne stanice, već se njegova razgradnja upravo tada blokira. Do danas nije pronađen učinkovit način potpunog uklanjanja celulita, ali postoje određeni savjeti koji, sasvim sigurno, pomažu njegovom smanjenju.

Rijetko je koja osoba sposobna potpuno ukloniti stres iz života, ali je uvijek moguće utjecati na njegovu redukciju, pa se, u borbi protiv celulita, preporučuje maksimalno izbjegavanje mentalne napetosti i umjerene, opuštajuće tjelesne aktivnosti kao što je brzo hodaње. Dobro je izbjegavati »grickanje« između obroka, pogotovo ako se radi o izrazito slanim ili slatkim proizvodima. Učinkovite su i vježbe za oblikovanje stražnjice, bokova, trbuha i stražnje strane nadlaktice, najkritičnijih zona celulita, koje će reaktivirati procese sagorijevanja masti.

PRAVO VRIJEME

Najveći dio tjelesnih zaliha energije troši se mišićnim radom, iako svi fiziološki procesi troše određene količine energije, npr. probava ili mentalna aktivnost. U određenim periodima u danu tijelo daje prednost nekom od ovih procesa, pa ga je potpuno neučinkovito u to vrijeme opteretiti vježbanjem. Nakon obroka, pod utjecajem inzulina, nastaju masne stanice. Organizam je tada usmjeren na pravilnu probavu, proizvodnju i skladištenje spojeva neophodnih za zdravlje, te će ga intenzivna tjelesna aktivnost samo ometati, trening će biti potpuno neučinkovit, a osjećaj u želucu težak.

Najbolje vrijeme za tjelesnu aktivnost su jutarnji sati (oko sedam ili osam sati), kada je u organizmu oslobođena najveća količina adrenalina, noradrenalina, ali i kortizola – hormona koji stimulira aktivnost i »zadužen« je za jutarnje buđenje. Ako ne za trening, ovaj period može se iskoristiti za laganu šetnju do posla. Ukoliko niste jutarnji tip, dobro vrijeme za vježbanje je i kasno prije podne (prije ručka) ili navečer (oko 18 ili 19 sati) prije lagane večere.

Bojana Muačević

Svijet poznatih

Gdje su, što rade...

Raikkonen »jurio« Hvarom

Viceprvak svijeta ovogodišnje sezone u formuli 1 Finac Kimi Raikkonen snimao je prošlog tjedna na otoku Hvaru reklamni spot za potrebe svog racing teama. Prvi vozač Williamsa jurio je svojim bolidom po pustim cestama sunčanog otoka, koji je upravo zbog svoje egzotične ljepote odabran za idealnu scenografiju promidžbenog filma.

Janica ponovno operirala koljeno

Najbolja hrvatska i svjetska skijašica Janica Kostelić opet je morala »pod nož«, ovog puta na klinici čuvenog dr. Christiana Schenka u austrijskom gradiću Schrunsu. Iako su procjene uvijek nezahvalne, doktor tvrdi da bi se Janica mogla pojaviti na startu sljedeće utrke već u studenom. A do tada ostaje nam da držimo palčeve snježnoj kraljici i poželimo joj skori izlazak iz bolničke sobe.

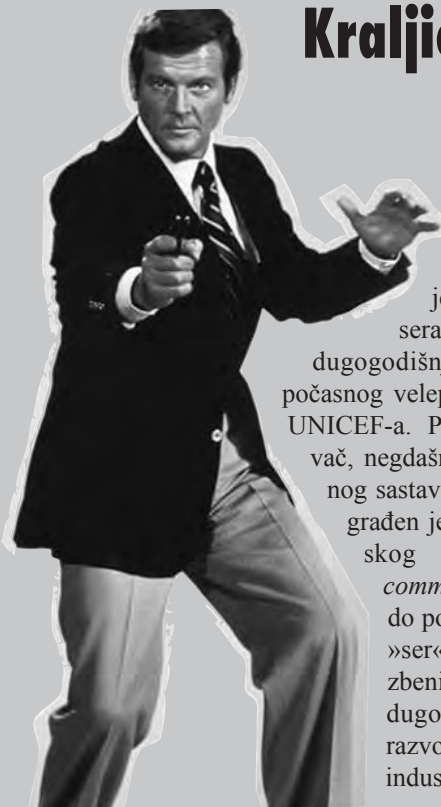
Još jedna cura u obitelji Prosinečki

Jedan od najboljih hrvatskih nogometaša svih vremena veliki »Žuti« postao je ponosni otac još jedne kćeri. Su-pругa Vlatka rodila je curicu Robertu koja će ponijeti ime slavnog oca, kojemu ostaje da čeka budućeg nasljednika na nogometnom terenu. Inače »novopečeni« tata je još uvijek aktivan u majici NK »Zagreb«, a svaki slobodan trenutak koristi da se posveti svojim trima gracijama supruzi Vlatki i kćerima Leonardi i maloj Roberti.

Kraljica odlikovala Rogera Moora i Stinga

Još jedan filmski James Bond, poslije Sean Connerya, glumac Roger Moore odlikovan je prestižnom titulom sera, ali više zbog svojeg dugogodišnjeg djelovanja kao počasnog veleposlanika dobre volje UNICEF-a. Poznati britanski pjevač, negdašnji frontman popularnog sastava »Police«, Sting, nagrađen je od vladarice Britanskog Imperija naslovom *commandera* koja je prva do počasne plemićke titule »ser«. Svjetski čuveni glazbenik odlikovan je zbog dugogodišnjih zasluga u razvoju britanske glazbene industrije.

Kidman plus Kravitz

Iako još uvijek nije ozvaničena njihova romanca, sve više je javnih potvrda da je u pitanju novi »mega« poznati svjetski par. Vršnjaci (36) po godinama, glumica Nicole Kidman i

glazbenik Lenny Kravitz sve češće se viđaju zajedno u javnosti, iako oni tvrde da je u pitanju samo »prijateljstvo«. Poslije razvoda od Toma Cruisea prije dvije godine ovo je prva ozbiljna veza koja se pripisuje atraktivnoj australskoj glumici i majci dvoje posvojene djece.

Za sve one koji mrze hladnu i kišovitu jesen

Ljeto negdje još uvijek traje

Piše: Dražen Prčić

Mnogo je onih koji su se tijekom vrelog sparnog ljeta žalili na ne-snosne vrućine i visoke temperature koje su obilato vladale najtoplijim godišnjim dobom. Vjerojatno im je sada mnogo bolje u sve jačoj hladnoći, tmurnom nebu iz kojeg sve češće pada ledena kiša i sve bližoj zimi koja samo što nije zakucala na vrata. Ali sigurno, među nama, ima još mnogo onih koji već uveliko tuguju za suncem i toplinom...

Surovost kontinentalnog podneblja u kojem, zahvaljujući našim davno naseljenim precima, koji su izbjegli pred Turcima iz mediteranskog okružja (tužno, zar ne?), već stoljećima živimo, ostavlja nam fifty-fifty varijantu uživanja u blagodatima sunčevih najboljih trenutaka. Šest mjeseci zime koji nam prethode, jesen je ove godine zaboravila na svoje »Indijansko« (hrv. Miholjsko) ljeto, podariti će nam ružniju stranu godišnje medalje koju moramo »nositi« sve do travnja iduće godine. Ali, zemlja je okrugla i zahvaljujući toj činjenici na našem planetu postoje mjesta koja nikada nisu čula za zimu.

Ukoliko imate viška novca i niste potrošili cijeli godišnji odmor, ili ste umirovljeni solidnijom domaćom ili inozemnom mirovinom, putovnice u ruke i pođite samo u smjeru Juga. Nemojte se ni pakirati previše, tamo vam previše »krpica« neće trebati...

KARIBI: Za vrijeme »naših« zimskih mjeseci u ovom rajskom dijelu zemaljske kugle prosječna temperatura je kontinuirano oko 30 stupnjeva Celzija, dok se temperatura mora kreće oko ugodnih 27 stupnjeva. Zbog ovih privlačnih parametara *Dominikanska Republika* jedna je od najatraktivnijih destinacija za sve »zimogrižljivce« ovoga svijeta. Kvalitetni hoteli s prestižnim brojem zvjezdica garant su dobrog i luksuznog provoda, uz obilje sadržaja na vodi (ribolov, ronjenje, jedrenje). Posve drugačija ponuda očekuje vas na *Kubi*, komunističkom raju nesalomivog Fidela, otoku koji se sve više turistički otvara prema svijetu u autentičnoj ponudi nedirnete prirode i skromnijih, ali na svoj način atraktivnih hotelskih kapaciteta. Uz najbolji rum i cigare, romantične zvuke salse i toplo, dugo ljeto bez kraja.

JAMAJKA: Ukoliko uz sunčanje i kupanje želite svoj »bijeg« od zime začiniti razuzdanim provodima do ranih jutarnjih sati, otok Reggae je pravo mjesto. Uz glazbu legendarnog rastafarijanca Boba Marleya, ovo mjesto je postalo sinonim slobode koju je ovaj simpatični i dobronamjerni narod oduvijek želio.

BARBADOS: Posve suprotna koncepcija odmora u miru i tišini bivše britanske kolonije očitava se u raskošnom komforu uživanja u blagodatima izuzetnih hotela i prekrasnih plaža.

MALDIVI: Atraktivnost ovog prirodnog rezervata morske flore i faune iznimno privlači ronioce cijelog svijeta koji se također ne mogu pomiriti s odlaskom ljeta u svojim podnebljima. Preko 1.500 koraljnih atola pružaju nezaboravni doživljaj »ukradenog« ljeta, stoga nije nimalo čudno što je ova destinacija izuzetno atraktivna za »medeni mjesec«.

SEJŠELI: Važno upozorenje! Ova egzotična destinacija je u zimskom periodu pod utjecajem monsunu, što znači da vas može zapljusnuti po nekoliko toplih pljuskova na dan. Ukoliko vam to ne smeta, samo naprijed, plus cijene su znatno povoljnije u zimskom periodu.

MAURICIJUS: Također je pod utjecajem kišne sezone, ali i prave suptropske klime s temperaturom oko 35 stupnjeva celzija, što je u usporedbi s približavajućim minu-

som naših termometara vrlo prihvatljivo. O ljepotama ovog raja na zemlji ne treba ni trošiti riječi.

TAJLAND: Za razliku od gore navedenih lokacija vječnog ljeta za ovu vam nije potreban pretjerano duboki džep, jer osim avionske karte koja i nije toliko preskupa, sve ostalo je vrlo pristupačno. Najpoznati-

je turističko središte je *Pattaya* u kojoj danju možete uživati u suncu i moru, a tokom cijele noći u brojnim barovima, restoranima i muško-ženskom društvu, već kako tko voli.

BRAZIL: Zemlja karnevala i nogometa zimi je idealna za bjegunce sa sjevernog dijela Zemljine lopte, a Rio de Janeiro sa svojih 35 stupnjeva i plažama Copacabanom i Ipanemom, uz sambu i njezine oskudno odjevene plesačice, poziv su koji se teško odbija.

AFRIKA: Ukoliko želite aktivno provesti toplu zimu preporučuje se odlazak na Crni kontinent, prije svih *Kenija* i *Tanzanija*, i učestvovanje na brojnim safarijima kroz neistraženu divljinu.

Dakle, zimomrsci, ukoliko ste ove godine odlučili pružiti otpor najvećem neprijatelju vaših života, eto vam nekoliko prijedloga za pobjedu. Ako su, a nažalost mnogima jesu, nedostižni, ostaje nam da se strpimo do sljedećeg ljeta, koje očekujemo iduće 2004. godine u standardno vrijeme.

Tamburaši HKPD »Tomislav« iz Golubinaca

Glazbena arheologija srijemskih Hrvata

Iako po godinama mlado Društvo, HKPD »Tomislav« iz Golubinaca već blizu osam godina njeguje tamburašku glazbu u dva zbora: starijem i mlađem. Oni zasad vježbaju i nastupaju odvojeno, ali već ovog mjeseca doživljavaju sintezu u zajednički veliki zbor kome će se po potrebi pridodavati i muzičari koji su vezani za ovo društvo, a nisu članovi ni jednog od ova dva zbora.

U starijem zboru članovi su: *Ivan Žarković-basprim, Zvonko Žarković-basprim, Vladimir Bodiš-treći basprim, Goran Bodiš-drugi basprim, Josip Petrinović-čelo, Pavle Peršić-kontra, Ivan Jurković-bas i Ilija Žarković-prim.*

Za mlađi zbor nastupaju: *Dubravka Čaćić-prvi prim, Tanja Čaćić-drugi prim, Anita Žanić-basprim, Darko Čaćić-basprim, Mario Rogulić-kontra, Branimir Mijatović-čelo, Darko Nikolić-drugi basprim i Miroslav Petrinović-bas.* Korepetitor oba sastava je gospodin *Ilija Žarković.*

U nastupima im se povremeno priključuju Darko Peršić i Dragana Peršić, Jo- van Nikolić i Zoran Lepšanović. Pokraj redovitih samostalnih nastupa, i jedan i drugi zbor svira kao prateći orkestar folklornom ansamblu »Tomislava«.

Tamburaški orkestri pored standardnog tamburaškog repertoara, njeguju stare melodije srijemskih Hrvata, dakle bave se i glazbenom arheologijom, odnosno otimaju od zaborava melodije ovog podneblja.

DUHOVNI REPERTOAR: Osim toga, naši tamburaški orkestri, kao rijetko koji, njeguju duhovnu glazbu za potrebe župe Sveti Juraj iz Golubinaca, ali nastupaju i

prigodom crkvenih svečanosti u mnogim drugim župama, gdje su u više navrata svirali cjelokupnu misu. Treba spomenuti i redovito sudjelovanje na božićnom koncertu u Petrovaradinu koji svake godine organizira msgr. Đuro Gašparović, pomoćni biskup Đakovačko-srijemske biskupije i generalni vikar za Srijem. Također je već ustaljen običaj da uz folklorni ansambl uzvelećaju blagdan svetog Vinka Paulskog, osnivača i zaštitnika časnih sestara Milosrdnica iz Zemuna.

Autorske pjesme, za koje tekstove piše gospodin Pavle Peršić, a glazbu i aranžmane gospodin Ilija Žarković, su veoma zastupljene u njihovom repertoaru, te su kod publike već odavno postale prepoznatljive.

Za sve vrijeme svojih aktivnosti tamburaši su izveli preko 100 programa duhovnog sadržaja, imali su preko 200 javnih samostalnih nastupa, sudjelovali u preko 50 promotivnih programa (knjige i izložbe). Nastupili su u preko 20 radijskih emisija, imali tri samostalne TV emisije, kao i tri festivalska nastupa. Na jednom od festivala je osvojena i prva nagrada za tekst.

NASTUP U LISINSKOM: Nastupili su u skoro svim srijemskim župama, pa i u nekim u Bačkoj (Bikovo) i užoj Srbiji (Smederevo, Niš). Ipak, najviše se ponose sudjelovanjem na Dužijanci, na Danima vojvođanskih Hrvata kao i na koncertu »Srijem Hrvatskoj« u dvorani »Vatroslav Lisinski« u Zagrebu, prošlog prosinca. Ništa manji uspjeh nije ni sudjelovanje na »Tjednu Hrvata iz Vojvodine«, održanom 1997. u Zagrebu.

Zbog neposjedovanja sopstvenih prostora, kao i cjelokupan rad HKPD »Tomislav«, i rad ovih orkestara se, uz suglasnost župnika odvija pod crkvenim krovom, dakle u prostorijama župe. Probe se odvijaju po utvrđenom planu, s tim što se za potrebe pojedinih svečanosti zakazuju i probe u dodatnim terminima.

M. M. M. G.

S folklornim ansamblom

Branislav Mukić, najuspješniji vozač kasačkih utrka u državi

Stotine pobjeda sa sjevera Bačke

Razgovor vodio: Dražen Prčić

Iako mlad po godinama, tek mu je dvadeset šesta, *Branislav Mukić* »vozi« kao da je najstariji. Brojne pobjede, trofeji i pobjednički pokali odavno su ga svrstali u domaći »Hall of Fame« (kuću slavnih), a njega i njegova oca i trenera Ivana zlatnim slovima upisali u knjige rekorda kasačkog sporta u nas.

► **Obitelj Mukić odavno je poznata u krugovima oko kasačkih arena. »Glavni krivac« za Vaš uspjeh svakako je otac Ivan, od kojeg je sve i započelo...**

Moj otac Ivan je u konjičkom sportu već cijelih 27 godina, a ja sam krenuo očevim stopama naslijedivši ljubav prema konjima i sve natjecateljske gene zahvaljujući kojima sam uspio ovladati ovim izuzetno zahtjevnim sportom. Htio bih još dodati kako su konji u našoj obitelji prisutni jako dugo, još od mog djeda Lajče i oduvijek je bilo konja u »kući« tj. salašu koji se nalazio na Šupljaku. No, nikako ne bih želio zabora-

Branislav Mukić

giti, po prvi puta u karijeri 1995. godine s grlom *Lucibel* (Subotica), 1996. s *Jesse Wayom* (Beograd) i 1997. s *Palacom* (Beograd), ostvarivši trostruki trijumf tri godine zaredom. Taj svojevrsni hattrick ostat će zauvijek upisan u povijesti kasačkog sporta na ovim prostorima.

► **Vaš otac Ivan predao Vam je šampionsko vozačko mjesto, povukavši se u ulogu trenera, što je divan i rijedak primjer u vrhunskom sportu.**

Tata je još 1974. krenuo u natjecateljske vode s prvim grlom po imenu *Rivelino*, da bi poslije uspio osvojiti četiri šampionske titule u staroj zajedničkoj državi. U to vrijeme on nije imao takve uvjete kakvima sada ja, zahvaljujući njemu, raspolazem. Uz njega i njegovo bogato iskustvo imao sam tu sreću, ali i veliku čast da nastavim njegovim šampionskim stopama.

► **Za razliku od »očevog« vremena, danas je »tržište« znatno smanjeno. Ipak ove godine ste, po prvi puta vozili i jednu utrku u Hrvatskoj, točnije u Zagrebu.**

U staroj državi Slovenija je držala primat najkvalitetnijeg kasačkog podneblja, što je zadržala i danas, dok je Hrvatska tek odnedavno počela ulagati u kasački sport, poboljšani su uvjeti na renoviranom hipodromu i počele su se organizirati i atraktivnije utrke. Na uskršnji »vodeći« ponedjeljak ove godine vozio sam utrku s *Iglesias Novemberom*, i osvojio treće mjesto, ali bih želio istaći da smo imali i boljeg konja u štali, no za prvi put smo zadovoljni i ovim rezultatom.

► **Vratimo se na vašu iznimno uspješnu karijeru koja je uzlaznim tokom krenula od 1996. godine.**

Od te godine sam postao i službeno prvi vozač naše štale, ali sam već sljedeće 1997. uspio nanizati 51 pobjedu u sezoni postavši šampion-vozač države, 1998. sam bio drugi u ukupnom poretku iza Zvonka

Bogdana, a od 1999-2003. godine sam šampion i vodeći vozač u državi.

► **Fantastično zvuči brojka od 330 pobjeda koje ste uspjeli zabilježiti.**

Svih ovih godina otkako se natječem uvijek sam išao na pobjedu ne kalkulatorajući ništa osim uspjeha. Izdvojio bih trostruku pobjedu u nizu na memorijalu »Dr. Stevana Petrovića« u Adi, pet uzastopnih pobjeda u najjačoj utrci u Požarevcu na Ljubičevskim konjičkim igrama, uz brojne druge pobjede koje su dostigle današnjih 330 prvih mjesta. Statistički gledano imam solidan prosjek pobjeda u oko 800 startova, što u prosjeku čini pobjedu u svakom drugom, drugom i pol startu.

► **Koje biste konje izdvojili koji su Vas uzdigli na šampionski tron najboljeg vozača države?**

Teško mi je, sada, izdvojiti neke konje, a bilo ih je mnogo svih ovih godina iz Amerike, Švedske, i trebao bih izdvojiti barem jedno desetak grla koji će ostati zauvijek u mom srcu. Možda bih »malko« ipak izdvojio *Lucibela* s kojim sam osvojio prvi Derby u karijeri.

► **Robert Redford u filmu »Šaptač konjima« redovito je pričao ovim plemenitim životinjama, pričate li i Vi sa svojim grlima?**

Obavezna je »komunikacija«, ne toliko govor koliko boja glasa, s našim grlima, osobito prije utrka kada nastojim ostvariti što bolji kontakt s njima. S obzirom na brojne pobjede mislim da me razumiju. ■

Pansion

Na pansionu »štale Mukić«, pored njihovih, nalaze se i konji beogradske »štale Sport Line« koje uspješno treniraju i voze otac i sin Mukić, Ivan i Branislav. Trenutačno je na »pansionu« 30 kasača koji se redovito natječu u zemlji, ali i u inozemstvu.

Najbolje vrijeme

Grlo iz »štale Mukić«, uvezeno iz Švedske, postavilo je najbolje ikad istrčano vrijeme na našim prostorima, 1:14,5. U kasačkom sportu računa se najbolje skupno vrijeme po kilometru na distanci od jedne milje (1609 m). Najbolji svjetski rezultat iznosi 1:08,9.

viti ni mog ujaka Paju, majčinog brata, koji je usadio ljubav prema konjima mome ocu Ivanu, a onda je to isto učinio i samom.

► **Prvi start ste imali veoma rano.**

Već s deset godina sam počeo, uz oca, voziti sulke, a prvi start službene utrke imao sam 1992. godine u četrnaestoj godini u Bajmoku i osvojio solidno drugo mjesto. A već na sljedećoj utrci na subotičkom hipodromu, u znatno jačoj konkurenciji, startao sam kao najmlađi vozač uz »popust od 20 metara« i kao omladinac zabilježio pobjedu u tzv. »brzoj partiji« koja je bila najjača utrka tog natjecateljskog dana.

► **Od te prve »omladinske« pobjede do danas započeo je šampionski niz koji traje novim pobjedama iz godine u godinu. Koju pobjedu biste izdvojili kao najdražu?**

U našem sportu postoji utrka koju nazivamo utrkom života, a to je derbi, najznačajnija i najprestižnija utrka koju vozač može dobiti u cijeloj sezoni. Uspio sam ga osvo-

Sportske vijesti

Tenis

Ljubičiću polufinale Basela

Najbolji hrvatski tenisač današnjice, Ivan Ljubičić, ostvario je jedan od najboljih rezultata sezone plasmanom u polufinale ATP turnira u Baselu (975.000 Eura). Na putu do svog četvrtog ovogodišnjeg ulaska u poluzavršnicu

»Ljubo« je u drugom kolu pobijedio wimbledonskog pobjednika Rogera Federera, ali je od njega bio bolji pobjednik turnira Argentinac Coria (6:4, 6:4). Na ATP turniru u Stockholmu (650.000 eura) Mario Ančić zastao je u četvrtfinalu, izgubivši od kasnijeg pobjednika Amerikanca Fisha (6:4, 6:7, 7:6)

Skijanje

Ivica Kostelić 12. u Soldenu

Startala je nova skijaška sezona prvim veleslalomom održanom u austrijskom Soldenu, a na premijeri najbolji hrvatski skijaš Ivica Kostelić osvojio je dvanaesto mjesto s vremenom 2:12:00, dok je prvo mjesto osvojio jedan od najvećih favorita za kristalni globus, američki skijaš Bode Miller s nedostižnih 2:09:58.

1. HNL

12. kolo, 25. listopada

Zagreb-Hajduk 0:2

Zadar-Dinamo 2:2

Cibalia-Rijeka 0:2

Inker-Osijek 1:1

Kamen I. -Slaven B. 2:0

Varteks-Marsonia 1:1

Tablica: Dinamo 28, Hajduk 28, Kamen I. 20, Inker 17, Rijeka 15, Slaven B. 14, Varteks 13, Osijek 13, Zadar 13, Marsonia 13, Cibalia 11, Zagreb 10

Liga SCG

9. kolo, 25. listopada

Hajduk-Partizan 0:0

C. zvezda-Borac 5:1

Vojvodina-Kom 4:2

Napredak-OFK Beograd 1:1

Sartid-Sutjeska 3:2

Zemun-Budućnost 1:2

Radnički (O) -Železnik 1:2

Tablica: C. zvezda 22, Sartid 21, Partizan 19, OFK Beograd 17, Železnik 16, Budućnost 15, Hajduk 13, Obilić 13, Zemun 12

Liga Vojvodine

12. kolo, 25. listopada

Bačka 1901-Jugović 0:0

Ml. borac 1. maj-Topola 6:0

C. zvezda-Metalac 1:0

Glogonj-Radnički (Sut) 5:1

Jedinstvo (V) -Kozara 4:0

Radnički (Š) -Polet (R) 1:4

Krivaja-Sloga (E) 0:1

Tablica: Glogonj 30, Radnički (Sut) 28, Ml. borac 1. maj 24, Bačka 1901 23, Sloga (E) 22, Polet (R) 22, Jedinstvo (V) 21, Vojvodina 19

Košarka

Cibona bolja od Splita

U petom kolu Goodyear lige sastale su se dvije najbolje hrvatske klupske momčadi, a »Cibosi« su bili bolji na gostovanju kod Splita pobijedivši s uvjerljivih 83:68. Prošlogodišnji pobjednik lige,

Zadar poražen je doma od Reflexa 77:82, jedino su košarkaši Zagreba uspjeli realizirati prednost domaćeg terena nadvisivši Laško s

78:62. Od ostalih rezultata izdvaja se prvi poraz Crvene zvezde, i to na domaćem parketu od ljubljanske Olimpije 90:95.

Nogomet

Hajduk putuje u Rim

U utakmicama drugog kola kupa Uefe Hajduk gostuje u Rimu, dok Dinamo dočekuje Dnjeper. Prve utakmice na programu su 6. studenog, a uzvratni susreti 27. studenog.

U utorak 4. studenog u Beogradu gostuje madridski Real koji će igrati protiv Partizana u sklopu 4. kola grupe F ovogodišnje lige Šampiona.

PETAK ► 31. 10. 2003.

HTV 1

Omiljeni
»Seks i grad«
HRT 2 u 21.00

07.00 - Vijesti
 07.05 - Dobro jutro, Hrvatska
 09.00 - Vijesti
 09.05 - Sir Gadabout, serija za djecu
 09.35 - Hrvatski jezik
 10.25 - Engleski jezik
 10.35 - Zvučnjak
 11.05 - Ptice, crtana serija
 11.25 - Tom i Jerry, crtani film
 11.40 - Kakvi čudaci!
 11.55 - Burzovno izvješće
 12.00 - Podnevni dnevnik
 12.15 - TV kalendar
 12.35 - Zemlja nade, serija
 13.25 - Glazbena TV
 14.00 - Vijesti
 14.10 - Zvezdane staze - Voyager (7.), serija
 14.55 - Hrvatski jezik
 15.45 - Engleski jezik
 16.00 - Vijesti
 16.05 - Zvučnjak
 16.25 - Duhovni izazovi
 16.40 - Pozivnica
 17.00 - Hrvatska danas
 17.20 - Među nama
 18.20 - Urbani kôd
 18.55 - Upitnik, kviz
 19.30 - Dnevnik
 20.05 - TV Bingo Show
 20.50 - Cinedays 2003: La vie et rien d'autre, francuski film
 00.10 - Meridijan 16
 00.45 - Jedemo plod rajskog drveća, češki film
 02.20 - Svi smo mi smrtnici, britanski film
 03.50 - Vrijeme je za jazz
 04.50 - Seks i grad 6.
 05.20 - Remek-djela svjetskih muzeja
 06.00 - Crnačka liga, film

HTV 2

10.00 - Turistička središta Hrvatske
 10.50 - Hitna služba 9., serija
 11.35 - 24 (2.), serija
 12.25 - Trenutak spoznaje
 12.55 - Pola ure kulture
 13.25 - Brisani prostor
 14.15 - Crnačka liga, film
 15.50 - Vijesti za gluhe
 16.00 - Res publica: Spajalica
 16.45 - Hugo, TV igra
 17.15 - Zemlja nade, serija
 18.00 - Panorama
 18.30 - Savršeni svijet
 19.05 - Prijatelji 2., serija
 19.30 - Glazbena TV
 20.05 - CIA, serija
 20.45 - Vijesti
 21.00 - Seks i grad 6., serija
 21.35 - Željka Ogresta i gosti
 22.35 - Haven, mini-serija (91')
 00.05 - Pregled programa za subota

HTV 3

09.00 - TV vodič + turistička središta Hrvatske (do 18.00)

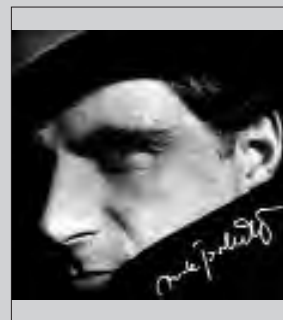

19.30 - Paško brime, dokumentarna emisija
 20.05 - Crno-bijelo u boji
 20.35 - Gradski ritam
 21.05 - Zvezdane staze - Voyager (7.), serija
 21.50 - Refren
 22.20 - Pregled programa za subotu

SUBOTA ► 1. 11. 2003.

HTV 1

U registraturi,
HRT 1, 13.30

08.00 - Vijesti
 08.05 - Marsupilami, crtana serija
 08.30 - Maska, crtana serija
 08.55 - Športret
 09.05 - Parlaonica
 10.00 - Vijesti
 10.10 - Medicinski iskorak: dr. Susan Fisher-Hoch
 10.35 - Sukobi u prirodi: Sukobi u prirodi
 11.30 - Pričopričalica
 12.00 - Podnevni dnevnik
 12.30 - Prizma - magazin
 13.30 - Iz antologije Dramskog programa HTV-a: U registraturi
 14.40 - Kruške i jabuke
 15.10 - Dokumentarni film
 16.00 - Mirogoj: Svi sveti, prijenos
 17.35 - Vijesti
 17.45 - Briljanteen
 18.35 - Ed, serija
 19.30 - Dnevnik
 20.05 - The Doctor, film
 22.15 - g'lamura:kafé
 23.15 - Burzovno izvješće
 23.25 - Vijesti
 23.35 - Sport danas
 23.55 - U snovima, film
 01.30 - Nebo pada, film
 03.05 - Oprah Show (494)
 03.50 - Film
 05.30 - Ksenia - princeza ratnica 6., serija
 06.15 - Kupovanje kao znanost, dokumentarna serija
 07.05 - Cure u trendu 2., serija

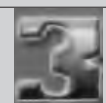

HTV 2

08.00 - Turistička središta Hrvatske
 11.00 - Među nama
 11.30 - Urbani kôd
 12.05 - Paul Hindemith: Requiem
 13.35 - Cure u trendu
 14.20 - Ciklus Perry Mason: The Case of Lethal Lesson, američki TV film
 16.00 - Ksenia - princeza ratnica 6., serija
 16.50 - Oprah Show (494)
 17.35 - Hit-depo
 19.05 - Cosbyjev Show (7.)
 19.30 - Carstvo divljine: Putovanje u Ugandu

19.55 - Crtani film
 20.05 - Festival dalmatinskih klapa Omiš 2003. – finale ženskih klapa
 20.55 - Po ure torture
 21.25 - Kupovanje kao znanost, dokumentarna serija
 22.20 - Haven, mini-serija (91')
 23.50 - Hit-depo
 01.20 - Pregled programa za nedjelju

HTV 3

09.00 - TV vodič + turistička središta Hrvatske
 14.25 - HNL: Hajduk - Kamen Ingrad, prijenos
 16.25 - TV vodič + turistička središta Hrvatske
 19.30 - Glazbeni album
 22.15 - Cinedays 2003: Svi moji bliski, češki film
 23.50 - Pregled programa za nedjelju

NEDJELJA ► 2. 11. 2003.

HTV 1

Frasier,
HRT 3, 20.25

07.55 - Vijesti
08.00 - Animanijaci, crtana serija
08.25 - Totally Spice, crtana serija
08.50 - Crtani film
09.00 - Dizalica
10.10 - The Gnome Mobile, američki film za djecu
11.40 - Otokar
12.00 - Podnevni dnevnik
12.25 - Plodovi zemlje
13.20 - Mir i dobro
14.00 - Nedjeljom u 2
15.00 - Vijesti
15.15 - Iz riznica hrvatskih muzeja
15.40 - Obiteljski vrtuljak
16.20 - Kruške i jabuke
17.00 - Od pet do sedam - nedjeljno zabavno popodne
19.01 - Cocco Bill, crtana serija
19.30 - Dnevnik
20.10 - Tko želi biti milijunaš?
21.15 - Ne dao Bog većeg zla, dramska serija
21.55 - Mr. Billion, američki film
23.30 - Vijesti
23.45 - Fresh, američki film
03.00 - Britanski odjel za zločin, serija
03.50 - Iz riznica hrvatskih muzeja
04.05 - Amerika - život prirode
04.35 - Sukobi u prirodi: Sukobi u bari
05.30 - Baby on Board, američki film

HTV 2

08.00 - Turistička središta Hrvatske
10.20 - TV kalendar
10.30 - Putovanja na sveta mjesta: Gargano
11.00 - Velika Gorica: Misa, prijenos
12.00 - Biblija
12.20 - Opera Box - G.Verdi: Macbeth

14.50 - Baby on Board, film
16.20 - Sportski program
18.35 - ATP magazin
19.05 - Magazin Lige prvaka
20.00 - Pogledajte semafor - sportska emisija
20.25 - Talijanska nogometna liga, 1. poluvrijeme
21.15 - Sport danas
21.30 - Talijanska nogometna liga, 2. poluvrijeme
22.20 - Pogledajte semafor - sportska emisija
00.00 - Sportski film
00.45 - Pregled programa za ponedjeljak

HTV 3

09.00 - TV vodič + turistička središta Hrvatske
12.45 - Zemlja nade, serija
16.30 - Haven, mini-serija
19.30 - Iz etnoarhive
20.00 - Cosbyjev Show 7.
20.25 - Frasier 6., serija
20.50 - Brak nije mrak, humoristična serija
21.10 - Svi gradonačelnikovi ljudi 3., humoristična serija
21.35 - Na zadatku, serija
22.00 - Nedjeljom u 2
23.00 - Pregled programa za ponedjeljak

PONEDJELJAK ► 3. 11. 2003.

HTV 1

Europska unija,
tema je večerašnje
»Latinice«, HRT 1, 20.45

07.00 - Vijesti
07.05 - Dobro jutro, Hrvatska
09.05 - Djeca iz Ulice
Degrassi, serija za djecu
09.35 - Predškolski odgoj
10.25 - Učilica
10.35 - Mali veliki svijet
11.00 - Zvonko, crtani film
12.00 - Podnevni dnevnik
12.35 - Zemlja nade, serija
13.25 - Glazbena TV
14.00 - Vijesti
14.10 - Zvezdane staze - Voyager (7.), serija
14.55 - Predškolski odgoj
15.20 - Razredna nastava
16.05 - Mali veliki svijet
16.25 - Glas domovine
17.00 - Hrvatska danas
17.20 - Iz jezične riznice
18.55 - Upitnik, kviz
19.30 - Dnevnik
20.05 - Hrvatsko podmorje
20.45 - Latinica:
Europska unija
22.30 - Burzovno izvješće
22.40 - Meridijan 16
23.05 - Sport danas
23.15 - Frasier 6., serija
23.40 - Igra s jabukom, film
01.15 - Britanski odjel za zločin, serija
02.05 - Negdje u gradu, film
03.40 - Tužba protiv Pape, dokumentarni film
04.40 - Ne zaboravi me nikad, američki film
06.05 - Frasier 6., serija
06.30 - Prijatelji 2., serija

HTV 2

08.00 - Turistička središta Hrvatske
10.30 - CIA, serija
11.15 - Ed, serija
12.05 - Briljanteen
12.50 - Mir i dobro
13.20 - Željka Ogresta i gosti
14.20 - Ne zaboravi me nikad, američki film
15.50 - Vijesti za gluhe
16.00 - Res publica: Religijski kontakt-program
16.45 - Hugo, TV igra
17.15 - Zemlja nade, serija
18.00 - Panorama
18.30 - Narodni refren
19.05 - Prijatelji 2., serija
19.30 - Glazbena TV
20.05 - Zapadno krilo 4., serija
20.50 - Vijesti
21.05 - Petica - europski nogomet
22.20 - 24 (2.), serija
23.05 - Tužba protiv Pape, dokumentarni film
23.55 - Pregled programa za utorak

HTV 3

14.10 - Pogledajte semafor - sportska emisija (1.dio)
14.40 - Talijanska nogometna liga, snimka
16.30 - Pogledajte semafor - sportska emisija (2.dio)
18.15 - Sportski film
19.00 - Koncert ozbiljne glazbe
20.05 - Aleja sunca, njemački film (oko 86')
21.30 - Zvezdane staze - Voyager (7.), serija
22.15 - Svijet mode
22.40 - Jean-Michel Jarre - Aero - The Windmills Concert

23.45 - Pregled programa

UTORAK ►► 4. 11. 2003.

HTV 1

Voyager 7.,
HRT 3, 22.30

07.00 - Vijesti
07.05 - Dobro jutro, Hrvatska
09.00 - Vijesti
09.05 - Pripovjedač, serija za djecu i mlade
09.35 - Prirodoslovlje
10.25 - Učilica
10.35 - Otokar 2003.
10.50 - Športret
11.30 - Nestali svijet, serija
12.00 - Podnevni dnevnik
12.35 - Zemlja nade, serija
13.25 - Glazbena TV
14.00 - Vijesti
14.10 - Zvezdane staze - Voyager (7.), serija
14.55 - Prirodoslovlje
15.45 - Učilica
16.00 - Vijesti
16.10 - Govorimo o zdravlju
17.00 - Hrvatska danas
17.20 - Podmorje, emisija
18.00 - Transfer
18.55 - Upitnik, kviz
19.30 - Dnevnik
20.05 - Forum
21.30 - Gradski ritam
22.00 - Medicinski iskorak: dr. Gooren
22.40 - Meridijan 16
23.05 - Sport danas
23.15 - Brak nije mrak, humoristična serija
23.40 - Calamity, češki film
01.20 - Britanski odjel za zločin, serija
02.10 - Valmont, američki film
04.25 - Iz riznica hrvatskih muzeja
04.40 - Pod zvijezdama, film
06.05 - Brak nije mrak, humoristična serija
06.30 - Prijatelji 2., serija

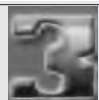

HTV 2

08.00 - Turistička središta Hrvatske
10.30 - Zapadno krilo 4., serija
11.15 - 24 (2.), serija
12.05 - Hrvatsko podmorje
12.35 - Latinica: Europska unija
14.20 - Pod zvijezdama, američki film
15.50 - Vijesti za gluhe
16.00 - Res publica
16.45 - Hugo, TV igra
17.15 - Zemlja nade, serija
18.00 - Panorama
18.30 - Crno-bijelo u boji
19.05 - Prijatelji 2., serija
9.30 - Glazbena TV
20.00 - Magazin Lige prvaka
20.35 - Nogometna Liga prvaka, 1. poluvrijeme

21.30 - Vijesti
21.40 - Nogometna Liga prvaka, 2. poluvrijeme
22.35 - Ekipe za očevid - Miami, serija
23.25 - 24 (2.), serija
00.10 - Nogometna Liga prvaka - sažeci
00.40 - Pregled programa

HTV 3

09.00 - TV vodič + turistička središta Hrvatske (do 18.00)
18.00 - TEST
18.15 - Petica - europski nogomet
19.30 - Iz jezične riznice
20.05 - Saga o Forsyteima, serija
21.00 - Sisters and Other Strangers, američki film
22.30 - Zvezdane staze - Voyager (7.), serija
23.15 - g'lamur:kafé
00.15 - Vrijeme je za jazz
01.15 - Pregled programa za srijedu

SRIJEDA ►► 5. 11. 2003.

HTV 1

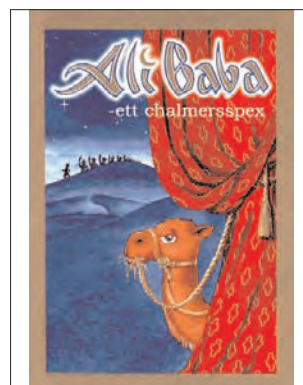
Split: More,
HRT 1, 18.20

07.00 - Vijesti
07.05 - Dobro jutro, Hrvatska
09.05 - Naši najljepši praznici, serija za djecu i mlade
09.35 - Glazbena umjetnost
10.35 - Kokice
10.55 - Crtani film
11.10 - Zaplešimo zajedno
11.55 - Burzovno izvješće
12.00 - Podnevni dnevnik
12.15 - TV kalendar
12.35 - Zemlja nade, serija
13.25 - Glazbena TV
14.00 - Vijesti
14.10 - Zvezdane staze - Voyager (7.), serija
14.55 - Glazbena umjetnost
15.45 - Učilica
16.05 - Kokice
16.25 - Emisija pučke i predajne kulture
17.00 - Hrvatska danas
17.15 - Boje turizma
17.55 - Heureka, obrazovna emisija
18.20 - Split: More
19.30 - Dnevnik
20.10 - Globalno sijelo
20.40 - Poslovni klub
21.05 - Škrinja
21.35 - Znakovi vremena
22.40 - Meridijan 16
23.15 - Svi gradonačelnikovi ljudi 3., humoristična serija
23.45 - Luda kraljica, češki film
01.35 - Britanski odjel za zločin, serija
02.25 - Casanovin povratak, francuski film
04.00 - Amerika - život prirode
04.30 - Ali Baba i 40 hajduka, francuski film
06.30 - Prijatelji 2., serija

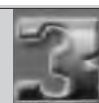

HTV 2

08.00 - Turistička središta Hrvatske
10.35 - Saga o Forsyteima, serija
11.30 - 24 (2.), serija
12.20 - Dokumentarna emisija
12.50 - Forum
14.15 - Ali Baba i 40 hajduka, francuski film

15.50 - Vijesti za gluhe
16.00 - Res publica
16.45 - Hugo, TV igra
17.15 - Zemlja nade, serija
18.00 - Panorama
18.30 - Kućni ljubimci
19.05 - Prijatelji 2., humoristična serija
19.30 - Glazbena TV
20.05 - Emisija Nogometne Lige prvaka
20.35 - Prijenos utakmice
23.35 - Nogometna Liga prvaka - sažeci
00.05 - Pregled programa

HTV 3

09.00 - TV vodič + turistička središta Hrvatske
17.20 - Nogometna Liga prvaka, snimka
19.10 - Transfer, emisija iz kulture
20.05 - Tužba protiv Pape, dokumentarni film
20.55 - Jean Michel Jarre - Aero - The Windmills Concert
22.00 - Zvezdane staze - Voyager (7.), serija
22.45 - Ekstremne životinje
23.35 - Pregled programa za četvrtak

ČETVRTAK ► 6. 11. 2003.

HTV 1

**Dinamo -
Dnipro Dnipropetrovski,
HRT 3, 17.20**

07.00 - Vijesti
07.05 - Dobro jutro, Hrvatska
09.05 - Kamp 2000.,
serija za djecu i mlade
09.35 - Povijest
10.35 - Športerica
10.55 - Moja kuća
11.05 - Kratke priče, crtani film
12.00 - Podnevni dnevnik
12.35 - Zemlja nade, serija
13.25 - Glazbena TV
14.00 - Vijesti
14.10 - Zvezdane staze -
Voyager (7.), serija
14.55 - Povijest
15.45 - Učilica
16.00 - Vijesti
16.05 - Športerica
16.20 - Crtani film
16.35 - Biblija
17.00 - Hrvatska danas
17.15 - Dokumentarna emisija
18.25 - Internacional,
vanjskopolitički magazin
18.55 - Upitnik, kviz
19.30 - Dnevnik
20.10 - Tko želi biti milijunaš?
21.15 - Brisani prostor
22.00 - Pola ure kulture
22.30 - Burzovno izvješće
22.40 - Meridijan 16
23.05 - Sport danas
23.15 - Na zadatku,
humoristična serija
23.40 - Tandem, francuski film
01.10 - Britanski odjel za
zločin, serija
02.00 - Tessa,
britansko-francuski film
04.45 - Strani koncert, snimka
06.05 - Na zadatku,
humoristična serija
06.30 - Prijatelji 2.,
humoristična serija

HTV 2

08.00 - Turistička središta
Hrvatske
10.25 - Ksenia - princeza
ratnica 6., serija
11.10 - 24 (2.), serija
12.00 - Globalno sijelo
12.25 - Škrinja
12.55 - Poslovni klub
13.20 - Znakovi vremena
14.15 - Jean de la Florette,
francuski film
15.50 - Vijesti za gluhe
16.00 - Res publica: Ekologija
16.45 - Hugo, TV igra
17.15 - Zemlja nade, serija
18.00 - Panorama
18.30 - Planet Internet
19.05 - Prijatelji 2.,
humoristična serija
19.30 - Glazbena TV
20.05 - Ekstremne životinje
20.55 - Vijesti
21.10 - Hitna služba 9., serija
22.00 - 24 (2.), serija
22.45 - Triler
23.45 - Pregled programa za
petak

HTV 3

09.00 - TV vodič + turistička
središta Hrvatske
14.20 - Nogometna Liga
prvaka, snimka
16.10 - Nogometna Liga
prvaka - sažeci
**17.20 - Nogometni Kup
UEFA: Dinamo -
Dnipro Dnipropetrovski,
prijenos**
19.30 - Heureka,
znanstveno-obrazovna emisija
20.30 - Košarkaška Euroliga:
Cibona - Pau Orthez, prijenos
22.20 - Zvezdane staze -
Voyager (7.), serija
23.05 - Fadil Hadžić,
dokumentarna emisija
23.55 - Pregled programa

FILM TJEDNA

HRT 1 UTORAK, 4.11.2003. u 2.10

VALMONT

američki film

Manipulativna i bezobzirna markiza de Merteuil (A. Bening) odluči osvetiti se bivšem ljubavniku grofu de Gercourtu (J. Jones), koji se treba oženiti petnaestogodišnjom Cecile Volanges (F. Balk), zbog toga što ju je ostavio. Markiza nagovara svog drugog bivšeg ljubavnika, također beskrupuloznog i razvratnog de Valmonta (C. Firth) da zavede nevinu Cecile i tako grofa Gercourta liši časti i prava da oženi djevicu i bude joj prvi ljubavnik. Valmont je u to vrijeme opsjednut osvajanjem jedne druge mlade i udane žene, ali učini što ga je markiza tražila. U međuvremenu, Cecile se zalubi u mladog učitelja harfe, Chevaliera Dancenyja (H. Thomas), što njezinu majku dovede do ludila. Cecilina majka za pomoć u očuvanju kćerine časti uporno moli markizu ni ne sluteći da joj je ona sa svojim spletkama upravo najveća opasnost.

Riječ je o vrlo zanimljivom filmu, jednom od tri filmske verzije romana »Opasne veze« koji je u 18. stoljeću napisao Choderlos de Laclos i njime tada izazvao velik skandal pišući o seksualnim intrigama i spletkama visokog pariškog društva.

Uloge: Colin Firth, Annette Bening, Meg Tilly, Fairuza Balk, Jeffrey Jones, Henry Thomas

Redatelj: Miloš Forman (na slici)

MILOŠ FORMAN FILMOGRAFIJA

(1975.)	- I Miss Sonia Henie
(1971.)	- Taking Off
(1971.)	- Horí, má panenka
(1967.)	- Dobře placená procházka
(1966.)	- Lásky jedné plavovlásky
(1965.)	- Černý Petr
(1963.)	- Kdyby ty muziky nebyly
(1963.)	- Konkurs
(1963.)	- Laterna magika II
(1960.)	
(2004.)	- Embers
(1999.)	- Man on the Moon
(1996.)	- The People vs. Larry Flynt
(1989.)	- Valmont
(1984.)	- Amadeus
(1981.)	- Ragtime
(1979.)	- Hair
	- One Flew Over the Cuckoo's Nest

Osobni dojmovi s promocije »Hrvatske riječi« u Zagrebu

Podržimo naše glasilo

Zaista sam bio počašćen vlastitom na-
zočnošću i darovanom mi mogućnosti da
sve to ne samo fizički nego i emocionalno
doživim. Prepuna i velika dvorana Hrvat-
ske matice iseljenika u Zagrebu, glavnom
gradu svih Hrvata, poznata i draga lica
mojih Subotičana, a također i nepoznata li-
ca sa širega područja Vojvodine, svi zajed-
no okupljeni u patriotskom raspoloženju
da čujemo, da podupremo, i da pomogne-
mo to jedinstveno glasilo svih vojvođan-
skih Hrvata. Bilo je govora, i suza radosni-
ca, prisnih zagrljaja, kao i čvrstih stisaka
ruku, i sve se je to manifestiralo u znaku
uspjeha.

Puno toga što se je tamo dogodilo već
smo pročitali u posljednjem broju »Hrvat-
ske riječi« od prošlog petka. No, ovo je
moj mali i osobni obolj toj dragoj i mislim
da nije hiperbola ako napišem – najdražoj
novini – »Hrvatskoj riječi«. Zato apeliram
na svu čitalačku publiku: da pomognu,
podupru, informativno-politički tjednik
»Hrvatska riječ«, kupovinom, pretplatom,
donacijama i oglašavanjem, kao i sponzor-
stvom. Jer, ako svi zajednički i solidarno
ne podupremo i ne pomognemo »Hrvatsku
riječ«, postoji mogućnost, ali i latentna
opasnost, da se ova nadasve važna novina
ponovo ugasi isto onako kao i 1956. godi-
ne, samo ovoga puta iz drugih razloga. A,
to bi bila univerzalna katastrofa i tragedija
za sve Hrvate ne samo u Vojvodini, nego i
šire. Svi znademo, a naročito mi stariji, da
je »Hrvatska riječ« nasilno ukinuta od na-

silnog komunističkog režima. I sad, posli-
je punih 47 godina, ponovno je zaživjela.
Svi mi čitatelji, suradnici, pretplatnici, Hr-
vati i nehrvati moramo aktivno angažirati i
maksimizirati sve zdrave i progresivne
snage u hrvatskom korpusu, da održimo
»Hrvatsku riječ« i osiguramo njezino ti-
skanje i nakladu za sva buduća vremena.

»Hrvatska riječ« je bila i ostat će
lučonoša i stjegonoša hrvatstva u Vojvodi-
ni. Ne zaboravimo i to da narod koji je
brojčano u manjini, kao što smo mi Hrvati
u Vojvodini, više je podložan asimilaciji
ako nema »žive«, to jest pisane riječi, ne-
go narod koji to imade. A, vojvođanski Hr-
vati sad imaju svoje glasilo i baš zato tre-
baju što više čitati, promicati i surađivati u
»Hrvatskoj riječi«, jer će nas to spasiti od
asimilacije.

Paul Katančić Džopa, Malmö

HRVATSKO DRUŠTVO ZA POMOĆ UČENICIMA »BELA GABRIĆ«

SUBOTICA

raspisuje

NATJEČAJ U ŠKOLSKOJ 2003/2004. GODINI ZA POMOĆ UČENICIMA (SREDNJOŠKOLCIMA) I STUDENTIMA, PRIPADNICIMA HRVATSKE ZAJEDNICE KOJI SE ŠKOLUJU U SCG

Uvjet: da su redoviti učenici ili studenti srednje, više ili visoke škole (fakulteta)

Potrebna dokumentacija:

1. POPUNJENA PRIJAVNICA (formular) *
2. SVJEDODŽBA o prethodno završenom razredu srednje škole ili godine studija (original se donosi na uvid s jednom fotokopijom ili poslati ovjerenu fotokopiju ako se šalje poštom)
3. POTVRDA o upisu u tekući razred ili godinu studija
4. DOKAZ o pripadnosti hrvatskoj zajednici s fotokopijom dokumenta bar jednog roditelja gdje se vidi pripadnost hrvatskoj zajednici
5. POTVRDA o zaposlenosti roditelja s prosjekom primanja za zadnjih šest mjeseci ili o nezaposlenosti roditelja (od Zavoda za zapošljavanje) a za vlasnike zemlje fotokopija poreskog rješenja za tekuću godinu

Podaci se daju pod punom materijalnom i moralnom odgovornošću, a u slučaju krivotvorenja pomoć će se uskratiti.

Natječaj je otvoren do 30. studenog/novembra 2003. godine.

* Važna napomena!

PRIJAVNICA se u Subotici može dobiti u kancelariji župe sv. Roka te u župnim uredima u Tavankutu, Bajmoku, Starom Žedniku, Novom Sadu (kod franjevac) te u podružnici u Somboru u HKUD-u »Vladimir Nazor« za mjesta: Sombor, Sonta, Bač, Bački Breg, Bački Monoštor, Svetozar Miletić, Vajska, Plavna, Apatin i dr.

Molbu s potrebnom dokumentacijom poslati poštom na adresu: Hrvatsko društvo za pomoć učenicima »Bela Gabrić«, Ivana Milutinovića 52, 24000 Subotica ili u podružnicu u Somboru: HKUD »Vladimir Nazor«, Venac Radomira Putnika 26, 25000 Sombor ili osobno od ponedjeljka do petka od 10-12 sati, **isključivo od 15. do 30. XI. 2003. godine.**

Poštujte rokove jer nemamo svoju kancelariju i novac za grijanje prostora!

Recipročnost konačno aktualna

S osobitim zanimanjem pročitao sam iz-
vješće novinarku Dušice Dulić u posljed-
njem broju »Hrvatske riječi«, pod naslo-
vom »Podrška projektu integracije podije-
ljene zajednice«, kao i posebno uokviren
dio, pod naslovom »Recipročnost mora
postojati«, u kojem se ukratko govori o su-
retu s Furiom Radinom, predsjednikom
saborskog odbora za ljudska prava i nacio-
nalne manjine u Republici Hrvatskoj.

Moj osvrt odnosi se na rečenicu iz spo-
menutog napisa: »Recipročnost se po tom
pitanju mora poštovati između dvije
države, pa tako i Hrvatske i SCG«. Naime,
što hoću reći tim povodom?

Princip recipročnosti je moja malenkost
još daleke 1991. godine na osnivačkoj
skupštini DSHV-a (15. srpnja) izrekla za
govornicom u amfiteatru tadašnjeg Rad-
ničkog univerziteta u Subotici, s dodatnom
poštalicom »balans-štangla«, koja je u
tadašnjem cjelokupnom jugoslavenskom
tisku naišla na opću osudu i neprimjerenu
kampanju, te proglašena maltene pravom
herezom.

Naime, ja sam još tada zastupao tezu o
recipročnosti, bez koje nema prave surad-
nje između RH i naše zemlje, u odnosu na
prava nacionalnih manjina u tim država-
ma, isključivo na tom principu recipročno-
sti, koji sada, vidim, ponovo dobiva na ak-
tualnosti.

U tom kontekstu i pišem ovaj moj
skromni prilog ovoj tezi, koja će ubuduće
imati sve veći značaj između naših zema-
lja.

Grgo Bačlija, Subotica

VETERINARSKI ZAVOD SUBOTICA a.d.

Beogradski put 123
24106 Subotica
Telefon: 024/567-933, 567-984
Fax: 024/567-871, 567-736

KOMPLETNE SMJEŠE ZA ŽIVOTINJE:

Smješa IV, Smješa PS 1, Smješa PS 3, PSB Finišer, PSB Starter, Smješa KD, Smješa TS 1, Favorit P, Premixi, Superi i VETCAN – kompletna hrana za pse.

NEKRETNINE

NBA
Agencija

Subotica
Braće Radića 6
024 / 554-570
024 / 551-203

za marketing, consulting i sve vrste posredovanja između pravnih i fizičkih lica

**KADA KUPUJETE ILI PRODAJETE
OBRATITE SE NAJPOUZDANIJOJ
AGENCIJI SA TRADICIJOM UZ
SLOGAN**

99% + NBA = 200%

Najsigurnija razmjena nekretnina na teritoriju bivše Jugoslavije!

Cjenik reklamnog prostora

POSLEDNJA STRANA / KOLOR

1/1 = 6.000 dinara	} + 20% p.p.
1/2 = 3.600 dinara	
1/4 = 2.000 dinara	

DRUGA I PREPOSLEDNJA STRANA / KOLOR

1/1 = 5.000 dinara	} + 20% p.p.
1/2 = 3.000 dinara	
1/4 = 1.700 dinara	

UNUTARNJE STRANE / CRNO-BIJELE

1/1 = 3.000 dinara	} + 20% p.p.
1/2 = 1.800 dinara	
1/3 = 1.300 dinara	
1/6 = 700 dinara	
1/12 = 450 dinara	

Iskoristite popuste!

Za vezane oglase u 4 ili više brojeva odobravamo popust od 20%
SPECIJALAN POPUST ZA GODIŠNJI UGOVOR O REKLAMIRANJU.

kolpa·san® **KUPATILA**

stvorena za uživanje
i za ponos

sanitarija i pločice, kade, tuš kade, tuš kabine,
saune, masažni sistemi-vodeni i vazdušni,
bazeni za masažu, nameštaj za kupatila,
ugradni vodokotlići i kupatilska galanterija

Banijska 2, SUBOTICA (u poslovnom centru preko puta FB "PARTIZAN"),

Tel: 024/ 547-274 , 547-886

Novi Sad - Rumenački put 11; 021/518-091
Beograd - Lješka 4; 011/354-8063

